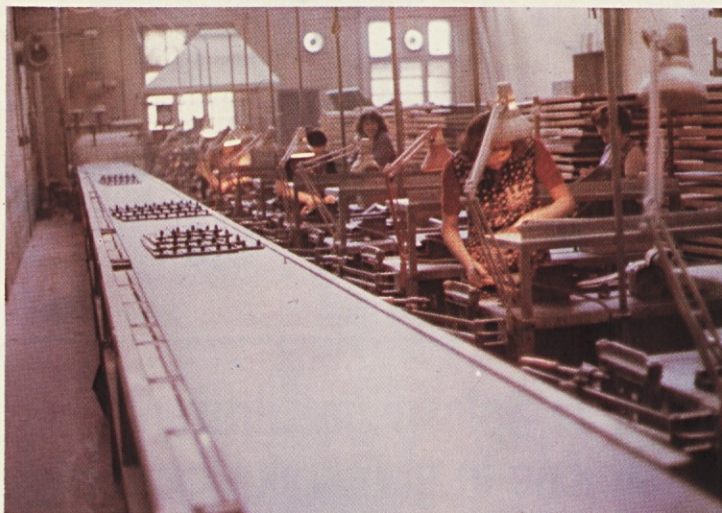

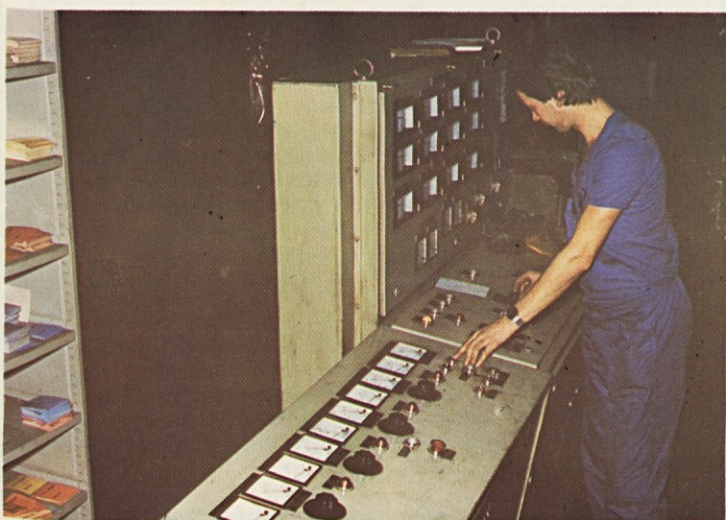
**30
60**

PRED PRAZNIKOM DELA

Pomlad, mladost, radost, ponos, klenost — vsi ti pojmi so se srečali v maju. Praznik dela je. Utihnili bodo stroji, oddahnili si bomo. Morda bomo odšli na Jošta, tako kot zavedni kranjski delavci v stari Jugoslaviji. Pa vendar drugače; bolj veselo, čeprav ne povsem brezskrbno. Tedaj so se delavci borili proti izkoriščanju kapitalista, danes pa so prizadevanja svobodnega delavca — samoupravljalca usmerjena v ustalitev in izboljšanje gospodarstva.

Z delavskim praznikom, 1. majem, pa se začneja tudi mesec mladosti. V dneh, ko tudi pomlad razgrne vse svoje lepote, mladi praznujejo svoj praznik. Po vsej domovini bo zadonela pesem, krampi in lopate — mladost bo v številnih delovnih brigadah gradila ceste, urejala okolje, pogozdovala, v prenekatero oddaljeno naselje napeljala vodo ali elektriko. Več stotisoč mladih iz vse Jugoslavije bo v letošnjih mladinskih delovnih brigadah gradilo tudi medsebojne odnose, bratstvo in enotnost.

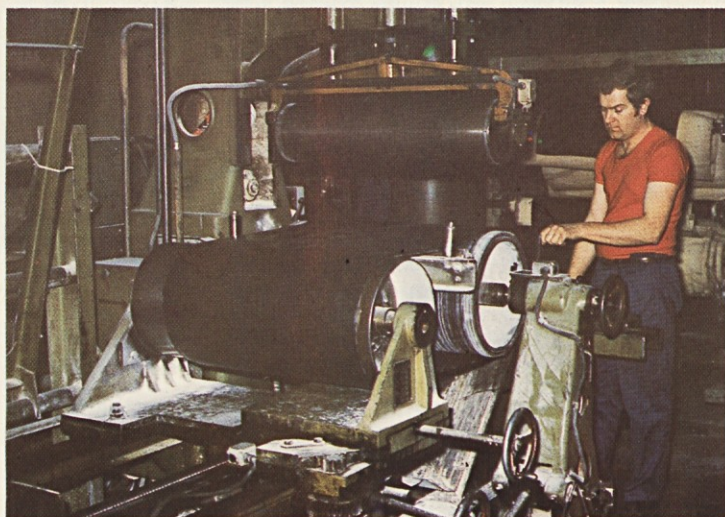

Najbolj slovesno bo 25. maja — ob dnevu mladosti in rojstnem dnevu tovariša Tita. Tedaj bo več tisoč kilometrov dolgo pot zaključila štafeta mladosti. Vanjo so utkane iskrene želje mladih in vseh Jugoslovanov, da bi se zdravje tovarišu Titu povrnilo.

Tudi mi bomo pozdravili štafeto mladosti. 25. aprila jo bomo sprejeli v naši delovni organizaciji ter se tako pridružili veliki želji vseh Jugoslovanov.

Naš kolektiv je mlad — več kot tretjina delavcev je mladih. Z delom, utrjevanjem socialističnih samoupravnih odnosov ter nadaljnim dograjevanjem bratstva in enotnosti v kolektivu bomo uresničili naša načela in bogatili naš vsakdan.

Vera Drašak

IZ VSEBINE

DELAJSKI SVETI O INOVACIJAH 4. stran

SINDIKALNA KONFERENCA 6., 7. stran

NAŠ PORTRET 9. stran

POŠKODBE V LETU 1979 12. stran

FIZIKA IN NJENA VLOGA
V GUMARSTVU 15. stran

ORGANIZIRANOST ZSMS 16., 17. stran

RAZVOJ
AVTOMOBILSKE PNEVMATIKE 20. stran

DELOVNA
DISCIPLINA V LETU 1979 24. stran

NAGRADNA KRIŽANKA 31. stran

IZOBRAŽEVANJE V ZVEZI KOMUNISTOV

Če želimo uspešno urejati samoupravne odnose, v okviru katerih naš delovni Savčan prevzema in krepi svojo neposredno oblast na vseh področjih gospodarjenja in družbenopolitičnega življenja, MORAMO NUJNO DOSEČI IN ZAGOTOVITI učinkovito delovanje sindikata, mladine, ZK in samoupravnih organov. Samo volja in delovna vnema še ne zagotavljata uspeha; čvrsto podlago za uspešno delo lahko da LE ZNANJE.

To velja še posebej za komuniste, ki delajo v družbenopolitičnih organizacijah, delegacijah in drugih samoupravnih organih, če so in hočejo biti vodilna idejnopoliitična sila v naši družbi. To je dosedanja praksa oziroma življenje že ničlikokrat potrdilo. Teorije brez prakse ni, in obratno. To pomeni, da je nujno potrebno stalno družbenopolitično, usposabljanje, ki pa mora izhajati iz dela in za delo, za nadaljnji razvoj socialističnih samoupravnih odnosov.

Zato je ena glavnih nalog slehernega člana ZK, da sam skrbi za svoje usposabljanje, da se bo lahko kritično in ustvarjalno vključil na sindikalnih skupinah, zborih delavcev in drugih oblikah razprav in odločanja. Sleherni član mora biti idejnopoliitično tako izobražen, da bo mogel pri opravljanju svojih samoupravnih in političnih nalog uveljavljati program in politiko ZK, prav tako pa mora biti dovolj ustvarjalen, da bo lahko sodeloval pri oblikovanju te politike in programa. Skratka, član mora dati svoj osebni prispevek k razvoju demokratičnega socialističnega in samoupravnega družbenega sistema. Za lenobo,

idejnopoliitično nepismenost in pasivnost ni prostora v Zvezi komunistov!

Zveza komunistov pa ne sme skrbeti samo za lastno idejnopoliitično usposabljanje, marveč tudi za to, da bi v proces marksističnega teoretičnega in idejnopoliitičnega usposabljanja pritegnili slehernega sodelavca. Menim, da osnovne organizacije ZK to delajo, saj nam to dokazujejo podatki.

V Zvezi komunistov imamo več oblik idejnopoliitičnega usposabljanja in to:

— V osnovnih organizacijah ZK je povprečno na vsakem drugem sestanku izobraževalna tema, ki jo pripravijo posamezni člani osnovne organizacije. Razveseljivo je, da poleg obveznega dela večkrat sami zberejo poljubno izobraževalno temo.

— Druga taka oblika je občinska politična šola, v katero smo do letos kadrovali od 7 do 9 naših članov, medtem ko smo letos kadrovali kar 24 članov, kar je v primerjavi s celotno udeležbo iz občine skoraj polovica.

— Tretja oblika, ki jo uporabljamo, je dopisna šola marksizma, katero trenutno obiskuje štirinajst naših sodelavcev.

— Ena od pomembnih oblik je tudi trimesečni seminar iz teorije in prakse marksizma za delavce iz neposredne proizvodnje, v katero smo že tretje leto kadrovali sedem članov.

To pomeni, da se osnovne organizacije ZK močno zavedajo, kaj pomeni idejnopoliitična usposobljenost članstva, kaj pomeni biti sposoben obvladati vse tokove družbenopolitične reprodukcije, kaj pomeni imeti jasno opre-

deljen cilj nadaljnjega razvoja na vseh področjih.

Nazadnje bi se malo dalj časa zadržal pri kadrovanju v srednjo politično šolo pri Centralnem komiteju Zveze komunistov Slovenije, ki se je začela v šolskem letu 1972/73. Ta oblika zahteva od udeleženca enoletno odsotnost z dela, vendar v tem času prejema neokrnjen osebni dohodek.

Od leta 1972 do danes smo kadrovali vsako leto dva člana, tako, da je do sedaj končalo šolanje dvanajst sodelavcev. Skoraj v celoti se je kadrovalo iz neposredne proizvodnje in so ti tovariši po zaključku šolanja ostali tudi v svojih sredinah, razen v redkih izjemah. Vsi so uspešno zaključili šolanje, kljub temu, da je program natrpan in da je ne konča vsak slušatelj uspešno. Opažamo, da so ti tovariši

sedaj najbolj aktivni družbenopolitični delavci, tako v sindikatu, ZK, kot v raznih samoupravnih organih. Prav tako opažamo, da s tem izobraževanjem krpamo vrzeli v krajevnih skupnostih, saj je eden od udeležencev trenutno profesionalni sekretar krajevne skupnosti, drugi pa izvršni sekretar občinske konference ZKS Kranj, da volonterskih funkcij ne naštevam. Za stalno nas je zapustil le en udeleženec in to tovariš Lado Mraz, ki pa je z dosedanjim delom v delovni organizaciji opravičil kadrovanje. Tudi letos imamo dva udeleženca, ki uspešno opravljata šolske obveznosti.

Če upoštevamo celovitost, ki nam jo daje srednja politična šola, smo uspešno kadrovali in bomo to kadrovanje tudi v prihodnje izvrševali.

Štefan Zrinski

Iz dela Splošnega združenja kemične in gumarske industrije Slovenije

Ob koncu februarja je bila seja izvršilnega odbora Splošnega združenja. Na njej so razpravljali o več pomembnih temah s področja kemijske in gumarske industrije.

Med drugim so obravnavali informacijo o potrebnih usmeritvah za zagotovitev realizacije projekcije plačilno bilančnega položaja SR Slovenije za letošnje leto. Pri tem so poudarili, da je le-to možno uresničiti le s povečanim izvozom, samoupravnim sporazumevanjem ter racionalnim trošenjem deviz.

Obenem pa je potrebno z ustreznimi ukrepi zagotoviti, da ne bi izvažali tiste reprodukcijske materiale, katerih pomanjkanje na domačem trgu prekinja reprodukcijske verige (denimo: TNT, DNT, ortoksilen itd.)

Člani odbora so tudi poudarili, da je izvoz izdelkov kemične in gumarske industrije potrebno stimulirati kot izvoz izdelkov visoke stopnje predelave. Drugače pa bi morali obravnavati pri carinskih dajatvah tisti del uvoženih surovin, ki se vgrajujejo v izvozne izdelke.

Člani izvršilnega odbora so obravnavali tudi analizo nekaterih kazalcev gospodarjenja in pogojev gospodarjenja gumarske industrije Jugoslavije 1975–1980. (O njej smo obširneje pisali v prejšnji številki Save). Iz nje je razvidno, da je gumarska industrija v tem času veliko prispevala k stabilizaciji, vendar je prelivanje dohodka izčrpalo rezultate nadpovprečne produktivnosti te panoge. Člani odbora so menili, da je za izboljšanje stanja potrebno povečati cene gumenih izdelkov in pnevmatike za 19 odstotkov, izdelke gumarske industrije je v izvozu potrebno obravnavati kot izdelke visoke stopnje predelave. Gumarsko industrijo močno bremeni uvoz surovin. Tisti del surovin, ki so vgrajeni v izvozne izdelke, je potrebno oprostiti uvoznih dajatev. Prav tako bi bilo potrebno posebej obravnavati tisto uvoženo opremo za gumarsko industrijo, ki je ne izdeluje domača industrija. Ob tem pa so na seji izvršilnega odbora poudarili, da si mora gumarska industrija z združevanjem dela in sredstev zagotoviti večji delež domačih surovin z vlaganjem v domačo surovinsko bazo.

V. D.

V SPOMIN

Marjana Perparja ni več med nami

V spomin

Marjana Perparja

V nedeljo se je iztekla življenjska pot direktorja naše delovne organizacije, tov. Marjana Perparja.

Njegovo življenje ni bilo lahko, saj je kot dvanajstletni fant ostal brez staršev. Že tako mlad se je moral spoprijeti s trdno realnostjo življenja. Po prihodu okupatorja se je aktivno vključil v ilegalno delo na terenu. Kot zaveden mladinec je odšel leta 1943 v partizane. Okusil je tudi trpljenje v nemških taboriščih.

Po končani vojni je nadaljeval študij na gimnaziji. Od leta 1948 naprej je študiral na fakulteti za kemijo, ves ta čas pa se je moral sam preživljati. Pri tem mu je koristila njegova ljubezen do glasbe, saj je bil nadarjen pevec. Pel je v zboru Slovenske filharmonije in bil član akademskega pevskega okteta. Vsem prijateljem je bil znan kot človek, ki vedno rad lepo zapoje.

Kmalu po končanem študiju se je zaposlil v tovarni Sava Kranj, kjer so se takrat zbirali mladi inženirji, ki so postavili temelje današnje moderne gumarske industrije.

Ves čas je ostal zvest svoji strokovni usmerjenosti in je svojo strokovno pot nadaljeval kot direktor naše delovne organizacije od priključitve k sozdu Sava.

Zadnja leta, ko se je spoprijel z nakopičenimi težavami, so bila zanj nedvomno zelo težka, saj je moral začrtati mesto naše delovne organizacije v nadaljnjem razvoju slovenske industrije.

Kljub tem težkim nalogam je bil v odnosu do sodelavcev vedno predvsem človek, in kot tak nam bo ostal v trajnem spominu.

V zadnjih letih smo bili priče precejšnjemu razvoju in spremembam v družbeno-ekonomskih odnosih, pri čemer je ravno tovariš Marjan kot direktor odigral aktivno vlogo. Imel je posluh za razvijanje medsebojnih in samoupravnih odnosov. Za dosego teh ciljev mu ni bilo žal nobenih žrtev in lahko rečemo, da je temu delu posvetil velik del svojega življenja.

Že v mladosti se je vključil v družbenopolitično delo kot član SKOJA in kasneje Zveze komunistov ter aktivno sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah in tako prispeval velik delež k preobrazbi naše socialistične družbe.

Sredi opravljanja najodgovornejših nalog je omahnil v smrt. Začete naloge, ki jih je opravljal, bomo nadaljevali in jih poskušali spraviti v življenjsko stvarnost tudi v njegovem imenu.

Za ves njegov trud se mu zahvaljujemo!

Sodelavci Kemične tovarne Moste

Delavski sveti o inovacijah

V prvih treh mesecih letošnjega leta je obravnavalo iznajdi-
teljske predloge šest delavskih svetov in sicer:

1. Delavski svet tozda TAP — 8 predlogov
2. Delavski svet tozda GTI — 9 predlogov
3. Delavski svet tozda VLP — 10 predlogov
4. Delavski svet tozda UU — 3 predloge
5. Delavski svet tozda VZDR. — 1 predlog
6. Delavski svet DSSS — 2 predloga

Delavski svet tozda Tovarna avtopnevmatike je obravnaval osem predlogov. Dva predloga sta bila opredeljena kot tehnična izboljšava, trije kot koristni predlog, dva sta bila odklonjena. Dva predloga sta bila obravnavana kot rezultat razpisa, vendar nista zadovoljevala razpisanim pogojem, zato je bil eden odklonjen, za drugega pa je bil sprejet sklep, da se obravnava dalje kot redni inovacijski predlog, ker rešuje aktualno problematiko. Pri petih pozitivno rešenih predlogih znaša skupna gospodarska korist 1.801.875,35 din; posebno nadomestilo pa je bilo izplačano v višini 140.390,24 din (7,79 odstotkov).

Delavski svet tozda Gumenotehnični izdelki je obravnaval devet predlogov. Trije so bili opredeljeni kot tehnična izboljšava, štirje kot koristni predlog, dva pa sta bila odklonjena. En predlog se je obravnaval dvakrat. Gospodarska korist izračunana pri sedmih sprejetih predlogih znaša 907.385,40 din; za vse predloge je bilo izplačano posebno nadomestilo v višini 92.087,66 din (10,14 odstotkov).

Delavski svet tozda Velopnevmatika je obravnaval deset predlogov. Za en predlog je potrdil podpis pogodbe o uporabi predloga, ki je prijavljen kot izum pri Zveznem zavodu za patente; pet predlogov je bilo opredeljeno kot koristni predlog, štiri pa je odklonil. Za štiri sprejete predloge je bila izračunana oziroma ocenjena gospodarska korist v višini 605.322,85 din, za en predlog pa je bila na osnovi pozitivne ocene predloga izplačana akontacija. Posebno nadomestilo za vse predloge je bilo izplačano v višini 35.633,34 din (5,88 odstotkov).

Delavski svet tozda Umetno usnje je obravnaval tri predloge. Dva je sprejel kot koristni predlog, enega pa kot tehnično izboljšavo. Za vse tri je bila izdelana samo ocena gospodarske koristi (izračun ni bil možen) in sicer v višini 411.115.— din. Na tej osnovi je bilo izplačano po veljavnem pravilniku posebno nadomestilo v višini 28.745,80 din (6,99 odstotkov).

Delavski svet tozda Vzdrževanje je obravnaval en predlog in sicer dvakrat, ker so člani zahtevali dodatna pojasnila. Izračun prihranka za eno leto uporabe predloga, ki je opredeljen kot koristni predlog, znaša 32.094,72 din; posebno nadomestilo je bilo izplačano 2.461,70 din (7,66 odstotkov).

Delavski svet DSSS je obravnaval dva predloga. Oba sta bila sprejeta kot koristni predlog. Za en predlog je bila izračunana gospodarska korist v višini 34.661,— din, za en predlog pa je bila izplačana akontacija na osnovi pozitivne ocene predloga. Posebno nadomestilo je bilo tako izplačano v višini 3.615,55 din (10,42 odstotkov).

POVZETEK: V prvih treh mesecih so delavski sveti tozдов in delovne skupnosti obravnavali 33 predlogov. Ustvarjeno je bilo 3.792.454,32 din dohodka od inovacijske dejavnosti (izračunana

pri 21 predlogih), za posebna nadomestila pa je bilo izplačano v tem obdobju 302.934,29 din (7,98 odstotkov).

Pregled pozitivno rešenih predlogov za obravnavano obdobje:

Legenda:

TI — tehnična izboljšava

KP — koristni predlog

Zap. št.	Štev. predl.	Avtor	Naziv predloga	Opre- deli- tev
1.	582	Rajko Debeljak	Hlajenje 14 × 4 zračnic in upo- raba dvojnih bombnih naprav	KP
2.	654	Janez Jereb	Izdelava stojala za optični pre- gled avtoplaščev	KP
3.	681	Jože Klemenčič	Pranje brizganih izdelkov v pralnem stroju	TI
4.	703	Ivan Petelinšek	Zamenjava kordov pri plaščih 23 × 2,25	KP
5.	798	Marjan Pečnik	Likanje z zadržkom na vseh RBV-2 strojih	KP
6.	802	Ferdo Kociper Mišo Čuhalev	Sprem. tehnološ. postopka pri vulkanizaciji koles za prikolico IMV	TI
7.	803a	Stane Vovk	Vulkan. plaščev rezervoarja 201 s pomočjo PE-folije	KP
8.	818	Filip Rajgelj Todor Krgovič	Uvedba postopka za vtiskova- nje folij na novem vtisk. stro- ju	TI
9.	820	Krsto Doder Ludvik Kopač Franc Oblak	Priprava za popravilo noge na tovornih plaščih 20"	TI
10.	824	Polde Ratnik Anton Rozman	Naprava za avtom. rezanje protektorja	KP
11.	879	Vinko Ušeničnik	Konfekcija valjev na trivaljčni- ku — merilna naprava	KP
12.	894	Anton Šmajd Martin Kuharič	Izpihovalna naprava pri brizg. protektor.	TI
13.	895	Ivan Benčević	Prihranek pri odvozu leša iz obrata II.	KP
14.	924	Vladimir Stanešič	Uvedba enostavnejših, cenej- ših spremnic za predzmesi	KP
15.	925	Anton Kancilja	Izdelava stranic za nanašalna korita SNS	KP
16.	926	Filip Rajgelj Anton Kancilja	Uvedba novega postopka za brušenje gumi valja za nana- šanje PU past	KP
17.	928	Milorad Rosič	Konfekcija krivih cevi	TI
18.	929	Jernej Mali Lovro Perne	Regulacija vakuumu pri briz- ganju avtozračnic	TI
19.	930	Janez Maček	Varnostna naprava na hladilni liniji za protektor	KP
20.	933	Rajko Brajič Ludvik Mahne	Povečanje proizvodnje velo in moped ventilov	KP
21.	937	Marjan Zaletel Anton Potočnik	Pnevmatsko podajanje kalu- pov za izdelavo silent blokov na etažni preši	KP
22.	941	Jože Primožič	Izdelava ventila za preizkus čr- palk	KP
23.	942	Stane Slapar Jože Primožič	Naprava za povijanje valjev	KP

Saša

7. april – svetovni dan zdravja

Svetovna zdravstvena organizacija posveti vsako leto 7. april enemu najbolj perečih problemov pri okvari zdravja.

Letos je ta dan posvečen škodljivim vplivom, ki ga ima na zdravje kajenje cigaret.

Kajenje cigaret postaja iz leta v leto vse bolj nevarno, ne zaradi tega, ker bi cigaretne dim postajal nevarnejši kot je bil pred časom, pač pa zaradi tega, ker je čedalje več ljudi, ki kadijo. Najbolj tragično pa je, da dandanes kadijo že osnovnošolski otroci. Nekateri začnejo že z desetim letom starosti.

Cigaretne dim vsebuje vsaj 750 različnih kemičnih snovi v trdi, tekoči in plinasti fazi. Velika količina teh snovi je v takih koncentracijah, da v veliko presega meje, ki so dovoljene v industrijski rabi. Poleg tega obstaja še druga nevarnost: vsi ti delci so manjši od tisočinke milimetra in prodrejo v najgloblje predele pljuč.

Pri vdihavanju drugih snovi, bodisi zaradi onesnaženja okolja, bodisi na delovnem mestu, imajo pljuča vgrajene obrambne mehanizme, ki te snovi, pa čeprav tudi zelo majhne, zaustavijo že v zgornjem delu dihalnih poti, ali pa jih odstranijo celo iz najglobljih predelov. V pljučih ostane približno 20 odstotkov vdihanih snovi.

Pri vdihavanju tobačnega dima je položaj drugačen, skoraj 80 odstotkov delcev ostane v pljučih in samo 20 odstotkov se jih odstrani. Odtod tudi razlog, da cigaretne dim tako škoduje pljučem.

Škodljivi učinki na pljuča so dveh vrst.

Prvi in najbolj pogost škodljiv vpliv se kaže v tem, da pri kadilcih najdemo zelo pogosto pojav kroničnega bronhitisa.

Naj bom zelo konkreten. Pri raziskavi, ki sem jo delal pri delavcih zaposlenih pri delih, kjer se uporablja smuke, sem našel pojav kroničnega bronhitisa pri delavcih kadilcih v 40,7 odstotkih, pri delavcih nekadilcih pa le v 25 odstotkih. Podatki, ki jih je dobil Fortič v svoji študiji, pa so še bolj značilni. On je našel pojav kroničnega bronhitisa pri jeseniških kadilcih kar v 48,3 odstotkih, pri nekadilcih, pa samo v 17 odstotkih primerih. Pri ljubljanskih kadilcih je slika podobna, našel je kronični bronhitis pri 49,8 odstotkih kadilcih, in 22,8 odstotkih nekadilcih.

Ko boste prebirali te vrstice, dragi kadilci – če jih sploh boste – po možnosti doma v fotelju pri črni kavi, prosim pokadite dve in ne samo eno cigareto. Malo več ali malo manj kašljanja itak še ne pomeni konec sveta.

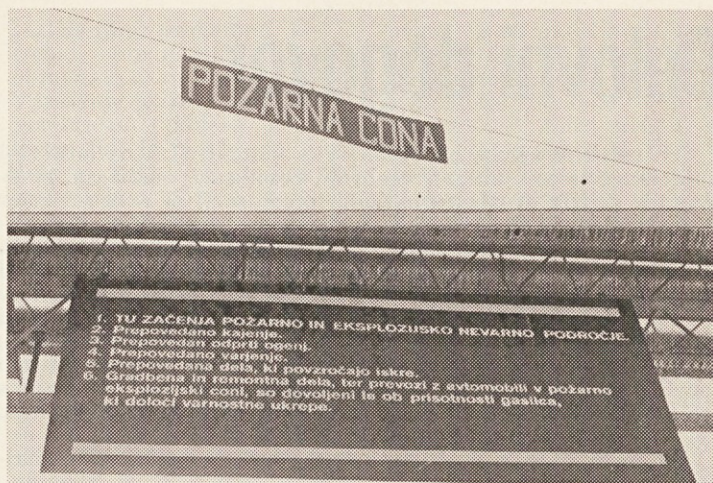
Svoj čas sem že zapisal v tem glasilu, da so za zabavo, ki jo kadilci nudijo v blokovskih stanovanjih zjutraj, ko ustanejo, svojim sosedom, ti zelo hvaležni, še zlasti če je ta »zabava« zdržena z napadi hudega kašlja in z bruhanjem.

Drug škodljiv vpliv cigaretne dima se kaže v pojavljanju raka na pljučih.

Cigaretne dim vsebuje vrsto katranskih snovi, za katere je znano, da povzročajo raka.

Pri poizkusih na živalih, (psi, mačke, podgane) ki so jih izpostavili cigaretne dimu, so ugotovili pojav raka na pljučih kar pri 70 odstotkih preizkušenih živali. Mogoče bo kdo od vas mislil, da so poizkusi na živalih popolnoma nekaj drugega, kot je to pri ljudeh. Morda imate tudi prav. Vendar pa bom končal svoje pisanje s podatkom, da smo zabeležili v naši ambulanti v zadnjih dvajsetih letih tri primera raka na pljučih, s smrtnim izidom, in vsi trije bolniki so bili hudi kadilci.

Jaka Vadrnjak

Delo v požarni coni je predpisano s pravilnikom o požarni varnosti.

Delavci, ki delajo v takem območju, morajo biti poučeni o nevarnosti pred požarom in se morajo ravnati po predpisih.

V naši tovarni je več takih delovnih prostorov. Najbolj izpostavljen pa je tozda Tehnični in kemični izdelki. V tozdu izdelujemo izdelke v katerih je bistveni sestavni del topilo. Rabimo več vrst topil, katera so vsa lahko vnetljiva.

Bencin je skladiščen v cisterni na dvorišču tozda, ostala topila pa so v sodih, ki so za sprotno porabo skladiščeni na dvorišču.

Tudi končni izdelki, ki so namenjeni za skladiščenje so nekaj časa na dvorišču. Ker je na dvorišču veliko lahko vnetljivih snovi, je velika nevarnost požara.

V obratu IV. pa so uporabniki prostorov poleg tozda Tehnični in kemični izdelki še Gumeno tehnični izdelki – prevleke valjev, skladišče umetnega usnja, skladišče surovin, skladišče odpadnega materiala, mizarska in mehanična delavnica, Razvojno tehnološki inštitut ter Marketing.

Požarna cona je označena s tablo in s črto. Menim, da vsi delavci, zaposleni v obratu IV, poznajo predpise in se po njih tudi ravna. Ker pa v obratu IV. prihaja veliko zunanjih delavcev in strank in so premalo seznanjeni z našimi predpisi o požarni varnosti, je nevarnost še večja.

Zato morajo biti delavci v obratu IV. še bolj budni ter pozorni na te delavce ali stranke. Večkrat jih morajo opozarjati v kakšnem prostoru se nahajajo.

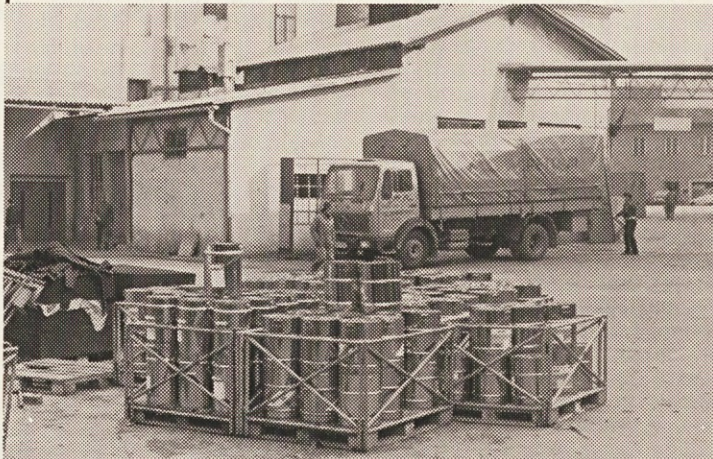
To velja za delavce, ki izvajajo razne remonte v obratu IV. Težave so tudi s prodajo odpadnega materiala, saj stranke iščejo referenta po vseh prostorih, tudi v požarni coni. Predlagam, da nabavna služba poišče ustrežnejši prostor za to dejavnost.

Zelo pereč problem je nakladanje umetnega usnja. Avtomobili stojijo na dvorišču, ali pa pred vratarnico, tako, da bi v slučaju požara gasilci zelo težko prišli do mesta požara.

Naprašam vse odgovorne sodelavce, ki pošiljajo delavce ali stranke v obratu IV., da jih seznani o nevarnostjo in predpisom v našem obratu že pred vstopom.

Poudariti velja, da vsaka najmanjša nepazljivost lahko povzroči pravo katastrofo.

Matija Gerbajc

Neustrezno skladiščenje vnetljivih snovi

Delovni dogovor

V petek, 4. aprila, popoldne so se v domu JLA na letni seji konference sestali delegati osnovnih organizacij sindikata, predstavniki drugih družbenopolitičnih organizacij in nekateri strokovni sodelavci. Obravnavali so dejavnost sindikalne organizacije v preteklem obdobju ter izpostavili nekatera pereča vprašanja, tako v posameznih delovnih sredinah kakor v celotni delovni organizaciji Sava in Sava Commerce. Celovita ugotovitev je bila, da smo bili pri uresničevanju sprejetih dogovorov bolj ali manj uspešni, da pa se še vedno srečujemo s številnimi težavami, ki jih zaradi materialnih možnosti ali drugih vzrokov nismo mogli odpraviti. Ob tem je bilo izpostavljenih več vprašanj s področja nadaljnega razvoja nekaterih tozdov, zaposlovanja, delovnih pogojev in tako dalje.

V nadaljevanju objavljamo nekaj misli in ugotovitev iz najaktualnejših razprav na seji.

Dušan Žižmund – Modernizacija GTI in problemi s prerazporeditvijo delavcev

V zadnjih dveh letih tozd GTI dokaj hitro posodablja proizvodnjo, kar je nujno, če hoče v korak z razvojem tehničnih izdelkov v svetu. To pa pomeni, s sodobnimi stroji in z manj delavci in manjšim fizičnim naporom narediti več izdelkov. Tako usmeritev terja tudi pomanjkanje delavcev na Gorenjskem in ne nazadnje ekonomski pokazatelji visoko kapitalne proizvodnje. Vendar je ob omenjenem razvoju in usmeritvah treba omeniti, da poteka modernizacija v posameznih delovnih enotah neenakomerno. Tako ugotavljajo, da so v delovni enoti Prevekle valjev z dokupom novjših strojev z nespremenjenim številom delavcev dosegli več kot 20 odstotkov večjo proizvodnjo. Z odpravo večine popolnoma ročnega dela so zmanjšali fizični napor in izboljšali delovne pogoje, kar pa ne velja za peskarno, kjer je tehnološki postopek zastarel, delovni pogoji pa izredno slabi. Z montažo novih strojev pa je vedno bolj prisotna prostorska stiska, ki večkrat ogroža varnost delavcev.

V delovni enoti Cevarna, kjer je bilo do 1978. leta veliko individualnega ročnega dela, so v preteklih mesecih pričeli s poizkusno proizvodnjo na novih linijah, hkrati pa je stekla preseljena proizvodnja cevi na jeklenih jedrih v Vulkanu. Odveč bi bilo poudarjati, da je tako ob selitvi kot tudi ob uvajanju novih linij, prerazporeditvah in drugem, kar je vezano na novo tehnologijo, mnogo težav. S prizadevnim delom vodstva delovne enote in tozda, družbenopolitičnih organizacij, strokovnih sodelavcev in samih delavcev so mnoge probleme razrešili, vendar pa še ne vseh. Proizvodnja je še poizkusna, montaža novih strojev ovira normalno

delo in povzroča slabe delovne pogoje, potrebno je veliko prerazporeditev kar pa bo z dokončno uvedbo redne proizvodnje in s polnim angažiranjem vseh odgovornih razrešeno.

Proizvodnja v delovni enoti Transportni trakovi in klinasti jermeni se je v zadnjem obdobju povečala. Povečanje gre na račun večjega števila delavcev in novih strojev. Delovni pogoji se niso bistveno spremenili, povečalo se je pomanjkanje prostorov, saj je sedaj na istem prostoru skoraj dvakrat večja proizvodnja. V srednjeročnem planu razvoja 1976–1980 je bila predvidena modernizacija proizvodnje v stiskanih izdelkih, ki pa ni bila realizirana. Ob predvideni selitvi dela proizvodnje v Agis-Ptuj se pojavlja vprašanje prerazporeditve skoraj polovice sodelavcev, kar bo težka in odgovorna naloga, saj v celotni delovni organizaciji manjka ustreznih delovnih mest za dela manjzmožne sodelavce.

Izredno slabi delovni pogoji v Valjarni onemogočajo zviševanje produktivnosti v tej delovni enoti. Po dograditvi delovne enote Polizdelki v TAP ni bilo v stari valjarni storjenega ničesar, čeprav je bila v gospodarskem načrtu za 1979. leto predlagana izdelava projekta rekonstrukcije, omenjena zahteva pa je tudi v letošnjem načrtu. Nujno je, da

se omenjena problematika prične čimprej ustrezno reševati, saj že danes ugotavljamo, da je predvsem zaradi slabih delovnih pogojev odhajanje delavcev iz Valjarne največje v delovni organizaciji. Z novim mikserjem v Polizdelke TAP bo prenešeno mešanje črnih zmesi, s čimer se bodo delovni pogoji bistveno izboljšali, s tem pa tudi možnosti za boljše delo.

Vinko Potočnik – Zaposlovanje – rečenega veliko – narejenega malo

O kadrovske politiki smo v zadnjem obdobju velikokrat razpravljali. Temu področju smo posvetili veliko pozornosti, vendar z rezultati ne moremo in ne smemo biti zadovoljni. Vsakodnevno se srečujemo s pomanjkanjem delavcev. Z gospodarskim načrtom za 1979. leto smo se dogovorili za 2,1 odstotek povečanja zaposlenih, dejansko pa se je število zaposlenih celo zmanjšalo za 65 delavcev. Hkrati s tem pa se je povečal fizičen obseg proizvodnje in produktivnosti. To je spodbudno, dokler поблиže ne pogledamo, kako smo dosegli take rezultate.

Prav bi bilo, da bi število zaposlenih zmanjšali v vseh sredinah z boljšo organizacijo dela, s tehničnimi in tehnološkimi izboljšavami, z internimi prerazporeditvami, pri čemer smo samo delno uspeli, še zdaleč pa nismo izrabili vseh možnosti. Tako je v zadnjem času še zlasti problem zaposlovanje novih delavcev v proizvodnih tozdih, v katerih beležimo največji odstotek fluktuacije. V nekaterih enotah manjka tudi deset do dvajset odstotkov delavcev, kar onemogoča normalno proizvodnjo. Plan pa je treba izpolniti. Pomanjkanje zaposlenih največkrat rešujemo z nadurnim delom v prostih sobotah in nedeljah, kar tudi zaradi nestimulativnega plačevanja nadur, povzroča nezadovoljstvo. V prenekateri sre-

dini, kjer je veliko nadurnega dela, je dosežena slabša kvaliteta in kakovost izdelkov, resno pa so ogroženi dobri medsebojni odnosi, ki so osnovni pogoj za splošno zadovoljstvo in uspešno delo.

Préd kratkim je bila izdelana analiza o delovnem zadovoljstvu zaposlenih v naši delovni organizaciji, ki je opozorila na nekatera vprašanja. Taka oblika ugotavljanja zadovoljstva oziroma nezadovoljstva, je zelo dobra, vendar bi v njej morali upoštevati čimvečje število sodelavcev ter na osnovi ugotovitev tudi ustrezno ukrepati.

V prihodnje bomo morali veliko večjo skrb posvečati vsem vrstam ukrepov za zmanjšanje fluktuacije, hkrati pa na novo zaposliti vsaj toliko delavcev, ki jih nujno rabimo za normalno in nemoteno delo.

Aleš Draksler – Premalo dorečeni srednjeročni programi

V zadnjem času je bilo o planiranju veliko rečenega. Obravnavali smo smernice za prihodnje srednjeročno obdobje 1981–1985, vendar pa se v nekaterih tozdih pojavljajo vprašanja v zvezi z njihovim razvojem in možnostmi.

Tozd Ročna konfekcija Vrhnika – Kakšne so perspektive?

Ni dodelanega srednjeročnega programa, ki bi zagotavljal perspektivni razvoj in socialno varnost zaposlenih. Za blazine ni naročil. Ob tem pa jih še vedno uvažamo, čeprav naše zmogljivosti lahko pokrijejo okrog 80 odstotkov jugoslovanskega trga. Nekatere vrste blazin zaradi neusklajenosti cen še vedno prodajamo z izgubo.

Druge vprašanje so nizki osebni dohodki, ki jih pogojuje

neizvrševanje plana zaradi pomanjkanja delavcev in slabe prodaje. Dodatno zaposlovanje pa je v sedanjem položaju vprašljivo. Z nakupom novega stroja za izdelavo blazin pa bi bilo delavcev preveč, zato bo treba programe nadaljnega razvoja ponovno obravnavati in dodelati. Sodelavci z Vrhnike se upravičeno sprašujejo, kakšne so njihove možnosti za razvoj, kar je pogoj za njihovo socialno varnost, še posebej sedaj, ko so poslovni rezultati v prvih dveh mesecih letošnjega leta nezadovoljivi.

Tozd Kemični in tehnični izdelki – Predvidena je gradnja

V prihodnjem obdobju je predvidena gradnja novih prostorov. Z enakim številom delavcev bodo poslovanje tozda izboljšali. Z novimi prostori se bodo izboljšali delovni pogoji, ostaja pa vprašanje osebnih dohodkov, ki so že sedaj relativno nizki, v boljših pogojih pa se bodo še znižali.

Tozd Lovski material in embalaža – Izdelava embalaže se ukinja

Srednjeročni program ni dosežen. S postopnim ukinjanjem izdelave embalaže se bo pojavljalo več problemov, kot so:

- večji del delavk je dela manjzmožnih
- obstoječe že več kot deset let stare izdelavne čase se lahko presega, temu primerni so tudi osebni dohodki,
- do sedaj je bilo vprašanje prerezporeditev rešeno v okviru poenotene analitske ocene, ne glede na težo in zahtevnost delovnih mest.

V novem delovnem okolju pa so izdelavni časi bolj zahtevni, analitske ocene nižje, prav tako pa tudi osebni dohodek.

Tozd Umetno usnje – Jasen srednjeročni program

V srednjeročnem razvoju se bodo srečevali s problemi, za katere menijo, da niso nerešljivi. Intenzivno bodo nadaljevali z izvozno usmeritvijo, hkrati pa uporabljali še več domačih surovin. S tem bodo postajali konkurenčnejši in se na ta način utrjevali na domačem in tujem trgu. Rezultati poslovanja v zadnjem času kažejo, da je njihova usmeritev pravilna, in da jo je treba nadaljevati.

Tozd Velopnevmatika – Vprašanje prostorske širitve

Že sedaj so zaradi prenatrpanosti delovnih prostorov in visokih temperatur delovni pogoji neustrezni. V programu razvoja še ni določeno kako, oziroma kam se bo tozd Velopnevmatika širil. Vsaka izmed treh (ali več) variant bo povzročila takšne ali drugačne probleme, vendar bi se morali čimprej dokončno dogovoriti za najustreznejšo rešitev.

Ferdo Nemec – Oddaljenost sindikalnih skupin povzroča težave pri delu

Sindikalna organizacija Sava Commerce ima 41 sindikalnih skupin, od tega devet na lokaciji Kranj, 32 pa na terenu. Glede povezave in delovanja osnovne organizacije kot celote je najbolj izpostavljena področna prodaja. V njeni sestavi je 24 sindikalnih skupin, ki so organizirane v prodajalnah in skladiščih po celi Jugoslaviji. Vprašanje povezave med njimi smo rešili s koordinatorji na posameznih prodajnih področjih. Poleg razdrobljenosti je največ težav s pravočasnim informiranjem. Priča smo

vsakdanjim primerom, ko je treba predloženo gradivo obravnavati v kratkih rokih. Vprašanje je, kako naj gradiva pravočasno pridejo do delavca, ki je nekje na jugu države, kako naj o gradivu razpravljajo, podajo pripombe in jih posredujejo v Kranj. Informacije in gradiva so v slovenskem jeziku, ki ga sodelavci iz drugih republik ne razumejo. V preteklem mandatsnem obdobju smo to vprašanje delno rešili s prevajanjem, predvsem samoupravnih aktov, v Nišu, od koder so bili poslani v prodajalne in skladišča. Poleg avtentičnosti prevoda se je zaradi prevajanja izdaja gradiv zavlekla tudi za mesec ali več dni. Zato bi bila najustreznejša rešitev hkratno izdajanje informacij in samoupravnih aktov v obeh jezikih.

Franč Štular – Problematika Vzdrževanja

Po zadnji tematski konferenci ZK delovne organizacije Sava in zaključkih le-te smo v tozdu Vzdrževanje pristopili k reševanju problemov oziroma pomanjkljivosti pri koordinaciji dela na tem področju. V to so se aktivno vključili vodstvo tozda, sindikat, mladina in ZK. Nekateri rezultati so že vidni, kljub kadrovskim težavam. Menim pa, da rezultati še vedno niso zadovoljivi, kar pa ni odvisno samo od delavcev tozda Vzdrževanje, temveč tudi od služb, ki morajo sodelovati v proizvodnem procesu tozda. V zadnjem času se pojavlja prezasedenost vseh zmogljivosti, s katerimi razpolagamo. Delen vzrok temu so nerešeni problemi projektov, kratki časovni roki. Pogostokrat, ko je montaža ali predelava z naše strani končana, se ugotovi, da je potrebno ponovno preurejati. Velikokrat smo prisiljeni pričeti delati (v interesu nekih višjih »faktorjev«, ki so včasih upravičeni, velikokrat pa tudi ne), čeprav vemo, da zato niso v celoti pripravljeni načrti, polizdelki niso dobavljeni (reduktorji, gonila) in primanjkuje repromateriala. Takšni in podobni primeri pa samo dražijo naše usluge, ustvarjajo obojestransko nezadovoljstvo; nezadovoljstvo delavcev, ki delo izvajajo, in naročnika, ker mu v željenem roku ne izročimo proizvoda. Delavci Vzdrževanja razumemo nagel tehnološki razvoj na področju gumarstva, velikokrat pa ne moremo razumeti, da je ta razvoj tako

nagel, da od naročila delovnih sredstev do dobave pride že do sprememb oziroma dopolnitev tehnološke funkcije delovnih sredstev. S tem mislim na stroje in opremo, ki nam jo dobavljajo zunanji izvajalci, ki jo pa moramo ponavadi dopolniti, nekatere stvari pa sploh predelati, da je stroj usposobljen za proizvodnjo.

Naročniki vedno zahtevajo določeno točnost naših izdelkov, če pa pogledamo v proizvodnjo (na primer kalupi), vidimo precejšnja neskladja. Tozdu Vzdrževanje vložijo ogromno truda v izdelavo izdelkov s ciljem, da zadovolji zahteve naročnika. Kasneje pa v proizvodnji premalo pozornosti posvečajo ravnanju z orodjem, saj je po enem tednu v takem stanju, kot da bi bil v uporabi že leto dni. Vse to povečuje stroške proizvodnje.

Dotakniti se moram tudi oskrbljenosti z domačim kovinskim in elektro repromaterialom, ki nam ga primanjkuje, kar pa tudi vpliva na dogovorjene roke izdelave. Mislim, da bi se moral Nabavni sektor ustrezno organizirati za hitro preskrbovanje s surovinami z domačega trga. Pripomniti pa moram, da to ni edini oddelek, ki naše delo zavira, saj so vmesne faze še konstrukcija, priprava dela, razdelilnica, ki bi morali prav tako vložiti vse napore za cenejšo in hitrejšo realizacijo naročil. Ker zaključki zadnje tematske konference ZK niso bili v celoti realizirani, kar se vidi iz navedene problematike, bomo še naprej uresničevali zadane naloge. Delavci tozda Vzdrževanje smo vedno želeli imeti primerno urejene delovne pogoje, dobre medsebojne odnose in ustrezna delovna sredstva. Te želje so se nam končno izpolnile, vendar pa nas v zadnjem času pesti pomanjkanje delavcev, ki bi delali za stroji in na področju elektronike. Kljub vsem naprom, da bi pridobili kader, nam to ni uspelo. Zato bo verjetno potrebno ponovno proučiti in ovrednotiti dela deficitarnega kadra, če bomo hoteli izkoriščati vse zmogljivosti tozda in zadovoljiti potrebe po kvalitetnem vzdrževanju v proizvodnji.

Vse to pa ni samo naloga tozda Vzdrževanje, ampak je potrebna tesna povezava z določenimi službami (KS, NS, SIP, SOP, SOSD itd.) To je že omenjeno v zaključku tematske konference ZK, katerega pa nismo v celoti realizirali. K reševanju te problematike moramo pristopiti resno in z vso odgovornostjo.

Delovni dogovor

Dobri poslovni rezultati – plod trdega dela

Tozd Velopnevmatika je z nekaj več kot tristo zaposlenimi med večjimi v naši delovni organizaciji. V zadnjih letih dosega ta pretežno ženski kolektiv zelo dobre rezultate, saj sedaj izvažajo že več kot polovico svojih izdelkov na zahodno tržišče. Velik izvoz pa zahteva tudi visoko kakovost izdelkov, ki so jo dosegli s prizadevnim in vestnim delom v zelo težkih delovnih pogojih. O tem in drugih vprašanjih smo se pogovarjali s **Cvetko Perčič, Vido Sukič, Antonom Stojkom, Blagojem Bojaničem in Alešem Drakslerjem.**

Cvetka Perčič

Kot smo že omenili v uvodu, dosega tozd Velopnevmatika dobre poslovne rezultate. S kakšnimi problemi se srečujete pri delu?

Vseskozi se trudimo, da bi naredili čimveč. Večina del je normirana. Normativi časov so v primerjavi z drugimi tozdi ostrejši in zahtevajo več dela. To nam potrjujejo tudi podatki o stimulaciji za preseganje norme, ki so drugod 30 ali več odstotkov, pri nas pa le 25 do 28 odstotkov. Z uvajanjem oziroma popravljanjem norm smo naleteli na več težav. Tako je bila na primer norma dvignjena za dvajset ali

več odstotkov, kar pomeni tudi več vložnega dela, osebni dohodek pa je ostal enak. Mnenja smo, da to ni v skladu z načelom, da je za več vložnega dela tudi večji osebni dohodek. Ko govorimo o osebnem dohodku, ne moremo mimo ugotovitve, da smo v zadnjih treh mesecih dosegli zelo dobre rezultate, dohodek pa je vseskozi nespremenjen.

Kako je z izvozom?

Izvažamo več kot polovico izdelkov. Dosegati moramo kakovost, ki jo zahteva svetovni trg, to pa pomeni še dodatna prizadevanja. Izvozne cene so nižje od domačih, vendar je v interesu celotne delovne organizacije, da dobimo čimveč deviz, čeprav za naš tozd to pomeni manjši dohodek. Pred časom smo sicer obravnavali sporazum o pridobivanju in razporejanju deviznih pravic, po katerem naj bi tozdi, ki izvažajo in so zaradi tega prikrajšani pri dohodku, dobili od drugih tozdov 10 odstoten dodatek. Sporazum ni zaživel, prav tako ni bilo narejenega poročila za 1978. in 1979. leto.

V tozdu je kar dve tretjini žensk. Glede na to, da je bilo ukinjeno nočno delo žena, proizvodnja pa mora teči, nas zanima, kako to vprašanje rešujete?

Zaradi povprečno večje odsotnosti delavk zaradi bolezni, porodniških dopustov in varstva otrok, so stroji večkrat

Vida Sukič

nezasedeni. Ko smo ukinili nočno delo žena, so bile le-te razporejene na prvo in drugo izmeno, v tretji izmeni pa najnujnejša dela opravijo moški. Velika odsotnost, ki pa je upravičena, nam večkrat ogroža izpolnitev proizvodnih planov, kar skušamo reševati s prerazporeditvami in nadurnim delom.

Ker je varstvo otrok eden od glavnih vzrokov za odsotnost, moramo poudariti, da delo varstvenih ustanov ni ustrezno organizirano. S samopriskpevkami in družbenimi sredstvi smo zgradili otroške vrtnice ter si prizadevali, da bi imelo čimveč otrok zagotovljeno varstvo, ki pa je sedaj organizirano do 16. ure popoldne. Zato delavke želijo zaradi varstva delati v prvi izmeni. To pa pomeni, da je dopoldne delavk preveč in pač opravljajo razna režijska dela, popoldne pa so ključni stroji nezasedeni. Zato bi bilo treba razmisliti o ustrezni organizaciji varstva otrok.

Kaj pa naš nadaljnji razvoj?

Nismo se še dogovorili za lokacijsko širitev tozda. O predloženih različicah našega nadaljnega razvoja se bomo morali čimprej dogovoriti in tudi ukrepati. Že sedaj smo prostorsko tako utesnjeni, da so transportne poti založene, da polizdelke prelagamo iz kota v kot in tako dalje. Pred voznikom oziroma viličarjem moramo sproti odmikati polizdelke, vozove. Stanje je prav nevzdržno. Zaradi pomanjkanja manipulacijskega prostora lahko pride do poškodb, tudi kakovost dela trpi. Sodelavci so zaradi tega nezadovoljni in večkrat prihaja do slabih medsebojnih odnosov. V preteklih letih smo večkrat zahtevali, da se uredi ustrezna ventilacija, zlasti zaradi visokih temperatur in prahu. Reševanje tega vprašanja se je odlagalo. Urejeno bi moralo biti že med lanskim kolektivnim dopustom, kot smo se dogovorili, in zagotovili potrebna finančna sredstva.

Večkrat smo poslušali ugotovitve, da je sodelovanje med strokovnimi službami in tozdi pomanjkljivo. Kako je pri vas?

Stanje se je popravilo. Tudi mi smo v preteklosti povedali svoje pripombe in predloge. Sedaj lahko trdimo, da je sodelovanje dobro. Tedensko se dogovarjamo s prodajo, dogovarjamo se s pripravo dela in tako dalje. Strokovni sodelavci so večkrat v proizvodnji in tudi sami lahko vidijo, kaj je v redu in kaj ne. Temu primerno smo uspeli zmanjšati razne zastoje. Na to veliko vplivajo tudi vzdrževalci. Tudi z njimi se o pomembnejših vprašanjih dogovarjamo tedensko. Tekoče vzdrževanje bi moralo biti bolj povezano s tozdom. Večkrat smo že predlagali da bi bilo nagrajevanje vzdrževalcev bolj odvisno od uspehov tozda. Do sedaj tudi nismo imeli priložnosti, da bi vplivali na oceno dela vzdrževalcev. Sedaj uvajamo nagrajevanje po prihranku pri kordu, pri čemer bodo morali biti udeleženi tudi vzdrževalci, saj je od brezhibnega stroja odvisno ali bo več ali manj odpadka.

Kako delujejo družbeno-politične organizacije?

Pohvaliti je treba mladince. Organizirali so dve delovni akciji. Delovnih akcij v prostih sobotah se je udeležilo od 25 do 30 mladincev. Dohodek pa so namenili tozdu oziroma je bil to njihov prispevek k ustalitenim prizadevanjem. Poleg tega se vključujejo tudi v druge akcije.

Po občnem zboru je izvršilni odbor osnovne organizacije sindikata sprejel program in način dela. S tem, ko so med seboj razdelili področja dela, tako da je vsak član izvršnega odbora zadolžen in odgovoren za eno področje, ne primer za izobraževanje, tehnološko disciplino, delovne pogoje so v praksi pričeli uresničevati načelo o kolektivnem delu in odgovornosti.

P. B.

Blagoj Bojanovič

Že dvajset let skrbi za naše zdravje:

dr. JAKA VADNJAL

V našem uredništvu je pred dnevi zazvonil telefon in sogovornica na oni strani linije nas je opozorila, da »naš dohtar« te dni praznuje dvajset let dela v Savi. Obvestilo nas je spodbudilo, da smo dr. Jaka Vadnjala obiskali na delovnem mestu in se z njim zapletli v zanimiv pogovor.

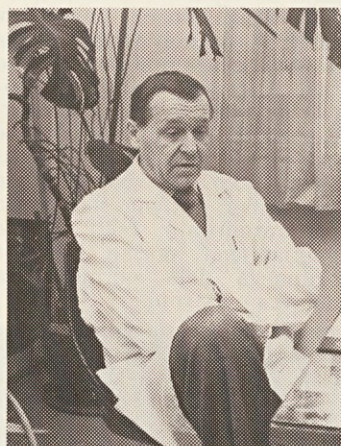
Dvajset let mineva, kar delaš v savski obratni ambulanti. Kakšni so bili začetki in kako je sploh nanese, da si se zaposlil v obratni ambulanti?

V obratni ambulanti sem se zaposlil zato, ker sem moral iz zdravstvenih razlogov zapustiti Izolo, tedaj sem bolehal za tuberkulozo. Zdravniki so mi svetovali, naj grem na Gorenjsko. Name, raval sem oditi na Jesenice, pa me je na avtobusu srečal moj predhodnik, dr. Valič. Tako sem se znašel v Savi. Z delom sem začel 27. marca 1960, moj prvi nastop je bilo državno prvenstvo na Krvavcu. Ambulanta v Savi je delala že skoraj leto dni, tedaj še ni bila prav utečena. Kadrovska pa je bila dokaj dobro opremljena. V začetku smo se ukvarjali le s kurativo, že jeseni pa sem začel tudi s prvimi preventivnimi pregledi.

Prva leta so bila sicer bolj skromna (delež preventivnega dela je bil le eno tretjino), kasneje pa se je to stanje izboljševalo. Leta 1962 pa se je ambulanta razširila — prišel je še en zdravnik.

Ko sem pred dvajsetimi leti prišel v Savo, smo se ukvarjali le s kurativo.

Na področju preventive smo dosegli nekaj lepих uspehov.

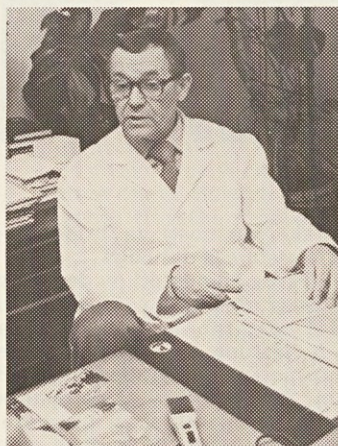
celovitejšim problemom medicine dela, to je analitiki zdravstvene problematike in fiziologije dela. Drugo pomembno področje pa so analize obremenitev na delovnem mestu. Tovarna nima več na razpolago delavcev, da bi jih lahko zaposlovala. Med obstoječimi delavci moramo poiskati rezervo in jih ustrezno zaposliti. V delovni organizaciji je še mnogo delovnih mest, ki veljajo za težka, pa bi jih lahko z majhnimi izboljšavami napravili lažje in primerne za ženske. To so takoimenovane ergonomске rešitve delovnih mest. Bodočnost v medicini dela je prav v tem, da preidemo na ergonomске probleme. Vedeti moramo, da v delovni organizaciji nimamo le zdravih ljudi, ustrezno moramo zaposliti tudi tiste, ki so dela manj zmožni. To pa zahteva sodelovanje zdravstvene službe, tehnologov, varnostnih inženirjev in tehnikov ter psihologov.

Katere so najpogostejše bolezni ali poškodbe zaradi katerih se delavci zatekajo v obratno ambulanto ali pa tudi ne?

Torej, že vsa leta nazaj, kar spremljamo obolenje delavcev v Savi, ugotavljamo, da prednjačijo tri skupine obolenj: dihal, gibala, prebavila, dokaj pogoste pa so tudi nesreče pri delu in izven dela. Ta obolenja povzročajo 80 odstotkov vseh odsotnosti z dela.

Pred dvajsetimi leti so bile na prvem mestu bolezni dihal. Ko smo leta 1962 prvič cepili proti gripi, sem bil presenečen nad rezultati. V tistem letu je bilo v primerjavi s preteklimi leti skoraj za polovico manj obolenj dihal, pa čeprav je bila epidemija gripe. Tedaj smo ugotovili, da se cepljenje zelo obrestuje; bili smo druga delovna organizacija v Sloveniji, ki je izvedla cepljenje.

Od tedaj beležimo padec obolenosti dihal. Na prvo mesto pa prihajajo obolenja gibala. Ko smo prišli iz obrata I. na Labore, smo prišli v moderne obrate, vendar je močno narasla intenziteta

Skrbeti moramo, da se bodo delavci dobro počutili. Tako bodo tudi delovni rezultati boljši.

Načrti? Ambulanta se mora usmeriti zlasti na področje fiziologije dela.

in leta 1972 še drugi. Ko sem začel z delom, je bilo v Savi zaposlenih 970 delavcev.

Kaj pa meniš o pomenu obratne ambulante v taki delovni organizaciji, kot je Sava (upoštevaje velikost in naravo dela)?

Ko ocenjujem dosedanje delo ambulante, moram reči, da z dosedanjim delom nisem v celoti zadovoljen. Čeprav moram priznati, da v primerjavi z ostalimi ambulantami in še zlasti na področju medicine dela v Sloveniji, smo mi daleč pred ostalimi.

Ni res, da združeno delo potrebuje obratne ambulante le zato, da bi zmanjševali stalež. Danes gospodarstvo potrebuje zdravstveno službo predvsem zaradi celovitega obravnavanja delavcev.

Tudi stalež ni nepomembna reč. V tem pogledu smo v Savi lahko zadovoljni. Stalež držimo vedno v nekih normalnih mejah od 3,5 do 3,9 odstotka. To je posledica predvsem kontinuiranega dela zdravstvene službe in delno tudi posledica preventivne dejavnosti, ki jo izvajamo. Rezultati vseh preventivnih pregledov so namreč obema zdravnikoma na razpolago. Mnogo kroničnih bolnikov odkrijemo prav pri preventivnih pregledih in pri njih takoj nadaljujemo z zdravljenjem. To je pravzaprav zametek dispanzerskega načina dela. Menim, da bi morali v prihodnje vpeljati celovito dispanzersko metodo tudi v kurativi. Pri tem se srečujemo s številnimi težavami. Te nastopajo predvsem zaradi odpora zdravnikov do takega načina dela ter zaradi neurejenih odnosov v zdravstvu. Smisel dispanzerskega načina dela pri preventivnih pregledih je v tem, da bi kronične bolnike spremljali in jih na določen čas klicala na kontrolo. Potem ne bi bilo potrebno še meni opravljati toliko preventivnih pregledov. S tem bom nekoliko sproščen in se bom lahko bolj sistematično posvečal

dela. Tu je bila organizacija drugačna, delo specializirano. Z večjo produkcijo so naraščale kljub vsemu, težave lokomotornega aparata.

Obolenja prebavil — že od nekdaj smo jim posvečali pozornost. Leta 1968 smo ugotovili pogosta obolenja prebavil pri tistih delavcih, ki se na delo vozijo. Zaradi tega je delovna organizacija še bolj poskrbela za udoben prevoz na delo in domov. Danes pa imajo obolenja prebavil drugačno dimenzijo, ki se zrcali v neurejeni prehrani samskih delavcev, zlasti tistih iz drugih republik. Menim, da moramo poskrbeti za čimboljše počutje in čimboljši družbeni standard naših delavcev. Tako bodo zadovoljni na svojem delovnem mestu in tudi rezultati dela bodo boljši.

In za konec še eno vprašanje: kakšne so tvoje želje za delo v prihodnje?

Vnaprej želim razvijati delo ambulante zlasti na področju fiziologije dela.

Trdno sem prepričan, da je to bodočnost medicine dela. To so moje želje, moram pa poudariti, da je za to tudi v delovni organizaciji dovolj posluha, mnogi mladi strokovnjaki želijo pri tem delu tudi sodelovati.

Morda bomo uspeli ustanoviti center, kjer bi se skupina tehnologov, inženirjev, tehnikov, zdravnikov in psihologa bavila samo z organizacijo in ergonomsko ureditvijo proizvodnje. To je moj končni cilj. Sicer pa imam za to še dovolj časa.

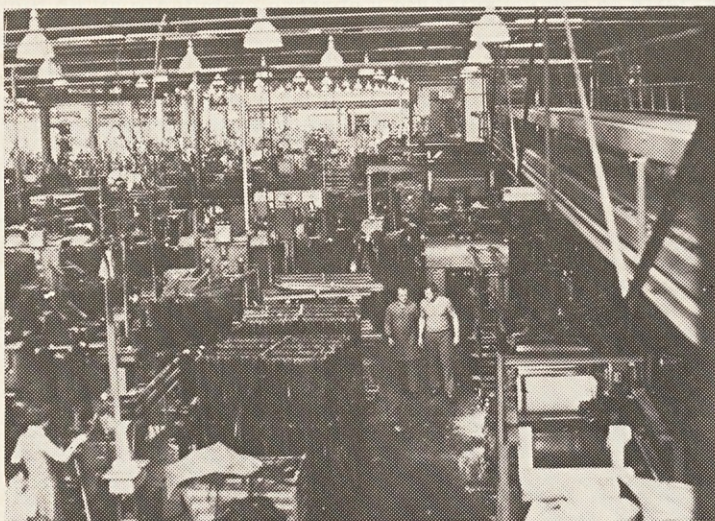
V. D.

Pred nami je še veliko dela

Norma je previsoka. Norma je prenizka. Drugi imajo nižjo normo in jo lažje presegajo ter dobijo stimulacijo. To so vsakodnevne pripombe, ne glede na to, ali so upravičene ali ne. Vsak sodelavec ima bolj ali manj izostreno mnenje o tem, ali so normativi časa ustrezni ali ne. In z ozirom na to število normiranih del v delovni orga-

nizaciji, je različnih mnenj prav gotovo veliko. Običajno najdemo tudi »krivce«, to je sodelavce, ki opravljajo meritve. Da bi slišali tudi njihovo mnenje in spoznali njihovo delo, smo se pogovarjali z vodjem oddelka za študij dela in transporta Francem Šerugo in vodjem skupine za študij dela Borisom Kobalom.

Franc Šeruga

V oddelku za študij dela in transporta opravljamo naloge, kot pove že sam naziv, na dveh področjih. To je študij dela, kamor sodi oblikovanje delovnih nalog, določanje normativov časa, ugotavljanje zasedenosti delavcev in tako dalje. Drugo področje pa je urejanje pretoka materiala in transporta. O slednjem je bilo v zadnjih številkah glasila objavljeno več sestavkov.

Najbolj nepriljubljena in kritizirana je naloga določanja normativov časa. Vzrok je predvsem v tem, da se normativ v preveliki meri uporablja kot merilo za delitev osebnega dohodka, v manjši meri pa kot organizacijsko merilo, kar je oziroma bi moral biti njegov osnovni namen. Bolj bi ga morali uporabljati kot sredstvo za izračun zmogljivosti, stroškov izdelave in tako dalje, v manjši meri pa kot sredstvo za izračun osebnega dohodka. Ker se pojavlja v takšnem obsegu in ker bistveno vpliva na delavčev dohodek, prihaja na tem področju do najrazličnejših pritiskov. Nemalokrat smo priča zahtevam, da bi z normativi časov reševali tako imenovano socialno varnost delavcev oziroma problematiko delitve osebnih dohodkov.

Osnovna naloga na tem področju je, da se za vse delavce, za katere se normativi časa postavljajo, zagotovi enake možnosti za doseganje teh normativov in s tem tudi

enake možnosti za pridobivanje osebnega dohodka.

Okrog 96 odstotkov delavcev dosega normativ časa od 96 do 145 odstotno, le 4 odstotke pa jih izstopa. V povprečju je normativ časa presežen za 18 do 22 odstotkov. Odstopanja smo analizirali in v primerih, ko smo ugotovili napake smo normo korigirali.

Ugotavljamo, da delavci na račun preseganja dobijo višji osebni dohodek, zaskrbljujoče pa je, da se z večjim preseganjem kakovost izdelkov slabša.

Zato v oddelku pripravljamo predlog za skupno oziroma povezano nagajevanje za preseganje norme in kakovosti izdelkov. Za uveljavitev tega načina oziroma boljše imenovanje kakovostne norme bomo morali ustrezno dopolniti naše samoupravne akte. Predvidevamo, da bo omenjen sistem uveljavljen prihodnje leto.

Na področju ugotavljanja učinkovitosti dela na režijskih neproizvodnih delovnih mestih smo pristopili k izdelavi planskih kazalcev na osnovi katerih se ugotavlja učinkovitost na omenjenih delovnih mestih. Do sedaj smo jih izdelali za skladišča v nabavnem sektorju in Sava Commerce, delavsko restavracijo, transport in tako dalje.

Ob dilemah, ali strokovno delo lahko merimo ali ne, je treba reči, da se tehnično administrativna dela dajo meriti s klasičnimi metodami študija dela in časa. Za ostale

strokovne naloge pa bo to področje urejal sektor informacijskih sistemov na podlagi spremljanja rezultatov dela posameznikov, kar bo osnova za izdelavo normativov oziroma planiranih nalog.

Boris Kobal

Pri našem delu se velikokrat srečujemo s številnimi težavami, tako pri reševanju vprašljivih normativov časa kot pri izračunavanju in uveljavljanju novih ali višjih normativov. Večina delavcev vidi samo merjenje oziroma določanje časov, ne pa celotne problematike. Tudi sami menimo, da morajo biti norme predvsem sredstvo za planiranje proizvodnje in ne le merilo za osebni dohodek. Poleg tega smo se do sedaj preveč posvečali količini, manj pa kakovosti. V skladu z našim razvojem in zahtevami tržišča po kakovostnih izdelkih bomo temu morali vsi posvetiti več pozornosti.

Pri normiranju večkrat prihaja do izpadov oziroma prepričevanja, kdo ima prav. Pri zadeti običajno trdijo, da je normativ časa previsok in če je tako prepričan tudi vodja enote, je treba veliko potrpežljivosti in dobre volje, da se nesoglasja odpravijo. Pa ni vedno tako. Več sodelavcev je na primer aktivno sodelovalo pri normiranju, tako je bila uveljavljena norma rezultat skupnega dela normirca in delavca pri stroju.

Posebno vprašanje je določanje norm za ročna dela, pri katerih je veliko odvisno od spretnosti delavca. Ob enakem vložnem delu je lahko rezultat različen. To pa pomeni nesoglasja med sodelavci v proizvodnji. Normative časov in tudi osebni dohodek med seboj primerjajo in če ugotavljajo, da so normativi različni, to povzroča nezadovoljstvo in slabe medsebojne odnose. Pogosto pa je ugotavljanje primerčnosti norm subjektivno. Če ugotovimo nepravilnosti oziroma upravičenost pripomb, norme ponovno izračunamo. Včasih povzroči spremembo že sprememba temperature. Pozimi, ko so zmesi na dvorišču, je treba več časa za predelavo, kot poleti, ko je temperatura višja. To pa pomeni, da bi v nekaterih primerih morali imeti dve vrsti norm. Veliko težav je zaradi nenehnega spreminjanja oziroma razvoja tehnologije, kjer se potrebni časi za predelavo iz dneva v dan spreminjajo, to pa zahteva ponovna merjenja.

Upoštevati pa moramo tudi socialno plat. Zaradi pomanjkanja ustreznih del in nalog za starejše delavce, bodo morali le-ti opravljati zahtevna normirana dela, predvidene norme ne bodo mogli dosegati, to pa pomeni manjši osebni dohodek, če se ne bomo dogovorili za drugačen sistem nagrajevanja.

P. B.

IZ SOZDA

Sestavljena organizacija Sava je ena redkih sozdov, katerih članice so v večih republikah Jugoslavije. Prostorska oddaljenost pa ni ovira za dokaj uspešno sodelovanje. Poleg strokovnih sodelavcev za sodelovanje skrbijo tudi različni organi. V sredo, 9. aprila, se je sestal delavski svet sozda, 22. in 23. aprila pa se bodo sešli člani politične koordinacije in strokovnega sveta. Tedaj bodo analizirali poslovanje sestavljene organizacije v preteklem letu, pogovorili se bodo o načrtih za letošnje leto ter o temeljnih plana srednjeročnega razvoja sozda Sava za obdobje 1981–1985.

Med najpomembnejšimi točkami dnevnih redov obeh sej bo tudi razprava o tem, kako so se posamezne delovne organizacije vključile v ustalitevna prizadevanja.

Za uspešno delo članic sozda je pomembno sprotno vsklajevanje različnih mnenj in reševanje težav. Pri tem imajo pomembno vlogo družbenopolitične organizacije. O uspešnosti ali neuspešnosti tega povezovanja bodo spregovorili predstavniki družbenopolitičnih organizacij v torek, 22. aprila.

V. D.

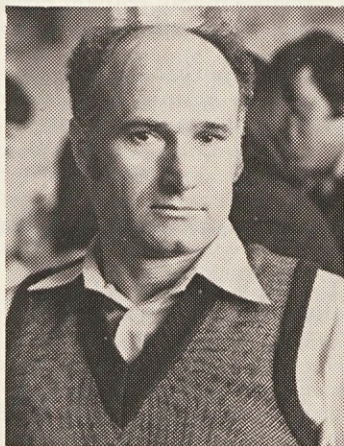
Za pridobivanje znanja ni nikoli prepozno

V petek, 4. aprila, so se v Puškarni v prostorih Izobraževalnega centra zbrali sodelavci, ki so ob delu končali Poklicno gumarsko šolo. V 1978. letu se jih je vpisalo več kot trideset. Mnogi so iz takšnih ali drugačnih vzrokov študij opustili, tako da jih je doštudirala samo ena tretjina.

Pomembno je, da ste osvojili potrebno znanje ter spoznali kaj je še potrebno za uspešno delo, je v uvodu povedala tov. Judita Rakovec. Usmerjeno izobraževanje, ki ga uveljavljamo v tem obdobju, pa bo tistim, ki bodo želeli študij nadaljevati, to tudi omogočilo. Ob izročitvi spričeval jim je v imenu vodstva delovne organizacije iskreno čestitala z željo, da se na takih slovesnostih še kdaj srečajo.

Sodelavcem Izobraževalnega centra se je za njihov trud v imenu razreda zahvalil **Pero Barič**, najstarejši slušatelj v razredu.

Z njim smo se kasneje v delovni enoti Valjarna pogovarjali o študiju, načrtih, željah.

Doma je iz Salakovičev, 16 km oddaljene vasi od Sarajeva. Med vojno je izgubil starše, ter v povojnih letih v težkih razmerah končal štiri razrede osnovne šole. V Savo je prišel pred sedemnajstimi leti, ker v rojstnem kraju ni bilo dela.

Kako to, da ste se za dopolnilni študij odločili dokaj pozno in zakaj?

Prej nisem imel možnosti. Ustvaril sem si družino in v začetku zaradi slabih stanovanjskih razmer študij ni bil možen. Ovira pa so bili tudi majhni otroci, saj so potrebovali varstvo. Tudi slovenskega jezika nisem najbolje obvladal. Spoznal sem, da s štirimi razredi osnovne šole ne morem ničesar doseči. Zato sem 1976. leta začel s petim razredom, ter dve leti kasneje uspešno zaključil osemletko.

Kako je bilo med študijem?

Začetek je bil težak. Kasneje sem se v študij vživel ter sproti opravljal zahtevane izpite. Veliko sem se naučil na predavanjih, ki sem jih vsekozi redno obiskoval. Seveda pa je učenje zahtevalo veliko prostega časa.

Po končani osnovni šoli ste se vpisali v Poklicno gumarsko šolo. Kaj vas je vodilo k temu?

Na študij sem se navadil. Tudi v delovni enoti so mi omogočili delo pretežno v dopoldanski izmeni, kar je bila zame velika spodbuda, pa tudi obveznost. Rad bi se zahvalil vodstvu, ki mi je vedno stalo ob strani. Moram pa reči, da so me nekateri sodelavci v Valjarni zbadljivo spraševali, zakaj študiram v teh letih! Vendar me to ni motilo.

Kakšno je vaše delo?

Sem delavec za nadomeščanje. Proizvodnjo v Valjarni oziroma delo na posameznih strojih dobro poznam in mi ne povzroča težav.

Kako se sedaj počutite?

Zadovoljen sem, da sem si pridobil poklic gumarja. Teoretično znanje mi bo pomagalo pri vsakdanjem delu. Poklicna izobrazba mi bo omogočila opravljanje bolj zahtevnih nalog.

Kako pa naprej? Nameravate s študijem nadaljevati?

Če bo možnost študija na srednji šoli, bom nadaljeval. Menim, da bom z resnim učenjem in ob razumevanju moje delovne sredine tudi uspel.

Tudi mi mu želimo veliko uspeha ter da bi bilo med člani kolektiva čimveč takih sodelavcev.

Uredništvo

1. maj – srečanje delovnih ljudi na Joštu

Čas, edini resnični spremljevalec, merilec in sodnik vsega, kar se je zgodilo, se dogaja in se še bo – hiti, neizprosno beži.

Ne pusti se upočasniti, zavrteti nazaj, zaustaviti. Toda ljudje ne bi bili to, kar smo, če tudi temu bežečemu, nepovljivemu času ne bi bili kos.

In tako smo si omislili, uveljavili, sprejeli in določili nekatere dneve, mesece in leta kot spomine na dogodke, ki so razvoju človeške družbe dali pečat trajnega, nepozabnega, stalnega. Torej vrednot, ki jih tudi čas ne more in ne sme izbrisati.

Eden takšnih je prvi maj. Morje črnila, nešteto besed, strani in knjig je bilo napisanih v spomin na krvave dogodke, ki segajo v sedemdeseta leta prejšnjega stoletja, ko je ravno na ta dan v daljnem Chicagu 40 tisoč delavcev začelo veliko zgodovinsko stavko...

In prav v spomin na te dogodke se delavci po celem svetu in tudi pri nas srečujemo na določenem kraju v znak počastitve, spomina in hvaležnosti tistim, čigar revolucionarno delo in pridobitve s posebnim zadovoljstvom in ponosom proslavljamo.

Delavci naše delovne organizacije iz Kranja in okolice se bomo množično udeležili že tradicionalnega **SREČANJA DELOVNIH LJUDI NA JOŠTU**. Letošnje prvomajsko srečanje na Joštu pa ima za člane naše delovne organizacije še posebno obležje, ker sovпада s proslavo jubilejev našega kolektiva, trideseto obletnico delavskega samoupravljanja in šestdeseto obletnico obstoja...

Odbor za proslave in praznovanja pri občinskem svetu je že pripravil spored letošnjega srečanja delovnih ljudi na Joštu.

S tem v zvezi dajemo nekaj kratkih informacij članom našega kolektiva.

Na predvečer prvega maja bo promenadni koncert godbe na pihala na Trgu revolucije (ob 17. uri).

Ob 20. uri bo veliki kres na Joštu, ki ga bodo pripravili taborniki. Kratek kulturni spored z naslovom: »Tam ob ognju našem« in veselo rajanje na vrhu Jošta bo trajalo pozno v noč. Na sam praznik pa bo že ob 5.30 uri godba na pihala v različnih delih našega mesta zaigrala budnico.

Ob 9. uri bo na Joštu krajša proslava s kulturnim programom, v kateri bo sodelovala folklorna skupina iz Iskre. Potem pa bo štafetno palico prevzel narodnozabavni ansambel in vesele narodne in zabavne melodije bodo ves dan odmevale po prelepi okolici Jošta.

Delavci Uprave javne varnosti bodo poskrbeli za varen in predvsem miren pristop do kraja proslave, kulturniki za dobro razpoloženje, gostinci pa za dober zalogaj in kapljico (po zmernih, dogovorjenih cenah).

Upajmo, da nam bo tudi vreme naklonjeno. Srečanja na Joštu se bomo Savčani množično udeležili.

Vule Cicmil

0 poškodbah v letu 1979

V letu 1979 se je pri delu v naši delovni organizaciji poškodovalo 243 delavcev, 23 delavcev se je poškodovalo na poti na delo ali z dela.

Zaradi poškodb pri delu so delavci болоvali 2975 dni, zaradi poškodb na poti na delo ali z dela pa 226 dni, 390 dni pa so болоvali zaradi poškodb pri delu, ki so se pripetile v letu 1978.

Podatki o gibanju poškodb v preteklem letu nam kažejo, da je vsaka poškodba zahtevala povprečno 12,2 dneva болоvanja, kar je precej manj kot leto poprej, ko je poškodba zahtevala povprečno 17,2 dneva болоvanja.

Iz priloženih tabel — tabela I je razvidno, da je bilo število poškodb na sto zaposlenih v lanskem letu v rahlem porastu (5,3 leta 1978, lansko leto pa 5,7 na sto zaposlenih), močno pa so se zmanjšali izpadli dnevi na eno poškodbo. To je rezultat manj težkih poškodb oziroma manjšega števila težjih poškodb.

Po pogostnosti in resnosti poškodb odstopa tozdr Vzdrževanje, kjer je število poškodb močno poraslo, prav tako pa je bila v močnem porastu odsotnost zaradi болоvanja kot posledica poškodb pri delu. Poškodbe v tem tozdu so bile pretežno lažje.

Nadalje odstopa od povprečja tozdr Umetno usnje, kjer je pogostnost poškodb pri delu še vedno precej visoka, resnost pa se je znižala od 45,2 dneva v letu 1978 na 13,8 dneva v letu 1979.

V obravnavanem obdobju so se pripetile tudi tri težje poškodbe, ki so bile prijavljene in jih je raziskovala tudi Republiška inšpekcija dela in Uprava javne varnosti Kranj.

— 19. januarja 1979 si je pri predgrevanju zmesi na dvovalčniku v tozdu Gumenotehnični izdelki, delovni enoti stiskani izdelki poškodoval Bajazit Cej desno roko, ko je del materiala zdrsnil na zadnjo stran dvovalčnika in ga je delavec pobral ter pritisnil z roko ob valj. V tem trenutku je roka prišla v oprijem med valja, kar je videl sodelavec, ki je s pritiskom na varnostni drog zaustavil delovanje stroja.

Poškodba je v letu 1979 zahtevala 346 dni болоvanja in болоvanje še vedno traja. Vzrok za to poškodbo je v premajhni izkušeni delavca in premajhnem nadzoru pri priučevanju, saj se je v času poškodbe delavec priučeval za vodjo kalendarske linije.

— 30. maja 1979 si je v tozdu Tehnični in kemični izdelki pri delu na stroju za premazovanje poškodoval Miha Klavžar levo roko, ko je s sodelavcem želel zaustaviti vlekač. Sodelavec je po zaustavitvi stroja spustil nož za zaustavitev vlekača, ne da bi se prepričal, da poškodovanec še vedno drži roko v nevarnem položaju. Poškodovanec je болоval 216 dni in je zaradi poškodbe postal invalid.

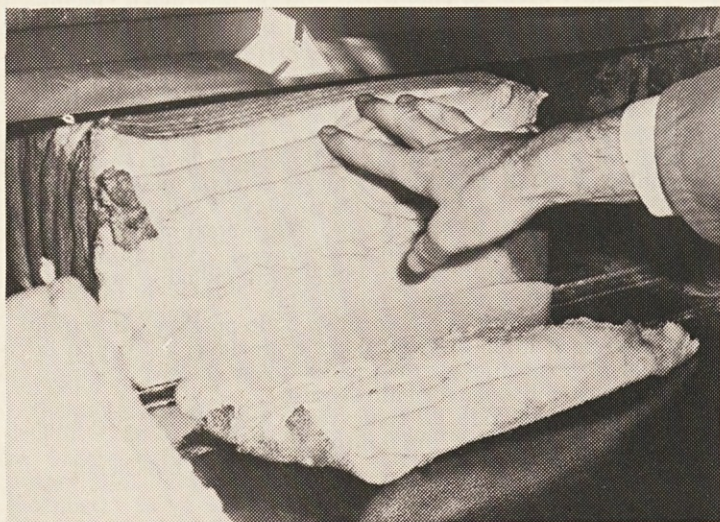
— 6. decembra 1979 se je v Nabavni službi — skladišču surovin — pri delu na stroju za sekanje kavčuka poškodoval Martin Šmid. V trenutku poškodbe je poškodovanec opravljal delo pomočnika pri sekanju kavčuka — pobiranje obreznin. V trenutku poškodbe pa je premikal že postavljeno balo kavčuka, pripravljeno za rezanje, pri tem pa mu je rezilo stroja odrezalo prva členka sredinca in prstanec desne roke.

Poškodovanec je болоval v letu 1979 — 25 dni. Bolo vanje še traja. Vzrok poškodbe je v nedovolj zavarovanem stroju, ugotovljena pa je bila tudi vinjenost poškodovanca.

Ostali pokazatelji:

a) poškodovani deli telesa

Od 243 poškodb je bilo kar 121 poškodb prstov na rokah in 39 poškodb ostalih delov rok. Skupaj torej kar 160 poškodb rok, sledijo poškodbe nog in to 40 primerov nadalje 17 primerov poškodb telesa, 14 primerov poškodb glave in 12 primerov poškodb oči.

b) čas poškodb

Po urah:

Največ poškodb se je pripetilo v prvi in drugi uri dela. Sledijo 3., 6., 5., 4., 8. in 7. ura in nadure, v katerih se je pripetila samo ena poškodba.

Po dnevih:

Največ poškodb se je pripetilo na sredo, sledijo četrtek, torek, ponedeljek, petek in sobota, dve poškodbi pa sta se pripetili v nedeljo.

Po mesecih:

Največ poškodb se je pripetilo v juniju in oktobru, sledijo januar, maj, september itd.

Po izmenah:

Kar 134 poškodb se je pripetilo v prvi izmeni, sledi druga (86 poškodb) in tretja (23 poškodb).

c) starostna struktura poškodovancev

143 poškodovancev je bilo v starosti od 19 do 30 let, sledijo stari od 31 do 40 let (49 poškodovancev) in od 41 do 50 let (27 poškodovancev) ter nad 50 let (6 poškodovancev).

Vzroki poškodb:

Poškodba je rezultat različnega spleta okoliščin. Vzroki so tehnični, organizacijski, psihofizični, vzgojni, osebnostni, ekološki itd.

Pri ugotavljanju vzrokov poškodb v preteklem letu smo prišli do zaključka, da se je pripetilo le 14 odstotkov poškodb, pri katerih je prevladal tehnični vzrok oziroma tehnična pomanjkljivost delovnih priprav in naprav.

Pomembno mesto pri vzrokih nastanka poškodb zavzema še vedno nepoučenost delavcev o varnem načinu dela in nevarnostih pri delu.

Kar precejšnje število poškodb se je pripetilo zaradi nedisciplin — kršitve predpisanih načinov opravljanja dela: podcenjevanje nevarnosti, izigravanje predpisov in navodil za varno delo, neuporaba sredstev in opreme za osebno varstvo, itd.

Pri ugotavljanju stanja varstva pri delu v naši DO smo prišli do zaključka, da stanje ni zadovoljivo, čeprav nam pokazatelji odsotnosti z dela zaradi poškodb pri delu kažejo manjšo odsotnost kot leto poprej. Število poškodb in s tem povezano odsotnost z dela bi lahko še precej znižali, če bi bolj skrbeli za varno ureditev delovnih prostorov in delovnih pogojev — mikroklima.

Neposredni vodje del pa bi se v bodoče morali bolj kot doslej angažirati pri varnostni vzgoji zaposlenih z nenehnim opozarjanjem o nevarnostih pri delu.

Pomemben faktor pri gibanju poškodb je tudi nenehno povečevanje proizvodnje, ki dostikrat sloni na kršenju predpisov iz varstva pri delu oziroma na ogrožanju zdravja in varnega dela zaposlenih.

Tone Kapus

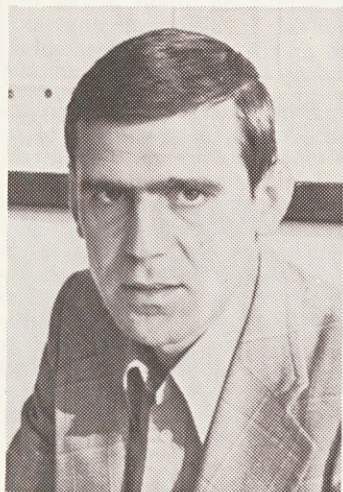
POŠKODBE PRI DELU V LETU 1979 V DO SAVA IN DO SAVA-COMMERCE (Lokacija Kranj in Vrhnika)

TOZD	Povpr. št. zaposlenih	Poškodb pri delu	Izpadli dni	Izpad. dni zaradi nezgod v letu 1978	Izp. dni na eno nezgodo	Nezgod na 100 zaposlenih
TAP	1093	73	999	45	13,7	6,7
GTI	649	62	716	26	11,5	9,6
VLP	329	14	189	—	13,5	4,3
TKI	97	11	110	—	10,0	11,3
UK Vrhnika	68	1	9	—	9,0	1,5
UU	120	16	172	243	10,8	13,3
VZD	253	35	520	17	14,8	13,8
EN	73	4	18	—	4,5	5,5
LME	57	7	77	—	11,0	12,3
IC	16	2	10	—	5,0	12,5
DSSS	1022	11	72	59	6,5	1,1
Koord. posl. funkcij in predstavništvo	12	—	—	—	—	—
SC	470	7	83	—	11,8	1,5
Skupaj:	4259	243	2975	390	12,2	5,7
Poškodbe na poti	—	23	396	—	17,2	0,5
Primerjava z l. 1978	4234	226	3964	297	17,5	5,3
Primerjava z l. 1977	4052	218	2584	154	11,8	5,3
Primerjava z l. 1976	3877	183	2506	540	13,7	4,7
Primerjava z l. 1975	3627	246	3452	396	14,0	6,8

NOVA ČLANA OBČINSKE KONFERENCE ZK KRANJ

V tem mesecu so osnovne organizacije ZK izvedle domačestne volitve naših članov v občinski konferenci ZK Kranj. Od štirih članov sta bila zaradi preobremenjenosti razrešena Jože Copek in Majda Vovk, namesto njiju pa izvoljena Jože Lesar in Zalka Ignaščenko.

O vlogi in delu člana konference smo se pogovarjali s tovarišem Copkom, ki je dožnost predal in tovarišico Ignaščenkovo, ki je naloge prevzela.

Jože Copek je vodja oddelka za kadrovanje v kadrovskem sektorju. V Savi je dvajseto leto, član ZK pa od 1964. leta dalje. V tem času je opravljal vrsto odgovornih družbenopolitičnih nalog in med drugim bil tudi član občinske konference.

Kakšne so naloge občinske konference?

Po reorganizaciji Zveze komunistov pred dvema letoma, ko so bili ukinjeni komiteji v delovnih organizacijah, je dobila konferenca drugačno vlogo. Po izvoljenih delegatih oziroma članih skrbi za povezovanje vseh osnovnih organizacij v občini. Prav tako skrbi tudi za vsklajevanje med osnovnimi organizacijami in drugimi družbenopolitičnimi organizacijami ter samoupravnimi organi v občini. S svojim operativnim in vsebinskim delom usmerja delovanje osnovnih organizacij v razreševanje skupne problematike v občini in v širši skupnosti.

In kakšne so bile tvoje naloge?

Veliko dela je bilo pri vsklajevanju predvsem letnih programov dela osnovnih organizacij in občinske konference. Po sprejemu pa je bila moja naloga spremljati uresničevanja dogovorjenega programa ter po potrebi osnovnim organizacijam pri tem tudi pomagati. Pomembno je tudi, da sem važnejša stališča osnovnih organizacij prenašal na konferenco in obratno.

So bili kakšni posebni problemi?

Občasno so se v posameznih osnovnih organizacijah pojavljale pomanjkljivosti pri delu, ki smo jih s skupnimi prizadevanji uspešno rešili. Reševali pa smo tudi problematiko, ki se je pojavljala v delovnih sredinah kjer osnovne organizacije delujejo.

Kako poteka povezovanje med osnovnimi organizacijami?

Predvsem gre za posvete sekretarjev, ki so organizirani na nivoju občine ali v naši delovni organizaciji, na katerih se dogovarjamo o vseh pomembnejših nalogah. O delu pa se posvetujemo tudi poverjeniki za posamezna področja, občasno so ustanovljene delovne skupine in komisije in tako dalje. To pa pomeni, da se osnovne organizacije ne zapirajo vase, ter da se povezujejo navzven.

Kako bi ocenil dosedanje delo?

Dve leti je relativno kratka doba. Trdim lahko, da smo organizacijsko uspeli uveljaviti dogovorjen način dela, medtem ko vsebinski vidik šele nastaja.

Zalka Ignaščenko je bilancist konter v Finančno računovodskem sektorju. V naši delovni organizaciji je šestindvajset let, član Zveze komunistov pa že devetnajsto leto. Večkrat je bila sekretar osnovne organizacije ter opravljala tudi druge odgovorne naloge.

Sedaj si sekretar osnovne organizacije v Finančno računovodskem sektorju. Je to velika obremenitev?

Za sestanke se pripravljam doma. Če je kaj nujnega in to opravim med delovnim časom, potem delovne naloge opravim popoldne. V naši osnovni organizaciji so v večini ženske, ki imajo poleg službenih tudi druge obveznosti, zato so naši sestanki kratki.

Z izvolitvijo v občinsko konferenco si prevzela še dodatne obveznosti. Ali jih ne bo preveč?

Kot sem že omenila, se za sestanke pripravljam doma. Sreča je, da so otroci zrasli, tako da z varstvom nimam težav. Tudi mož je dolgoleten družbenopolitični delavec in razume, koliko prostega časa je treba za uspešno delo.

Kako si predstavljaš svoje bodoče delo?

Kot član občinske konference vidim svoje naloge predvsem v povezovanju med osnovnimi organizacijami v Savi in na nivoju občine. Menim, da bi morale imeti osnovne organizacije večji vpliv na delo občinske konference.

Pomembna je tudi povezava med člani Zveze komunistov v delovni skupnosti skupnih služb pri uveljavljanju svobodne menjave dela in razreševanju slabih medsebojnih odnosov. Reševati bi jih morali najprej v sredinah, kjer nastajajo in šele po tem navzven oziroma širše.

Pogrešam tudi povezavo z organizacijami iz drugih kolektivov v kranjski občini. Prepričana sem, da bi bilo tako povezovanje koristno, saj so na posameznih področjih drugi našli rešitve, na nekaterih pa smo jih mi, tako bi se lahko drug od drugega učili. Veliko pa je tudi vprašanj, ki zadevajo večino občanov Kranja ne glede na to, kje delajo, zato bi morali ta vprašanja tudi enotno reševati.

Kako bo, bom videla, ko bo delo steklo. Sama si bom prizadevala, da kar najbolje opravim zaupane naloge.

Peter Bogataj

35 LET MLADINSKEGA DELOVANJA V SAVI

Letos mineva 35 let, odkar so mladi v Savi začeli organizirano delovati v mladinski organizaciji. Ob tem pomembnem jubileju, ne samo za mladinsko organizacijo, temveč za vso Savo, bodo mladinci pripravili skromno proslavo, na kateri se bodo spomnili vseh tistih, ki so s svojim delom pripomogli k ugledu savske mladinske organizacije v preteklosti in sedanjosti in k ugledu celotnega kolektiva.

Od prvotno začrtanih ciljev v akcijskem programu za letošnje leto so morali mladi delno odstopiti. Predvideno je, naj bi bila proslava ob 35. letnici savske mladine v Majdičevem logu v okviru praznovanja rojstnega dneva tovariša Tita v kranjski občini. Vzrok spremembe je nastali gospodarski položaj in stabilizacijski ukrepi. Proslava bo organizirana z mnogo manj finančnih sredstev in v manjšem obsegu, kot je bilo prvotno predvideno. Namenjena bo predvsem Savčanom in še posebej mladini Save, da tako proslavi 35 let aktivnosti na področju mladinskega delovanja.

Priprave za izvedbo proslave ob 35. letnici savske mladine so stekle že v preteklem letu, ko se je oblikoval odbor za izdajo brošure o mladini Save. Mladi so pridno zbirali gradivo o delovanju savske mladine od leta 1945 do danes. Gradivo je zbrano in brošura je tik pred izdajo. Prav tako so mladi ustanovili odbor za izvedbo proslave. Odbor je že začel s svojim delom. Na prvi seji, ki je bila 8. aprila 1980, se je odbor okvirno dogovoril o poteku proslave in člani odbora so že dobili konkretne zadolžitve. Osnovno vodilo odbora za izvedbo proslave je, da pripravi proslavo čimbolj mladinsko in savsko. To pomeni, da bodo pri organizaciji in na sami proslavi sodelovali predvsem mladinci in to kar največ iz Save. Kot si je odbor začrtal izvedbo proslave, je pričakovati, da bo proslava kvalitetna in prijetna. Člani odbora se bodo redno sestajali vsak torek, po potrebi pa tudi večkrat, in tako reševali morebitne probleme in naloge pri izvedbi same proslave. Kako bo potekala proslava 35. letnice savske mladine in same priprave za praznovanja, bomo poročali kasneje, ko bo vse več ali manj dogovorjeno.

Jože Vratarič

Cevi iz plastičnih mas – pastorek na področju varilstva

Za nami je že nekaj desetletij, odkar so na tržišču različni proizvodi iz plastičnih mas, ki so bolj ali manj uspešno osvojili tržišče. Eden takšnih proizvodov so tudi cevi iz polietilena, ki so dobro prestale fazo nazaupanja potrošnikov in vse bolj izpodrivajo kovinske cevi na področju vodovodov, industrijskih cevovodov in v zadnjem času tudi plinovodov.

Manj uspešno je stanje pri reševanju spremljajočih problemov, ki tudi zadevajo cevi n.pr. usposabljanje varilcev cevi iz plastičnih mas in spremljajoča tehnična zakonodaja. Zatakne se že pri tem, da varjenje spada v področje strojništva, vsa problematika, ki je kakorkoli povezana s cevmi iz plastičnih mas, pa je bolj znana in obravnavana na področju kemije. V takih dilemah seveda trpi proizvod oziroma cev, ki še nima zagotovljenega mesta med klasičnimi »colskimi« cevmi.

Tudi nekateri gradbeni predpisi v zvezi z inštalacijami so tako zastareli, da še ne poznajo cevi iz plastičnih mas, nekateri novejši predpisi pa na njih kar pozabljajo. Tako so tudi inšpektorji večkrat v težavah za kriterije, ko prevzemajo objekte, navodila za prevzem pa ni in ni!

Najbolj pereč problem je varjenje polietilenskih cevi. Ta postopek je priznan kot najboljši za spajanje omenjenih cevi, ker zagotavlja skoraj stoodstotna trdnost zvarjenega mesta glede na osnovni material. Tehnologija je poznana, prav tako tudi oprema, imamo že nekaj zelo dobrih »kvalificiranih« varilcev za cevi iz polietilena, nimamo pa verificiranega jugoslovanskega programa za izobraževanje, ki bi enako veljal za vse; ni predpisov niti standardov, ki naj bi po analogiji s kovinami regulirali to problematiko. Problem rešujejo posamezni proizvajalci cevi z usposabljanjem svojega kadra, vendar vse poteka stihijno. Problem varjenja ne zadeva samo proizvajalce cevi, pojavlja se predvsem pri montažnih podjetjih, nadzornih organih in ne nazadnje pri investitorjih, ki zaman pričakujejo ustreznih ukrepov od posameznih institucij in organov.

Slabi zvari na cevovodih lahko povzročijo veliko škodo, obenem pa jemljejo ugled in zaupanje v cevi, ki so kakovostne. Gre namreč za to, da je sam postopek t.i. sočelnega in polifuzijskega varjenja na oko

zelo enostaven, pri čemer pa je skrito vse tisto, kar mora opraviti vesten varilec za kakovostni zvar: uporabiti mora za določeno termoplastično maso pravilno temperaturo, določiti pravilne čase, sile stiskanja, upoštevati vremenske razmere na terenu, ipd.

Če navedeni parametri niso upoštevani, je lahko zavarjeno mesto na pogled lepo, pri preizkusu pa se poruši, ker niso bili pravilno upoštevani vsi vplivni faktorji. Če se to zgodi na cevovodu, navadno popolnoma neopravičeno pripisujejo vzroke cevem, manj pogosto pa varilecem.

Kje je rešitev? Totra je že leta 1968 postavila program za enotedensko teoretično izobraževanje varilcev cevi iz plastičnih mas s praktičnimi vajami in preizkusi znanja in ga posredovala takratnemu Zavodu SRS za varjenje. Sedanji Institut za varstvo nadaljuje to prakso, občasno organizira tečaje in preverja sposobnosti varilcev. Vendar obstoječa praksa ni dovolj učinkovita. Program bi morali, ustrezno tehničnemu napredku na tem področju, stalno izpopolnjevati, uvesti bi morali sodobne standardne metode za obnavljanje potrdil o sposobnosti varilcev (retestiranje) n.pr. po vzoru DVS (nemškega združenja varilcev). Tako pripravljene programe bi bilo smotno predlagati »Savezu društava za tehniko zavarivanja« v Beogradu, kjer naj bi jih obravnavali, nato pa v dopolnjeni obliki dali v sprejem in verifikacijo ustreznim organom. Na ta način bi rešili sedanje nemogoče stanje v praksi, ko mnogi varilci dobijo potrdila (atest) za varjenje, ne da bi opravili teoretični tečaj za varjenje cevi oziroma cevovodov. To je važno predvsem v zadnjem času, ko imamo v predelavi več tipov polietilena, ki se razlikujejo v nekaterih lastnostih, katere močno vplivajo na medsebojno varivost cevi in spojin elementov različnih proizvajalcev teh izdelkov. Novi materiali t.j. kopolimeri polietilenov visoke in srednje gostote zaradi medsebojne varivosti zahtevajo dobro poznavanje osnovne surovine predvsem od varilcev na terenu.

To stanje zahteva še hitrejšo ukrepanje na področju enotnega in sistematičnega izobraževanja, predlaganja ter osvajanja tehničnih predpisov na področju varjenja plastičnih mas. Kako dolgo bomo še

čakali, da se bodo lotili reševanja tega problema tisti, katerim je osnovna dejavnost proučevanje in pospeševanje varilstva – v SFRJ jih ni

cevi (če bi iz polietilenske mase, ki se v Jugoslaviji predela, izdelali cevi Ø 110 za 6 bar) t.j. približno dvakratna razdalja od Jesenic do Đevdelije.

totra totra totra

malo –, ali pa bo TOTRA tudi v prihodnje sama skrbela zato, da bodo njeni varilci na tekočem o vsem, kar zadeva razvoj varjenja cevi iz termoplastičnih mas? S tem bodo njeni varilci v neenakopravnem položaju pred drugimi, ker so bo od njih zahtevalo več; kakovost zvarov vseh drugih varilcev pa bo glede na že omenjene različne tipe polietilenov, kar zadeva varivost, lahko problematična, saj je letno treba zvariti 2500 km

Naša želja je, da bi se čim prej našla institucija, ki bi sistematično proučevala in razvijala varjenje plastičnih mas, prav tako pa skrbela za priučevanje in izpopolnjevanje varilcev na tem področju in poskrbela za tehnično regulativo. Vsi naši strokovni delavci bi z veseljem sodelovali s svojimi izkušnjami iz prakse in z nasveti vsakomur, ki bi se lotil reševanja te problematike.

M. I.

PRVA ŠTEVILKA INFORMATORJA »DO TOTRA«

Potreba po hitrem obveščanju in informiranju vseh delavcev »DO TOTRA« je vzpodbudila člane odbora za informiranje (Berčič, Ećimović, Grošel, Jeza, Židan), da bo začel izdajati informator, ki bo izhajal odvisno od pomembnosti posameznih obvestil.

Osnovni namen informiranja je posredovanje važnejših sklepov delavskega sveta, obveščanje o delu sindikata, delu mladine in ostalih družbeno političnih organizacij. Seznanjal nas bo o gospodarjenju v naši delovni organizaciji, o pomembnejših dogodkih v obeh tozdih in posameznih službah ter tudi o aktivnosti izven delovnega časa.

Želja odbora za informiranje je, da vsak posameznik prispeva svoj delež pri oblikovanju informatorja.

Zavedamo se, da bomo s skupnimi naporii dosegli željeno raven obveščenosti, kar bo pripomoglo k večji enotnosti in razumevanju med nami in ne nazadnje k boljšim gospodarskim rezultatom.

Peter Berčič

- Zdravo Francelj, kako da je naša prikolica prazna?
- Veš Pepe, jaz sem se prijavil pa sem rajši pri ženi. Za vsak slučaj pa je dobro imeti rezervo.

Fizika in njena vloga v gumarstvu

Težko je natančno reči, kaj je fizika. Včasih so učili, da je fizika veda, ki proučuje pojave, pri katerih se v prirodi snov bistveno ne spremeni. Takšna definicija že dolgo ne drži več. Jedrske reakcije, ki jih fizika proučuje, so pokazale nasprotno, saj se ravno pri njih snov bistveno spreminja. V glavnem lahko rečemo, da je fizika osnovna veda, ki proučuje naravne pojave in išče povezave med njimi ter poti za njihovo praktično izkoriščanje. Toda

njem načinov merjenja posameznih lastnosti prirode in s tem potrjevanja modelov teoretske fizike. Obenem je naloga eksperimentalne fizike tudi izdelava merilnih instrumentov za omenjene meritve. Tako se teoretska fizika in eksperimentalna fizika nenehno dopolnjujeta, tako, da ju nekateri praktično sploh ne ločijo.

Velika naloga fizike pa je tudi iskanje možnosti, praktične uporabe teoretskih izsled-

Fizika snovi se je v začetku ukvarjala predvsem s tekočinami in kristali. Pozneje je uporaba kvantne statistike pri proučevanju trdnih snovi dala izredne rezultate: odkritje polprevodnikov, ki so osnova moderne elektronike, potem suprafluidnosti in supraprevodnosti ter tekočih kristalov. Moderna jedrska fizika se ukvarja predvsem z iskanjem in klasifikacijo novih osnovnih delcev, gradnikov materije in s tem skupaj z astrofiziko sklepa o nastanku planetov, zvezd in sploh našega vesolja.

V novejšem času pa se je razvila še ena zelo pomembna fizikalna veja – makromolekularna fizika. Makromolekule so zelo velike molekule, molekulske masle tudi čez milijon, torej veliko večje kot na primer molekule vode. Znamenita primera makromolekul sta biološki molekuli ribonukleinska kislina (RBA), gradnica živega tkiva in dezoksiribonukleinska kislina (DNA), nosilka dednih lastnosti živih bitij. Med makromolekule spadajo tudi dolge verigaste molekule, ki jih imenujemo polimeri, glavna predstavnika le-teh pa sta plastika in guma. Polimerni sistemi plastike in gume so strukturno zelo zapleteni. V neobremenjenem stanju so velike molekule med seboj prepletene, zavozlane, v vseh možnih oblikah in jih je zato zelo težko obravnavati samo s klasičnimi metodami fizike. Polimerna znanost je zato interdisciplinarna in se poslužuje metod statistične mehanike, mehanike, termodinamike, kemije in fizikalne kemije. To pa je tudi osnovno delo fizikov, ki se ukvarjajo s fiziko gume.

Ker je tendenca narediti čim boljše gumo, je treba gume najprej dobro spoznati; in to makroskopsko in mikroskopsko. Delo fizikov je tu osnovnega pomena. Pri postavljanju modelov gume (imenovanih viskoclastični) je treba izvesti množico makro-

skopskih meritev lastnosti, ki gumo karakterizirajo. S pomočjo teh in kemijskih analitiških metod je nato možno gumo spoznati tudi mikroskopsko, se pravi postaviti strukturo kavčukov in spoznati vplive dodatkov. Vsi ti podatki nakazujejo tehnologom smeri in poti za izdelavo gume z boljšimi predelovalnimi lastnostmi, boljšimi vulkanizacijskimi lastnostmi, skratka za tem boljši končni izdelek z najracionalnejšo možno ceno.

In končno, kaj je konkretno delo fizikov v Savi?

Poleg postavljanja omenjenih teoretskih modelov gume (teorija viskoclastičnosti) fiziki izvajajo ali vodijo številne fizikalne meritve na vseh področjih: toplotne, mehanske, električne. Večina je že videla naše tehnike s »televizijo«, kako merijo temperaturne poteke v izdelkih med vulkanizacijo, na podlagi katerih se določajo vulkanizacijski časi in temperature, obenem pa je tudi kontrola pravičnega delovanja vulkanizacijskih medijev. Naloga fizikov je uvajanje novih metod merjenja ter poleg usklajevanja in naročanja novih merilnih instrumentov tudi uvajanje le-teh ter pisanje navodil za uporabo. Naloge fizikov so vezane tudi za nove projekte, za sodelovanje pri reševanju tehničnih in tehnoloških problemov, skratka povsod tam, kjer so problemi fizikalnega ali matematičnega značaja. Seveda je treba poudariti, da gre skoraj povsod za sodelovanje z drugimi profili, kemiki, strojniki in tako dalje. Pri vsem tem si fiziki znatno pomagajo z računalništvom, kar tudi prinaša hitrejšo in racionalnejšo rešitve.

In končno še pedagoški del. Fiziki sodelavcem svetujejo pri rešitvah fizikalnih problemov, jih poučujejo o novih teoretskih in praktičnih metodah proučevanja gume ter sodelujejo pri strokovnih razgovorih, predavanjih ali internih publikacijah – vse s ciljem za čim boljše, racionalnejšo in kvalitetnejšo proizvodnjo naših izdelkov.

Zoran Šušterič

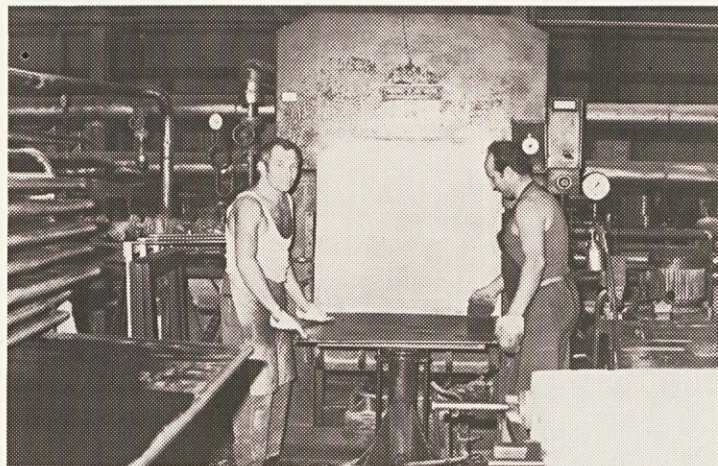
ali vse naravne pojave? Odgovor je ne, čeprav se vsi pojavi prej ali slej zreducirajo na fizikalne. Hudo kri med filozofijo je povzročila šaljiva definicija, da je fizika tisto s čemer se ukvarjajo fiziki, vsaj pretežno del. Vendar je v tej šali veliko resnice. Fizika je prisotna praktično v vseh naravoslovnih in tehničnih vedah, na primer v strojništvu, kemiji, biologiji, medicini, metalurgiji, rudarstvu, geologiji, astronomiji in tako dalje, včasih pa se spogleduje celo s filozofijo. Vsem tem vedam služi fizika kot osnova. Kot osnova pa fizika služi tudi proučevanju polimernih materialov med katere spada tudi guma.

Na kakšen način fizika proučuje prirodne pojave in v čem je korist takšnega proučevanja? Fizika išče zakonitosti v prirodi, na osnovi katerih postavlja teoretske modele za opisovanje pojavov. Takšni modeli so bistvenega pomena, saj preko njih, če so eksperimentalno potrjeni, razumno naravne pojave in s tem je dana možnost za izkoriščanje le-teh. Pri iskanju modelov obnašanja prirode fizika uporablja matematiko, kot abecedo za opisovanje zakonitosti. Uporaba matematike fiziki daje veliko prednost, saj poleg natančnega opisa in rešitev nakazuje nove smeri in poti v proučevanju prirode. Ta del fizike imenujemo teoretska fizika.

Preveriti pa je treba ali se priroda dejansko tako obnaša kot jo teoretski modeli opisujejo. To je delo eksperimentalne fizike, ki se ukvarja z iska-

kov za korist človeštva. Temu delu včasih pravijo aplikativna ali uporabna fizika, ki je marsikdaj precej bolj zapletena od omenjenih osnovnih dveh. Treba je reči, da je bil ta del fizikalnega dela v tem stoletju izredno uspešen, saj fantastičen razvoj tehnike kar zapira usta, kar se kaže v proizvodnji strojev in tehnologiji, elektronski tehniki (televizija, radio, računalniki, merilni instrumenti, kopenski, zračni, pomorski in vesoljski tehniki, energetiki, proizvodnji hrane, gradbeništvu, jedrski tehniki, in tako dalje.

Fizika deluje v različnih smereh, glede na naravo obravnavanih pojavov in zato so se izoblikovale posamezne veje, ki delujejo samostojno, čeprav so v bistvu med seboj stalno povezane. Najstarejši veji sta mehanika in termodinamika; električne in optične pojave so začeli proučevati kasneje. V tem stoletju pa so nekatera fundamentalna odkritja v takozvanem mikrosvetu (kvantna teorija M. Plancka, N. Bohra, W. Heisenberga, A. Einsteina in drugih) ter teorija relativnosti A. Einsteina uvedla vrsto modernih vej v fiziki, kot so predvsem fizika snovi (atomska in molekularna fizika) ter jedrska fizika. Vse večje človeške potrebe so narekovale nagli razvoj novih materialov in s tem novih tehnologij, to pa je izoblikovalo vrsto interdisciplinarnih ved, kot so fizikalna kemija, biofizika, astrofizika, geofizika, računalniška fizika in tako dalje.

ORGANIZIRANOST ZSMS V DO SAVA IN DO SAVA COMMERCE

Mešalnica	Polizdelki	Ogrodja	Konfekcija	Vulkanizacija	Avtozračnice	Strok.služ. TAP	SI	KJ+T	Valjarna	Cevarna	PV	VLP	UU	LM+E	TKI
															
Tomo RJAVEC	Ahmed DJURKOVIĆ	Alojz BRUMEN	Milan JENKO	Stojan JOKIĆ	Maripko SAVIĆ	Ciril ZAPLOTNIK	Orhan MUSTAFOVSKI	Hajrudin DRNDA	Atanas PRODANSKI	Slobodan LEKOVIĆ	Tatjana PIRC	Rajko BRAJIĆ	Franc KRIZAJ	Mira KREME LJ	Elimir ZRIM

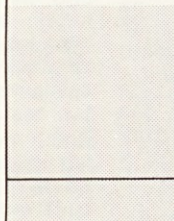
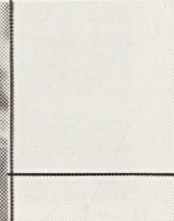
Adolf SITAR

koord. tozda
TAP

Novica PARNIK

koord. tozda
GTI

RK Vrhnika	VZDR.	Energetika	PGŠ (IC)	RTI	SKZ	SIP	SOSD	KS	SPS	FRS	SIS	NS	DO SC	Štipendisti
														
Marta MARKU	Jože DERLING	Marjan SAJOVIĆ	Janez OBLAK	Darko BERČIČ	Pavel OBLAK	Janez. AVMAN	Vlasto VSENIK	Mira ŠKERJANC	Lidija BAJŽELJ	Martina DEBELJAK	Radovan LESAR	Maca STIGLIC	Jože VRATARIČ	Zmago HAFNER

Martina PEKLAJ

koordinator
DSSS

KONFERENCA ZSMS SAVA

	komisija za kulturo		komisija za idejnopolitično usposabljanje	SVET PREDSEDNICA Vida LONČAR -MLAKAR SEKRETAR Miloš ČABARKAPA sekretariat		komisija za informiranje		komisija za družbenoekonomske odnose	
	komisija za DSZ in IO ter ohranjanje tradicij NOB		komisija za šport			komisija za organiziranost in kadrovska vprašanja		nadzorni odbor	
Krilan ROZMAN		Selim KASTRAT					Miloš ČABARKAPA		Brane PEČJAK

SVET

sekretariat

Iz Save letos šestnajst brigadirjev

Letos poteka že 34 let odkar poteka mladinsko prostovoljno delo v Jugoslaviji in sedmo leto, odkar so po prekinitvi, začeli z akcijami tudi po Sloveniji. Letošnje leto imajo mladinske delovne akcije še posebno svečano obeležje, saj praznujejo vrsto pomembnih jubilejev revolucionarne zgodovine naših narodov in narodnosti.

Na naši revolucionarni poti v samoupravni socializem so imele pomembno vlogo tudi mladinske delovne akcije. Zato ni naključje, da je tovariš Tito dejal, da so brigade šola socialističnega vzgajanja mladine, šola bratstva in enotnosti, šola prijateljstva in tovarštva. Vse te vrednote globoko prežemajo našo mladino, potrebno pa je, da se ves čas ispričujejo in še naprej razvijajo, da se v dejanjih potrjujejo predanost in ljubezen mladim do svoje socialistične domovine. Mladinske delovne akcije ne smemo gledati samo s stališča materialnih učinkov, temveč je treba imeti vselej pred očmi njihov vsestranski in neprecenljiv pomen za mlado generacijo in našo deželo v celoti. Prav delavci so s sprejetjem družbenega dogovora o mladinskih delovnih akcijah dokazali, da se zavedajo pomembnosti mladinskega prostovoljnega dela in da zavestno podpirajo prizadevanja za nemoten potek mladinskih delovnih akcij.

V letošnjem letu Občinska konferenca ZSMS Kranj sodeluje na eni zvezni mladinski delovni akciji »Beograd 80« in dveh republiških »Brkini 80« in »Slovenske gorice 80«, poleg tega občinska konferenca ZSMS Kranj sodeluje še v brigadi bratskih mest »Posočje 80«.

Evidentiranje, ki je potekalo po osnovnih organizacijah ZSMS, je zaključeno. Predvidevali smo, da bi vsaka osnovna organizacija predlagala enega kandidata, vendar je nastal problem. Nekatere osnovne organizacije so v zapisnikih zapisale, da v njihovih sredinah ni kandidatov za sodelovanje na mladinskih delovnih akcijah. Glede na prijave je moč sklepati, da je najmanj zanimanja za sodelovanje v mladinskih delovnih akcijah prav v osnovnih organizacijah DSSS.

Na sekretariatu ZSMS Sava smo o tem razpravljali in ugotovili, da so za tako stanje največkrat krivi v sredinah, kjer posameznik dela.

V letošnjem letu je opaziti, da je veliko manj zanimanja za sodelovanje na mladinskih delovnih akcijah. Morda so temu krivi stabilizacijski ukrepi pri zaposlovanju ali pa zanimanje za prostovoljno mladinsko delo upada?

Omenil sem že, da je evidentiranje zaključeno. Iz naše delovne organizacije bo odšlo na republiške in zvezne mladinske delovne akcije šestnajst mladincev in mladink. (V letu 1979 je sodelovalo na mladinskih delovnih akcijah iz naše delovne organizacije 26 brigadirjev!)

Za mnoge bo to prvo srečanje z akcijo, zato je center za mladinske delovne akcije pri občinski konferenci ZSMS Kranj odločil, da ravno tako kot v preteklem letu organizira lokalne mladinske delovne akcije, na katerih bodo bodoči brigadirji in brigadirke spoznavali brigadirsko življenje. Za vse kandidate, ki se bodo udeležili letošnjih mladinskih delovnih akcij, je sodelovanje na lokalnih mladinskih delovnih akcijah obvezno!

Ob koncu zapisa pa si oglejmo, kdo bo sodeloval na mladinskih delovnih akcijah iz naše delovne organizacije.

Osnovne organizacije ZSMS v Savi so za mladinske delovne brigade evidentirale naslednje kandidate:

MDA »NOVI BEOGRAD 80«

1. IVICA LEŠČEN, Kranj — Medetova 1, TAP — Ogrodja
2. BUDO DAMJANOVIČ, Kranj — Kajuhova 10, TAP — Konfekcija
3. MARINKO SAVIČ, Šenčur — Visoko 83, TAP — Avtozračnice

4. NADA ĐUKIČ, Kranj — Tavčarjeva 7, TAP — Avtozračnice
5. BOJAN ČEPIN, Kranj — J. Puharja 4, Energetika
6. MILOVAN BOŠKOVIČ, Kranj — Medetova 1, GTI — SI
7. HASAN OSMANOVIČ, Kranj — Medetova 1, TAP — Mešalnica

MDA »BRKINI 80«

1. ROMAN ŠMID, Kranj — C. 1. maja 67, Umetno usnje
2. BOJAN BAJC, Kranj — Gubčeva 6, Vzdrževanje
3. DARKO BREMEC, Kranj — Mrakova 2, Sava Commerce
4. ĐUKIČ VERA, Kranj — Tavčarjeva 7, DSSS — RTI

MDA »POSOČJE 80«

1. VIDOSLAVA BOJANIČ, Žabnica — Sp. Bitnje 7, LME
2. PETER ŠPEHAR, Kranj — Medetova 1, TAP — Polizdelki
3. ĐELADIN ASLANI, Kranj — Stara cesta 13, GTI — Valjalna
4. STOJAN JOKIČ, Kranj — Medetova 1, TAP — Vulkanizacija

MDA »SLOVENSKE GORICE 80«

1. BISERKA VRBANIČ, Kranj — Valjavčeva 3, Velopnevmatika

Želimo vsem, da bi se na akcijah čimbolje odrezali, se kar najbolje počutili in se vrnili z željo »Naslednje leto grem tudi v brigado!«

Franc Dolhar

PROIZVODNJA VELOZRAČNIC V PIRELLIJU

Konec januarja se nam je ponudila priložnost ogleda proizvodnje velozračnic v tovarni Pirelli v Italiji. Menim pa, da bo tudi ostale Savčane zanimalo kaj in kako delajo po svetu, zato bi rada na kratko orisala proizvodnjo velozračnic v Pirelliju.

Na proizvodni površini 1700 kv. m proizvede 32 delavcev 10.000 zračnic na dan (v dveh izmenah). Bistvena značilnost je avtomatizacija procesa, saj želijo s tem doseči čim manjšo odvisnost kvalitete zračnic od posameznika, predvsem pa zmanjšati fizični napor.

Prvi vtis, ki smo ga dobili ob vstopu v proizvodno halo, bi lahko opisala na kratko: nič prahu (od smukca ali saj), nič ročnega transporta ter zelo visoki prostori, kar pa je zaradi podnebnih razmer razumljivo. Sam proizvodni postopek pa je v grobem podoben našemu.

Zmesi vozijo iz centralne mešalnice, jih nato sejejo (topilo) ter vodijo preko polnilnega dvovaljčnika v brizgalnik (Troester), ki ima možnost petih izbrizgov hkrati. V liniji brizganja so zanimivi deli: hladilna linija z mokrim postopkom zunanega smukcanja, naprava za označevanje zračnic in avtomatsko polaganje ventilov. Vendar je naprava za polaganje ventilov tehnično zelo zahtevna in zahteva dobro vzdrževanje. Spajanje zračnic poteka na spajalnikih, ki so jih izdelali sami. Z njimi, kot pravijo sami, imajo precej težav, saj največji odstotek izmeta nastaja prav tu. Spajalniki zahtevajo izredno točnost širine in debeline, zato se

vsako odstopanje kaže v slabem spoju. Spajalke polagajo spojene zračnice direktno na vulkanizacijske vozove, od koder gredo ti po transporterjih do vulkanizacijskega kotla.

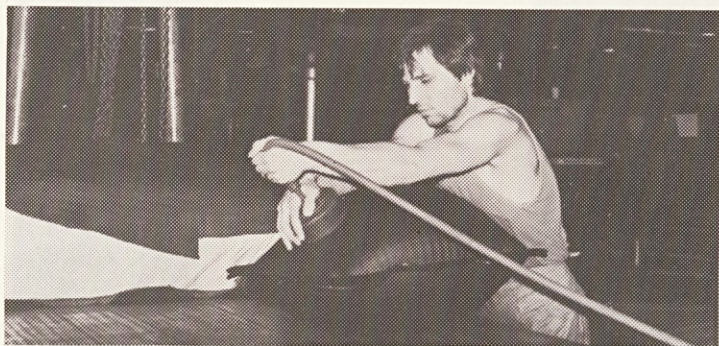
Zanimivo je še pakiranje. Vse zračnice pakirajo v skrčljive folije.

Če na koncu potegnemo črto in skušamo primerjati z našo proizvodnjo velozračnic s Pirellijevo, lahko rečem, da je proizvodnja v Savi še enkrat večja na manjši površini, da so določeni deli v Pirelliju tehnično bolj izvedeni in nas v tem pogledu čaka še precej dela. Vendar moram takoj poudariti, da brez večjega prostora tudi bistvene modernizacije ni možno izvesti.

Zanimivo za nas tehnologe je bilo stališče njihovih strokovnjakov, da tankostenskih izdelkov (kot so zračnice) ni možno kvalitetno proizvajati iz ruskega butilnega kavčuka. Vendar, ko smo primerjali kakovost njihovih in naših zračnic, ni bilo razlik. Lahko celo povemo, da so ročno izdelani spoji kvalitetnejši (enakomernost trdnosti spojev pa manjša).

Vodstvo tovarne v Pirelliju teži za tem, da proizvodnjo modernizira tako, da s čim manj delovne sile proizvede čim več, kajti kljub temu, da je tovarna locirana v, za Italijo nerazvitem področju, jim že primanjkuje delovne sile. Poleg tega je Italija obremenjena s številnimi stavkami, tako da so nas opozorili na dejstvo, da delavec pri njih dela efektivno le štiri do pet ur na dan.

S. K.

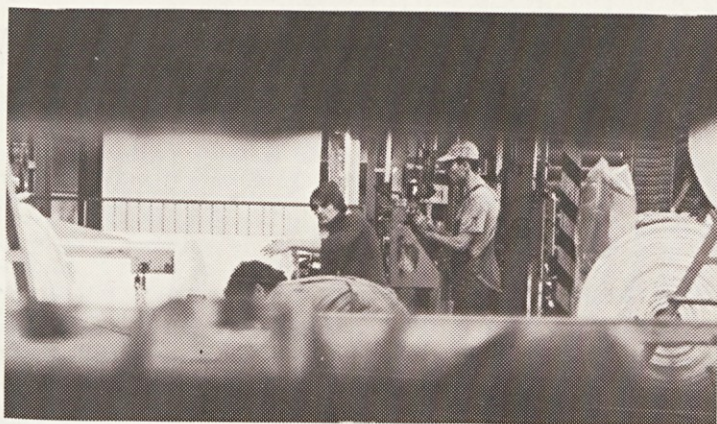

DELO V OSNOVNI ORGANIZACIJI ZSMS TOZD UMETNO USNJE JE ZAŽIVELO

K pisanju današnjega članka me je vzpodbudil naslov in vsebina članka v časopisu Sava števil. 5 o delu osnovne organizacije ZSMS v tozdu Umetno usnje. Ne drži v celoti trditev, da se mladi v tozdu Umetno usnje **ne zavedamo**, da nedelavnost v mladinski organizaciji škoduje nam samim. Ne vzemite mojega članka kot opravičilo. Mladi v Umetnem usnju znamo sprejeti kritiko, če je ta upravičena, in sprejeli smo jo. To, da smo jo sprejeli, dokazuje

premalo smo povezani med seboj v svoji delovni sredini.

Mladi v tozdu Umetno usnje smo se vseskozi zavedali, da delo naše osnovne organizacije v preteklosti ni bilo takšno, da bi bili lahko zadovoljni z njim, toda pot k izboljšanju stanja je bila včasih pretežka in predolga. To, da smo se vseskozi zavedali, da bo potrebna akcija, da se tako stanje odpravi, smo dokazali ravno s tem, da smo sami opozorili na ta problem tako OO ZK, vod-

ravno akcija, s katero smo dosegli, da je delovanje mladih v tozdu Umetno usnje oživel. Vse prevečkrat uporabljamo besedo neaktivnost, nezainteresiranost mladih za delo v mladinski organizaciji, vse premalokrat pa se vprašamo, kaj je temu vzrok. Ali smo znali mlade zainteresirati za delo? Mnogokrat je naše merilo aktivnosti število sestankov, za katere pa nikakor ne trdim, da niso potrebni. Vse

stvo tozda, ki nam je bilo v veliko pomoč, posebno pa nam je pri izboljšanju stanja v delovanju osnovne organizacije ZSMS v našem tozdu pomagala osnovna organizacija ZK. Odgovornost za izboljšanje dela osnovne organizacije smo prevzeli vsi mladi komunisti v tozdu Umetno usnje skupaj s predsedstvom osnovne organizacije ZSMS. Mladi komunisti smo tudi kritično ocenili svoje delo

v osnovni organizaciji mladine in z vso odgovornostjo prevzeli nalogo oživiti delo mladine. Vsi mladi komunisti smo skupaj s predstavniki osnovne organizacije ZSMS v tozdu, sekretarjem osnovne organizacije ZK in vodstvom tozda Umetno usnje sklicali vse mlade v Umetnem usnju na skupen dogovor o našem nadaljnjem delu. Udeležba na tem razgovoru je bila zelo velika. Na tem razgovoru smo predvsem ugotovili, da je program delovanja osnovne organizacije zelo togo zastavljen in smo ga dopolnili z nekaterimi akcijami, ki so jih predlagali mladi sami. Nadalje smo ugotovili, da je povsem zamrlo kulturno in športno življenje, ki na najbolj neposredni način povezuje mlade med seboj, še posebej, če je zanimanje za tovrstne dejavnosti tako veliko, kot je to pri nas. V ta namen smo imenovali tudi

poverjenika za šport pri osnovni organizaciji ZSMS, ki bo v bodoče skrbel, da bomo mladi v Umetnem usnju na raznih tekmovanjih bolj organizirano zastopali naš tozd, obenem pa bomo s športno in kulturno dejavnostjo preživeli več prostega časa skupaj in s tem krepili tovarštvo med mladimi, ki je za kvalitetno delo mladih še kako potrebno. Ugotavljamo tudi, da se zaposluje pri nas vse več novih mladih delavcev, za katere pa smo do sedaj naredili bolj malo. Zato smo zadolžili predsednika osnovne organizacije, da je ob prihodu novega delavca — mladince v tozd dolžan z njim opraviti razgovor, mu predstaviti delo osnovne organizacije ZSMS. Ravno mladi v osnovni organizaciji moramo biti tisti, ki bomo novosprejetemu delavcu nudili pomoč, da se bo čimprej vključil v delo osnovne organizacije in da mu bo z našo pomočjo tudi vključitev v njegovo novo delovno sredino lažja. Premalokrat se na sestankih pogovarjamo o problemih nas mladih na delovnih mestih, o tem, kako mladi preživljamo svoj prosti čas, nadalje o problemih prehrane, problemih stanovanj, skratka o socialnem stanju nas mladih.

Ob koncu naj povem le to, da sem prepričana, da bo delo osnovne organizacije ZSMS v tozdu Umetno usnje v bodoče zaživel, zato pa smo odgovorni v največji meri vsi mladi v tozdu skupaj z družbenopolitičnimi organizacijami in ostalimi sodelavci, ki morda po letih niso več mladinci, so pa kot pravijo sami, po srcu še vedno mladi in so vedno pripravljeni mladim s svojimi izkušnjami priskočiti na pomoč.

Vida Mlakar-Lončar

RAZVOJ AVTOMOBILSKE PNEVMATIKE

V današnjem času smo na vseh področjih življenja obdani z najraznovrstnejšimi tehničnimi izdelki. Žal le za redke od njih vemo, kako so nastali in kakšen napor je bil vložen v njihov razvoj. Zahtevnost izdelka običajno ocenjujemo po številu njegovih sestavnih delov in v zadnjem času še po majhnosti. Več kot 13000 sestavnih delov avtomobila in nad 100 elektronskih elementov na kvadratnem centimetru integriranega vezjavzbujajo naše začudenje. Tehničnim izdelkom, ki so pred nas postavljeni v enem samem delu, pa ne posvečamo posebne pozornosti. Imamo jih za enostavne in nezahtevne.

Med take izdelke spada tudi avtomobilska pnevmatika. Namen pričajočega članka je, da z opisom razvoja avtomobilske pnevmatike prikaže, kako so tudi »enodelni« izdelki lahko še kako zapleteni in zahtevni.

Razvoj pnevmatike je sestavljen iz vrste dejavnosti. Najosnovnejše med njimi nam prikazuje sledeča razpredelnica:

Določitev lastnosti pnevmatike

Konstrukcija

- analiza obstoječih pnevmatik
- predvidene spremembe
- izdelave vzorcev

Preizkušanje in merjenje

- preizkušanje zdržljivosti
- merjenje lastnosti

Uvajanje v proizvodnjo

Redna proizvodnja

Določitev lastnosti pnevmatike

Na začetku samega razvoja je treba določiti lastnosti, ki jih bo morala imeti pnevmatika. Tudi če ne upoštevamo lastnosti, ki so posledica kvalitete oziroma nekvalitete izdelave, nam jih ostane še cela množica. Menimo, da za naš namen zadostuje, če najvažnejše med njimi le naštejemo:

- vzdolžni oprijem
- prečni oprijem
- oprijem v suhem
- oprijem v mokrem
- oprijem v ledu
- oprijem na snegu
- radialna vzmetnost
- aksialna vzmetnost
- blaženje sunkov
- držanje smeri
- majhne deformacije pri vožnji v ovinku
- natančnost vodenja
- dajanje informacij o zahtevnosti ovinka s pomočjo povračilnega momenta
- stabilnost pri hitrem zasuku krmila
- stabilnost pri izmeničnem zasuku krmila
- neodvisnost lastnosti od obremenitev
- tihi tek
- sposobnost prenašanja večjih hitrosti
- varnost nenadnega izhoda zraka
- obraba
- kotalni upori
- enostavna montaža
- nezahtevno vzdrževanje

Da našete lastnosti res niso vse, ki jih mora imeti pnevmatika kot celota, nam pove tudi sledeč podatek. V nemški tovarni pnevmatike Continental ugotavljajo in merijo preko 49 lastnosti pnevmatike kot celote. Ta podatek nam istočasno pove, da so vse te lastnosti ugotovljive z meritvami. Prav nobena ni sad človeške fantazije in praktično nemerljiva.

Za lastnosti pnevmatike je pomembna značilnost, da ni možno prav nobene izmed njih izboljšati, ne da bi vsaj eno od ostalih poslabšali. Prav zaradi te značilnosti je potrebno na začetku razvoja pnevmatike predpisati tiste naloge, ki naj jih pnevmatika prvenstveno izpolnjuje in tiste, katere so lahko izpolnjene v manjši meri. Ta vrstni red lastnosti je določen predvsem s stanjem razvoja avtomobilov in se s časom spreminja.

Pri starejših avtomobilih glasnost pnevmatik ni predstavljala pomembnega izvora hrupa. Sodobni, vse tišji avtomobili, pa

postavljajo pred glasnost pnevmatik že zelo velike zahteve. Ravno tako nekdaj težka vozila s šibkim motorjem niso zahtevala pnevmatik z izrazito dobrim oprijemom. Današnja, vse lažja vozila z močnejšimi motorji, pa zahtevajo od proizvajalcev pnevmatik vedno nove rešitve.

Prav ta razvoj vozil zahteva, da se vrstni red pomembnosti posameznih lastnosti pnevmatike spreminja. Proizvajalec pnevmatik, ki hoče slediti razvoju avtomobilizma, mora te spremembe upoštevati in razvijati vedno nove izvedbe plaščev.

Konstrukcija

Ko so znane lastnosti, ki naj jih izpolnjuje bodoča pnevmatika, pričnemo s konstrukcijo. Prvi korak pri konstrukciji je analiza konkurenčnih plaščev, ki te lastnosti že izpolnjujejo. Ko

jih primerjamo z lastnimi plašči, ki so že v proizvodnji, dobimo smernice za spremembe. Dokončne spremembe določimo na osnovi lastnih izkušenj, s katerimi predvidevamo končni učinek. V novejšem času se učinek posameznih sprememb ugotavlja tudi z računalnikom.

Možne spremembe lahko razdelimo v štiri popolnoma enakovredne skupine. Prvo predstavlja oblika plašča kot celote, ki ima zelo pomemben vpliv na lastnosti pnevmatike. Drugo skupino predstavljajo velikosti in geometrijske oblike posameznih polizdelkov. V tretjo skupino lahko štejemo lastnosti materialov. Četrto skupino pa predstavlja vzorec tekalne površine. Spremembe vseh štirih skupin je potrebno pravilno usklajevati. To pa ni enostavno in potrebna so večkratna usklajevanja. Pri tem delu se lahko celo izkušnemu proizvajalcu pnevmatik dogodi, da doseže ravno nasprotni učinek od željenega. Ko je ugledna evropska tovarna razvijala plašč za letne pogoje, je pri eni od korekcij dosegla, da je bil boljši v snegu kot na suhi cesti. To samo dokazuje zapleteno povezanost lastnosti pnevmatik. Istočasno pa poudarja nujnost naslednjega koraka razvoja — preizkušanje vzdržljivosti in meritve lastnosti pnevmatike, ki je bila izdelana na podlagi možnih sprememb.

Preizkušanje in merjenje

Preizkušanje zdržljivosti nam pokaže, kako je pnevmatika sposobna prenašati pri vožnji nastopajoče obremenitve. Preizkušanje se izvrši na strojih za preizkušanje in na vozilih. Stroji

za preizkušanje nam predvsem hitreje posredujejo podatek o kvaliteti pnevmatike. Preizkušanje na vozilu pa nam da realnejše rezultate, saj pnevmatika deluje v resničnejših pogojih. Vendar pa so cestna preizkušanja dolgotrajnejša in dražja.

Tudi merjenje lastnosti se izvrši v laboratoriju in na vozilu. Prvo merjenje nam posreduje posamezne lastnosti v količinski obliki, ki je konstrukterju zelo dobrodošlo navodilo pri določenju nadaljnjih izboljšav. Merjenje na vozilu pa nam poleg posameznih lastnosti poda tudi celotno oceno plašča.

Kako odločujočo vlogo pri razvoju pnevmatike imajo preizkušanja, nam pokažejo podatki o Michelinovem preizkuševališču v kraju Ladoux. Na 500 ha površine je leta 1972 preizkušalo lastnosti pnevmatik 150 inženirjev in tehnikov in 200 šoferjev. Za preizkušanje so imeli na razpolago 300 osebnih vozil, od tega 11 za velike hitrosti (preko 200 km/h) in 100 tovornjakov. Kljub velikim izkušnjam tudi razvoj traktorskih pnevmatik niso prepustili naključju in so imeli za preizkušanje na razpolago 30 traktorjev.

Ko so preizkušanja in merjenja končana, se primerja dobljene rezultate z zahtevami. Če rezultati izpolnjujejo zahteve, se gre lahko na naslednji korak razvoja, uvažanje v proizvodnjo. Praviloma pa se pred tremi korekcijami sprememb ne dobe ustreznih rezultati. In še to le ob pogoju, da smo izhajali iz nekega danega plašča.

Če pa bi delali plašč brez vzorca, bi to število korekcij znatno naraslo, s tem pa tudi stroški razvoja. Zaradi tega si plašč na popolnoma novem konceptu lahko privoščijo le nekateri zares veliki koncerni. Večina evropskih proizvajalcev, med katere spada tudi Sava, pa je ekonomsko sposobna le za razvoj, ki izhaja iz že znanih konstrukcij. Čas razvoja je poleg časa aktivnega dela povezan s čakanjem na izdelavo kalupov, katere je potrebno izdelati za vsako korekcijo. To je eden od vzrokov, da traja razvoj plašča v povprečju toliko časa, kot razvoj avtomobila — štiri leta. Koliko časa pa je razvijal npr. Michelin plašče z novimi koncepti, kot so na primer XAS, TRX, lahko le ugibamo iz časov, kako so se pojavljali na tržišču. Verjetno pa za nobenega ni porabil manj kot deset let!

Uvažanje v proizvodnjo

Ko plašč v zadostni meri ustreza zahtevam, se prične z uvažanjem v redno proizvodnjo. Ker so bili do sedaj izdelani vzorci le maloštevilni, so se pri proizvodnji lahko uporabljale različne poenostavitve. V redni proizvodnji pa je potrebno doseči zadostno zanesljivost kvalitete pri čim boljših ekonomskih učinkih. Čeprav se je pri vseh dosedanjih korakih razvoja že upoštevala možnost izdelave, ni nič presenetljivega, če se ugotovi, da na obstoječih strojih ni možno izdelati razvite pnevmatike. Sedaj obstojata samo dve poti. Ali ponovno spremeniti konstrukcijo pnevmatike in vse korake ponoviti, ali pa izvršiti spremembe običajno res niso premočno zahtevne. Kljub temu pa zahtevajo od konstrukterja in tehnologov, da se s to pnevmatiko ne prestopajo ukvarjajo.

Redna proizvodnja

Ko se pnevmatika prične izdelovati v redni proizvodnji, je zaključen le formalni del razvoja. Sedaj se pojavijo kupci, ki od pnevmatiki zahtevajo nekoliko drugačne lastnosti, kot jih ima razvita pnevmatika. Če so kupci ekonomsko zanimivi, se njihove želje upoštevajo in izdelajo se nekoliko korigirani plašči. Te spremembe običajno res niso premočno zahtevne. Kljub temu pa zahtevajo od konstrukterja in tehnologov, da se s to pnevmatiko ne prestopajo ukvarjajo.

S tega vidika je razvoj pnevmatike neprekinjen proces. Konča se šele takrat, ko se razvije nova izvedba pnevmatike in se v najširšem obsegu upelje v proizvodnjo.

Branko Markun

Lepljenje gumenih talnih oblog

Za lepljenje talnih oblog iz gume se uporablja več različnih tipov lepil, ki bi jih lahko razdelili v dve osnovni skupini:

- lepila na bazi topil — kontaktna lepila
- reakcijska lepila (to so lahko lepila na bazi epoksidnih smol ali pa na osnovi poliuretana).

Izbira vrste lepila je odvisna predvsem od zahtev in pogojev v katerih bo morala ostati talna obloga trdno zalepljena na podlago. Pogoji, ki se največkrat pojavljajo so:

- vlaga ali voda v prostoru
- mehanske obremenitve s hojo ipd.
- olja in naftni derivati.

Kontaktna lepila so v splošnem raztopine kavčuka (sint. ali naravnega) v različnih topilih ali mešanici topil. Dodane so lahko še razne smole in seveda polnila. Lepilo nanesemo z nazobčano lopatico na površino, ki bi jih radi zalepili, nato pa moramo počakati, da večji del topil, ki so večinoma lahkihloplna — aceton, bencin itd. odhlapi. Tedaj je najprimernejši čas, da površino stisnemo in na ta način ustvarimo primerne pogoje, da kohezijske sile povežejo oba sloja lepila. Nadaljnje utrjevanje zalepljenega spoja poteka še naprej in doseže cca 80–90 % trdnosti v prvih 24 urah, na končno trdnost pa lahko računamo po 3–7 dneh.

Reakcijska lepila (epoksi oz. aralditi), ki se tudi uspešno uporabljajo za lepljenje podnih oblog, so dvokomponentna. Tik pred uporabo dodamo epoksidni smoli trdilo in obe komponenti začeta takoj reagirati. V času, ki ga predpiše proizvajalec, je treba lepilo nanesti na podlago in takoj položiti oblogo nanj. Ko poteče reakcija med smolo in trdilom do konca, je spoj utrjen. Za to je potrebno običajno 24–48 ur, kar je odvisno od temperaturnih pogojev. Višja temperatura lahko močno pospeši utrjevanje.

Bistveno vlogo pri polaganju karšnihkoli talnih oblog ima priprava podlage. Ta naj bi ustrezala prigrpisom JUS U.F3.060.

Pred lepljenjem mora biti betonska podlaga (z izravnavno maso ali brez nje) dovolj suha. Vsebovati sme največ 2–3 % vlage. Če je vlaga večja, lahko to povzroči slabo vezavo in kasnejše dviganje ter odstopanje plošč.

Sava ponuja zaenkrat za lepljenje talnih oblog samo kontaktno lepilo Savanol T. To je lepilo na osnovi polikloroprenskega kavčuka, umetnih smol in topil. Lepilo nanašamo na beton ali drugo porozno podlago dvakrat, na gumene plošče pa enkrat. Običajno je postopek tak, da najprej nanesemo prvi premaz na beton, v času ko se ta suši pa premažemo še plošče. Lepilo nanašamo z nazobčano lopatico. Nato sledi drugi premaz na betonu. Ko se tudi ta sloj lepila posuši (20–40 min), položimo plošče, ki jih sproti pritiskamo z valjčkom.

Da ne bi prišlo do raznih napak, ki niso vidne že ob samem polaganju — to je dviganje plošč, mehurji, odstopanje ob robovih in podobno, je treba opozoriti še na nekaj stvari, ki močno vplivajo na kakovost lepljenja:

1. Priprava podlage:

Beton ali druga podlaga mora biti suha, kot predpisuje JUS. Pomembno je tudi, da ni prašen, masten ali umazan z nafto ali topili, ker vse to preprečuje vezavo lepila na beton oz. podlago.

2. Temperatura v prostoru ob polaganju mora biti najmanj 15 stopinj Celzija. Če je temperatura nižja, se upočasnijo izhlapevanje topil iz lepila, del pa jih sploh ne izhlapi. Topila, ki jih zapremo na ta način med podlago in ploščo, začno izhlapevati, ko se temp. v prostoru dvigne — nastanejo mehurji ali pa se celo plošče dvignejo.

Pred polaganjem se mora sveža podlaga greti dovolj časa, da izhlapi vlaga tudi iz spodnjih plasti. Tudi previsoka temperatura ni priporočljiva. Temperatura podlage (betona ali estriha) ne sme preseči 30 stopinj Celzija. Pri višjih temperaturah se lepilo prehitro posuši, kar onemogoča dobro polaganje. Z ogrevanjem prostora (centralna kurjava) naj ne bi začeli prej, kot 5 do 7 dni po polaganju.

3. Ni priporočljivo, da bi umivali ali polivali z vodo podne obloge, ki še niso položene več kot 48 ur.

Opozoriti je treba še na to, da vsebuje lepilo Savanol T, ki ga priporočamo za lepljenje talnih oblog iz gume, lahko vnetljiva topila. Zato je ob polaganju nujno potrebno upoštevati varnostne predpise o delu z lahko vnetljivimi snovmi.

Marija Logar

Medsebojni odnosi

O medsebojnih odnosih v naši delovni organizaciji pogosto razpravljamo. Delovni odnosi so namreč temelj za dobro delo. O tem je razmišljala tudi ena od naših sodelavk, ki je obiskovala politično šolo ZK v kranjski občini. Svoja opažanja je strnila v seminarski nalogi, ki so jo člani Občinske konference ocenili kot eno najboljših.

Pred dnevi je eden od sodelavcev to seminarsko delo prinesel v naše uredništvo. Dejal je, da so se v delovni sredini dogovorili, da bodo tematiko obravnavali na okrogli mizi, da bodo stvari temeljito pretehtali in jih uredili.

Od dogovora je minilo že veliko časa, do okrogle mize še ni prišlo. Morda bo članek vzpodbudil sodelavce, da bodo o medsebojnih odnosih spregovorili. Veseli bi bili, da bi lahko že v prihodnji številki zapisali, kaj so se dogovorili in kako bodo delali, da bodo medsebojni odnosi boljši.

Uredništvo

Že skoraj leto dni je v osnovni organizaciji ZK v našem tozdu Vzdrževanje prisoten problem strugarjev. Dva člana osnovne organizacije ZK sta iz vrst strugarjev in sproti sta nas opominjala na njihove probleme. Nakazana je bila tudi delna rešitev; to je dvig osebnih dohodkov.

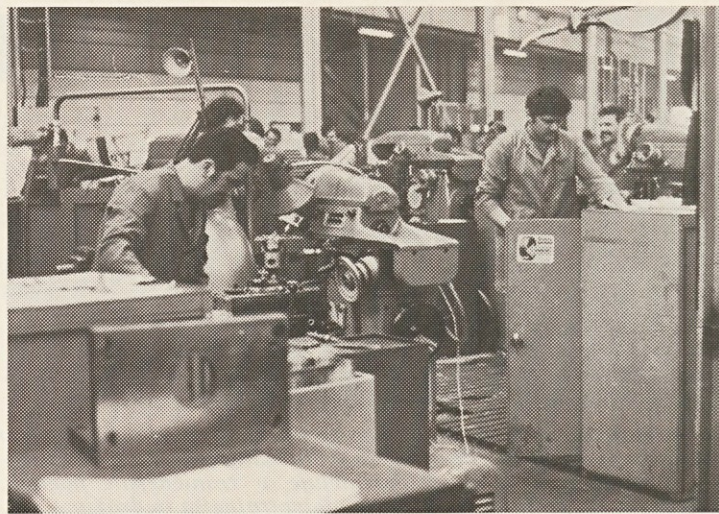
Naš tozd ima trenutno osemnajst strugarjev, ki delajo v eni izmeni, le nekaj jih dela tudi v drugi. Popoldan ostajajo stroji v večini primerov nezasedeni. Velik problem je pomanjkanje izučenih strugarjev; ki bi lahko samostojno opravljali svoje delo. Od osemnajstih zaposlenih strugarjev jih deset obiskuje srednjo šolo, čeprav trenutno ni potrebe po taki izobrazbi; osem strugarjev je iz sosednjih republik in ti največkrat po določenem času odidejo nazaj domov. Zaposlovanje novih moči poteka prepočasi. Na razpise je le malo odziva, po ogledu delovnega mesta pa se jih še manj zaposli. Nekako polovica strojev je zelo starih in prav ti čakajo novosprejete delavce. Tudi osebni dohodek je precej nizek, zrak je nečist, v delavnici je strašen ropot, preprih, kljub novim prostorom.

Novih delavcev ni ali pa jih je zelo težko dobiti. Kaj torej storiti, da ne bo fluktuacija pri sedaj zaposlenih še bolj

naraščala? Ni samo osebni dohodek vzrok za množično odhajanje ali preusmerjanje v drug poklic.

Medsebojni odnosi so slabi. Ni nacionalne mržnje, čeprav je precej delavcev iz drugih republik, razen pri nekaterih posameznikih, ki pa so takoj opozorjeni in primerno kaznovani. Prizadeti delavci se največkrat obrnejo na svojega predpostavljenega in ta primerno ukrepa. Z enim takih primerov smo bili seznanjeni tudi na seji osnovne organizacije ZK. V glavnem gre za malenkostna namigovanja zaradi osebne užaljenosti in razburjenosti v določenem trenutku. Prišlo je tudi že skoraj do fizičnega obračunavanja zaradi preveč vroče krvi. Vodstvo je vse take izgrede do sedaj uspelo rešiti in izključitev ni bilo. Delavci se že ob nastopu predpostavljenih pomirij, povejo vzrok za incident in vse se mirno konča.

Strugarji, kot je razbrati iz njihovih pogovorov, med seboj niso enotni. Njihova strokovnost je močno različna. Večkrat nastopa problem »skrivanja znanja« med sodelavci. Verjetno je vzrok za to tudi naša miselnost, gledanje na vse skozi osebni dohodek. Prav je, da so uspešni posamezniki bolj nagrajeni, vendar bi se vsi morali zavedati, da morajo

čimveč narediti kot celota, ker le tako lahko tozd uspešno posluje. Vsekakor je tak način dela nepravilen in najbolj škoduje prav delavcem samim. S tem so pogojeni tudi netovariški odnosi in onemogočen enoten nastop. Razen nekaterih posameznikov, je večina zainteresirana za izboljšanje stanja. Mogoče je tudi to vzrok za zapuščanje delovne sredine. Tretjino dne namreč preživimo na delovnem mestu, meseci in leta nezadovoljstva pa privedejo do tega, da poiščete drugo službo.

Na sestankih in delovnih skupinah imajo tudi strugarji možnost povedati svoje težave pri delu. Posamezniki, ki imajo radi svoj poklic in se trudijo za izboljšanje stanja, pa ostanejo sami, brez podpore večine.

Ali je vzrok za to nezmožnost javnega nastopanja ali pa popolna nezainteresiranost za določene probleme? Kljub temu pa znajo povedati svoje mnenje po sestankih, med prijatelji, samo na pravem mestu ne.

Zelo enotni so si, ko kritizirajo vodstvo in pripravo dela.

Pri vodstvu pogrešajo predvsem tisti pravi tovariški odnos, zanimanje za delo posameznika, razna drobna vprašanja, pohvale po dobro opravljenem delu, vzpodbujanje pri delu in podobno. Delavnica je velika, vendar dovolj pregledna. Postajanje vodilnih ob vedno istih posameznikih pa ni vzpodbudno za prizadete, počutijo se še bolj odmaknjene. Če bi delavci radi, da se jim vodstvo bolj posveča, morajo sami storiti prvi korak. Od vodilnih ne moremo pričakovati, da so poleg visoke strokovnosti še odlični socialni delavci in psihologi, čeprav bi bila to odlična kombinacija.

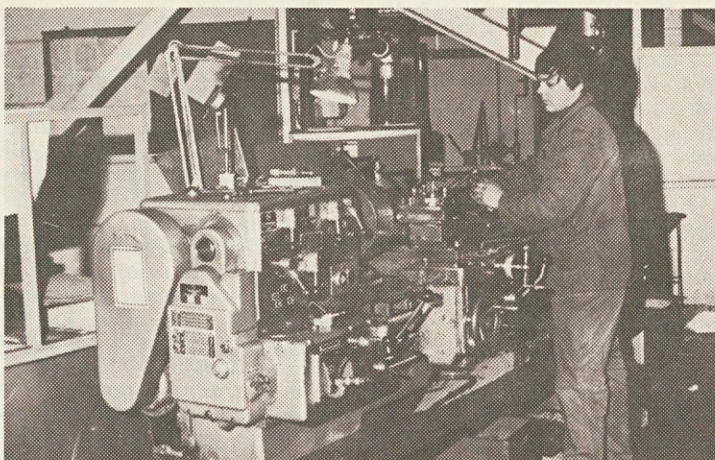
Vse preveč je še birokratizma in tehnokratizma. Dela, ki so nujna za proizvodnjo, se prepočasi rešujejo. Več časa pobere pripravljane ustrezne dokumentacije kot pa delo samo. Veliko pripomb je bilo izrečeno na račun priprave dela, ki je svoj tozd. Osebna nasprotja posameznikov iz

obeh tozdov tudi kvarno vplivajo na potek samega dela, kar je tudi velika gospodarska škoda. Še vedno ni nobene materialne odgovornosti s strani odgovornih. Delavcu v neposredni proizvodnji se da meriti njegovo kakovost, medtem ko pri pomembnih delih ni odgovornih posameznikov in na njihovo delo se ne da vplivati. Priprava dela in nabava delata prepočasi. Razno orodje in strokovna literatura se nabavlja z zamudo ali pa sploh ne. Nihče ne skrbi za strokovno izpopolnjevanje kadrov. Sindikat je največkrat pobudnik takega izobraževanja, ki je med delavci zaželeno. Po nekem ogledu sejma so delavci želeli še več podobnih izpopolnjevanj znanja. Nemogoča se mi zdi pripomba vodje tiste skupine, ki se mu ni zdelo vredno, da delavci izpopolnjujejo svoje znanje. Dejal je nekako tako, da se je on dovolj naučil v šoli, njim pa tako ni potrebno izobraževanje, ker je za to dovolj drugih služb v podjetju. Neumno je tako podcenjevanje, ker le strokovno dovolj izpopolnjen delavec lahko dobro opravlja svoje delo.

Tudi inovacije in izboljšave posameznih del niso naletela na dober sprejem. Delavci sami dajo večkrat kakšen koristen predlog, ki bi ga morala rešiti že obstoječa služba. Vendar so v komisiji za potrditev predloga prav odgovorni in največkrat je zavržen s pripombo, da je vse že v teku in je samo vprašanje časa, kdaj bo potreben material prispel. Vendar ni nič narejenega. Tudi večkratna opominjanja s strani prizadetih ne zaležejo. Oni so pač strokovnjaki za svoje delo in ne dopuščajo nobenih vmešavanj in pripomb. Naj vse ilustriram z dvema konkretnima primeroma.

— Dvigala v delavnici za dviganje težkih kovinskih predmetov so v naši delavnici včasih prav smrtno nevarna. Kovinske vrvi, sestavljene iz posameznih kovinskih obročev, se razmeroma hitro obrabijo. Posebne vrvi iz umet-

nih vlaken pa so skoraj neuničljive. Delavci sami so se pozanimali za izdelovalca vrvi, vendar odgovoren za nabavo še ni ničesar storil.

— Naši strugarji pri delu potrebujejo stružne nože. Domače tovarne izdelujejo precej neakovostne, pa še dobavni roki so zelo dolgi. Neverjeten je naslednji podatek:

normirano delo za določen kalup je 36 ur; priden strugar je sposoben opraviti vse skupaj v 16 urah; samo v dveh urah in pol pa je isto delo opravljeno s kvalitnimi stružnimi noži. To niso predvidevanja, ampak praktični poskus enega od zaposlenih, ki je orodje prinesel iz sosednje Avstrije. Če vemo, koliko stane ena ura takega delavca, potem je to vsekakor ogromen prihranek. Dodam naj še, da smo za skoraj dve leti v zastanku z naročenimi deli.

Posamezne družbenopolitične organizacije so se že lotile problema strugarjev, vendar je

bil poudarek predvsem na povečanju kadra in dvigu osebnih dohodkov. Kadrovska služba se trudi pridobiti čimveč tovrstnih delavcev, pa tudi prekvalifikacije iz sorodnih poklicev niso nemogoče. Zamenjava izrabljenih strojev bi bila nujno potrebna, čeprav ne morejo preiti na avtomatiko, prav zaradi specifičnih drobnih del.

Problem strugarjev je nedvomno velik. Od tozda Vzdrževanje so odvisni tudi ostali proizvodni tozdi v delovni organizaciji. Težko je reči, da je samo vodstvo krivo za obstoječe stanje, ima pa premajhno moč nad pripravo dela in nabavo. Mogoče je ena od rešitev prav skupna priprava dela in nabava pod enim vodstvom, z drugimi besedami, reorganizacija obstoječih služb, ki so neposredno vezane na proizvodnjo.

Naslednja rešitev je večja povezanost med strugarji in vodstvom. Z. R.

Delovna disciplina v letu 1979

Poročilo o delovni disciplini v preteklem letu vsebuje ugotovitve obravnav disciplinske komisije, ki je na 71 sejah obravnavala kar 379 kršitev delovnih obveznosti. Najstrožji ukrep, to je prenehanje delovnega razmerja je bil izrečen več kot stotim sodelavcem.

Po vrsti kršitev delovne discipline so na prvem mestu neupravičeni izostanki iz dela. Neopravičena odsotnost je poleg izpada dohodka povzročala tudi prerazporejanje delavcev na opravljanje nujnih pro-

izvodnih del in nalog. To pa je bil vzrok za negotovanja in slabšanje medsebojnih odnosov med delavci.

Vzroke za odsotnost lahko iščemo v strukturi zaposlenih in alkoholizmu. Omenjene kršitve so še zlasti prisotne pri delavcih iz drugih republik. Na obravnavah disciplinske komisije so delavci v opravičilo navajali najrazličnejše vzroke kot so na primer zamuda avtobusa ali vlaka, okvara avtomobila, nenadna obolelost in drugo. Ob tem pa moramo

ugotoviti, da se kljub temu, da so sodelavci iz drugih republik v naši delovni organizaciji že več let, še niso uspeli v celoti vključiti v delovno sredino, in tako ostajajo na robu dogajanja v tozdu. Manjša nesoglasja med delavci in vodstvom se stopnjujejo toliko časa, dokler ni kršitelju zaradi nediscipline izrečen najstrožji ukrep — prenehanje delovnega razmerja. Neprilagodljivosti, pomanjkanje delovnih navad in drugih problemov teh delavcev, sama disciplinska komisija ne bo rešila. Za zmanjšanje neopravičene odsotnosti bomo v delovnih sredinah morali storiti veliko več, kot do sedaj. Neposredni organizatorji proizvodnje bodo morali bolj kot doslej z delavci sodelovati pri razreševanju njihovih težav. To pa pomeni, da bo treba za izboljšanje delovne discipline storiti čimveč, preden se poda predlog za uvedbo disciplinskega postopka. Pri tem je še zlasti pomembna vloga sindikalnih skupin in drugih družbenopolitičnih organizacij v posameznih delovnih sredinah. Na že tolikokrat omenjenih samoiniciativnih sindikalnih skupinah bomo morali vprašanjem delovne discipline, ne samo načelno ampak konkretno, posvetiti več pozornosti. Sicer bodo sodelavci še odhajali iz naše delovne organizacije in pomanjkanje delavcev, ki je v nekaterih sredinah že sedaj kritično, bo še večje. Več bo treba storiti tudi za organizirano izkoriščanje prostega časa, saj večkrat ugotavljamo, da so delavci prepuščeni sami sebi, da prosti čas neracionalno izkoriščajo, ter da so zaradi tega na najboljši poti, da postanejo alkoholiki.

Alkohol je tudi sicer poseben problem in več ali manj vzrok vsem vrstam kršitev. Disciplinska komisija ne obravnava delavca kot alkoholika, za kar tudi ni pristojna. Obravnava le kršitve, ki jih alkoholiziran delavec stori. Pri tem upošteva, tako kot pri drugih kršitvah, olajševalne in oteževalne okoliščine.

Dejstvo je, da so posledice prekomernega pitja zelo hude. Negativno so odražajo v delovni sredini, v pivčevi družini in v zadnjem obdobju v popolnem propadu pivca samega. K temu žalostnemu propadanju sodelavca alkoholika veliko pripomoremo tudi sami, ker takega početja pravočasno ne prekinemo oziroma ga v takšnih ali drugačnih okoliščinah še sami spodbujamo.

Neopravičeni izostanki z dela, slabo izkoriščen delovni čas, nespoštovanje tehnološke discipline, pomanjkanje tovarništva v medsebojnih odnosih, osebni interesi pred interesi delovne organizacije, neodgovornost pri delu z družbenimi sredstvi nas veliko stane, veliko preveč.

V večini predlogov za uvedbo disciplinskega postopka poleg neopravičenih izostankov in popivanja, predlagatelji navajajo tudi nedelavnost, neodgovoren odnos do sodelavcev in družbenih sredstev in tako dalje.

Povrnitev povzročene materialne škode kršiteljev, delavci tozdov, razen redkih izjem, ne uveljavljajo, čeprav leta z ozirom na število kršiteljev ni majhna. To pomeni, da se premalo zavedamo odgovornega ravnanja z družbenimi sredstvi.

Zaskrbljujoče je, da disciplinska komisija ni prejela nobenega predloga za uvedbo disciplinskega postopka od osnovnih organizacij sindikata in organov samoupravnega delavske kontrole. To dokazuje, da je bilo tem vprašanjem posvečeno premalo pozornosti, tako ukrepom kot tudi preventivnemu delovanju. Predstavniki osnovnih organizacij so na sejah disciplinske komisije vse prevečkrat pritrjevali mnenju vodstva.

V manjšem obsegu se pojavljajo prav tako hude kršitve ponaredbe evidence dela in kontrolnih kart evidence prisotnosti na delu. Z vpisovanjem večjega števila izdelkov, kakor je dejansko narejenih, kršitelji poskušajo neupravičeno povečati svoj osebni dohodek ali pridobiti čas za opravila, ki ne sodijo v delovno sredino. Opozoriti je treba na medsebojne »usluge« žigosanja kartic sodelavcu. Ob tem in drugih kršitvah se lahko vprašujemo, koliko smo samozaščitno osveščeni in kakšna je naša varnostna kultura.

V nasprotje z določili pravilnika o odgovornosti za kršitve delovnih obveznosti, prihajajo le delavci iz neposredne proizvodnje, iz strokovnih sektorjev pa jih lahko preštejemo na prste. Vsekakor velja o tem razmisliti in ugotoviti vzroke za tako stanje.

Število kršiteljev se je v primerjavi z letom poprej povečalo, povečalo pa se je tudi število prenehanja delovnega razmerja. O omenjenih vprašanjih in predvsem ustreznih ukrepih bomo morali spregovoriti v vseh delovnih sredinah. Pri tem gre zlasti za konkretno obravnavanje vseh negativnih pojavov, ki nam zmanjšujejo poslovni uspeh in kvirijo dobre medsebojne odnose, ki so pogoj za dobro in uspešno delo.

A. K., P. B.

Bila sem pijanka

Sedim v lepo opremljeni sobi in pijevo že drugo rundo kave. Opazujem njene roke in vem, da to ve.

Marijo poznam že veliko let. Poznam — bi morda moral dati v narekovaj, kajti kdaj pa se ljudje med seboj sploh poznajo. Pred kratkim sva se srečala na umazanem tovarniškem dvorišču obrata dve. Kako se kaj imaš? Ah, saj veš, gre. In v tem stilu. Malo korajže sem moral zbrati pa sem jo vprašal, če bi se hotela kaj več pogovoriti.

Morda je samo hip okleva-la. Da, pod določenimi pogoji. Seveda.

Prišla sem v Kranj z vasi. Pravili so, da sem lepa, bila sem družabna in v vsaki družbi so me bili veseli. Tedaj sem hodila v šolo in ker nisem imela težav je bilo časa za potep na pretek. Niti sama ne vem natančno, kdaj se je začelo. Kar naenkrat se mi je zazdelo, da potrebujem pijačo. Za spodbudo in korajžo — ker sem hotela biti v vsem prva.

Prižge si cigareto, naredi požirek kave in in nadaljuje.

»To je sprva ugajalo tudi družbi, fantom mislim... In, kot se dogaja v poceni romanih — sem se zaljubila v enega izmed njih. Zaljubila v pra-

zanemarjena, delo mi ni šlo več od rok.

Poiskala me je socialna delavka in po dolgem pogovoru sem njej in sebi obljubila da ne bom več pila. Zdržala sem teden dni. Zdi se mi, da sem še bolj potrebovala pijačo.

Kadar sem šla domov — sem šla ponoči, da me ljudje ne bi videli. Zjutraj sem se zbuvala z občutkom, da imam polna usta blata in naprej sem morala nekaj spiti.

Prižgala je luči in zagrnila okna.

»Roke so se mi začele tresti, v hoji sem bila negotova in pogosto mi je bilo slabo. Samo na to sem mislila, kako si pomagati. Pijača, pijača! je ključalo v meni. Mislim, da sploh nisem bila več trezna. Pijačo sem pričela nositi s seboj. Ničlikokrat se je zgodilo, da sem obsedela ob straniščni školjki in da sem bruhala mimo nje. Ničlikokrat sploh vedela nisem, kako sem prišla domov. Tudi blatna, umazana, strgana. Obnemogla sem, klečala ob postelji in hropla, konec, konec...

A konca ni hotelo biti. Želela sem, da bi umrla, da se ne bi več zbudila. Nisem imela moči, ne zato, da bi nehala piti, ne zato, da bi se ubila — tako pa ni moglo več naprej.

Kam, kam?

Bala sem se, da bom začela videti netopirje in pajke...

Pomagajte mi, pomagajte mi, sem hlipala in zdelo se mi je, da kričim in da odmeva... »Nisem ji pogledal v oči. Občutek krivde? Strah, da me bodo izdale orošene oči?

Še danes ne vem. A vem, da sem vedel, da pije. Pa je nisem nikoli vprašal (vsaj vprašal!), če potrebuje pomoč. Kot večina!

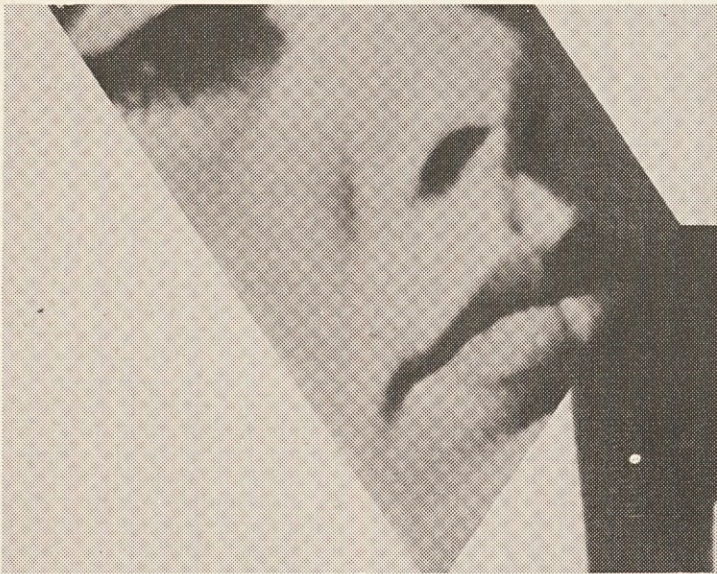
»Pomoč je prišla v obliki bolezni. Zastrupitev, so dejali. Ob moji zdravniški postelji se je znašel zdravnik. Lahko bi mi bil ded in pravil mi je punčka.

Dve leti je tega in danes sem srečna. Vidiš, imam skromno stanovanje, delam. Veš tudi, da imam otroka in pomeni mi vse na svetu. Verjamem, da bom našla človeka, ki mu bom lahko povedala svojo zgodbo — pa me bo zaradi tega vseeno spoštoval.

Kajti ničesar kar je bilo, nočem pozabiti. V meni je — kot samo strašen spomin. »Izključil sem magnetofon in zaprl beležnico. Hvala ti, Marija. Za novo spoznanje.

Pogosto smo se srečevali! In tudi ti kdaj pa kdaj srečaš enega izmed njih. Žal, ne zavedajoč se drug drugega in nepotrebnosti eden drugemu.

Jošt

Prej se mi je zdelo, da vem vse ali skoraj vse o njej. Ko zdaj poslušam del — morda najtežji del njene življenjske zgodbe se počutim nelagodno, ker pravzaprav nič ne vem. Ima me, da bi vse skupaj pustil, da bi bil samo klepet. Njene besede, izgovorjene s strahotno mirnostjo, nikogar obtožujoče udarjajo kot težko kladivo.

»Da, bila sem pijanka. Kroničarka.«

Gledam njen obraz. Gube še niso gladke in po obrazu nihče ne bi presodil, koliko je ta ženska pretrpela.

»Bilo je tako hudo, da sem mislila da bom znorela. Pravijo, da se pijanci sebe še zavedajo ne. Z menoj ni bilo tako. Vsega sem se zavedala, vsako uro, usak dan.

Dve leti že nisem jokala. Pa veš zakaj? Mislim, da sem se tedaj zjokala, za zmerom.

Prišel sem k njej, da bi pisal o ozdravljeni alkoholičarki. Ne zato, da bi jo slikal kot junakinjo. Rad bi pisal o človeku, o nekom izmed nas, o delovnem tovarišu — ki pa nam včasih ali največkrat pomeni tako zelo malo, tako nič.

»Bila sem na dnu. Kdor tega ni videl ali doživljal, ne ve kaj je to.«

vem pomenu besede. Šla sem z njim v posteljo in bila sem srečna... Veš koliko časa? Štirinajst dni! Tisti večer, ko mi je dejal, da me je sit — sem se prvič napila do nezvesti. In se zjutraj zbudila v postelji drugega.

Tedaj še nisem veliko jokala. V meni je bilo še polno moči in tudi naprej nisem gledala. Kot moje prijateljice ne.

Lumpali smo v glavnem izven Kranja, čeprav je bilo to povezano z nekaterimi težavami.

Najprej so enemu vzeli voziško dovoljenje zaradi pijanosti, nato drugemu, potem smo imeli še prometno nesrečo... Večkrat smo prenočili v hotelih, v motelu ali pa v domovih. Tudi to ni šlo. V klapi smo bili v glavnem vsi s poprečnimi zaslužki, zato nam je denarja večkrat zmanjkalo.

Po naključju pa je eden od fantov ostal sam v dvosobnem stanovanju in tedaj se nam je zdela rešitev fantastična. Zdaj seveda vem, da je bila usodna.

Popoldansko sonce je že zdavnaj zašlo. »Pili smo do onemoglosti, veseljačili in drseli navzdol. Postajala sem

(Ne)smejte se, prosim!

Ko smo januarja snemali v Savi film Pionirji samoupravljanja, smo se nekaj ur mudili tudi pri vulkanizaciji avtomobilskih platiščev. Režiser, snemalec, osvetljevalci — skratka, vsa filmska ekipa se je potila ob prešah. Vsake toliko časa so hodili — eden po eden — po zrak k vhodnim vratom.

Pa pravi režiser (znani jugoslovanski režiser) delavcu ob preši:

»Jaz na mojem mestu tukajle ne bi delal niti en dan.«

Naš delavec, brihtna glava, pa mu odvrne: »Če bi bil jaz na vašem mestu — ne bi bil tu niti pol dneva.«

♦♦♦♦♦

Ko je odhajal direktor v pokoj, so se zbrali delavci, da bi se poslovili od njega. Nekateri so imeli solzne oči — pa jih hoče novi direktor, ki se je »šolal« pri starem, potolažiti:

»Nikar naj vam ne bo hudo, saj se ne bo nič spremenilo.«

Pa nekdo polglasno pristavi:

»Saj zato jokajo!«

Direktor uredniku: Ta članek ne bo objavljen, dokler bom jaz direktor!«

Urednik: »No, bom pa malo počakal.«

♦♦♦♦♦

Oče se jezi nad sinom, ki ga ponoči ni bilo domov:

»Da nisi morda spal pri kaki puncici?«

»Kaj, jaz, spal?«

♦♦♦♦♦

Savski časopis je ena izmed tistih stvari, ki jih človek vedno — z veseljem odloži.

♦♦♦♦♦

Direktor sektorja vstopi v pisarno in zagleda dolgočasno zleknjenega mladega ob pisalni mizi.

»Kaj pa vi delate?«

»Na praksi sem.«

»O, nisem vedel, da ljudje potrebujejo prakso tudi za lenarjenje.«

♦♦♦♦♦

Nad vhodom v Savo bi lahko obesili tudi takle napis:

VSI, KI VSTOPATE, OPUSTITE VSAKRŠNO UPANJE — NA VISOKE PLAČE!

JOŠT

Krajevna skupnost Vodovodni stolp —

Savčani premalo aktivni

V drugi polovici marca so občani krajevne skupnosti Vodovodni stolp z večimi prireditvami počastili svoj krajevni praznik. To nas je vzpodbudilo in pred nedavnim smo jih obiskali. O njihovem delu in problemih smo se pogovarjali s tovarišem Draklerjem, predsednikom Socialistične zveze delovnega ljudstva in tovarišem Prinčičem, predsednikom sveta krajevne skupnosti. Že med pogovorom v prostorih krajevne skupnosti smo videli, da krajevna skupnost živi. V prvih večernih urah sta bili dve manjši sobici, ki sta odločno premajhni, vseskozi polni, ko so po takšnih ali drugačnih opravih prihajali krajanj. Žal je bilo med njimi bolj malo Savčanov, čeprav jih v krajevni skupnosti z več kot 7.500 prebivalci veliko živi. In prav o tem je tekel pogovor.

Krajevna skupnost Vodovodni stolp je ena največjih v kranjski občini tako po številu krajanov, kot po obsegu. V njo sodi naselje na severnem delu Kranja (proti Kokrici) in vas Rupa. Organizacija samoupravljanja in družbenopolitičnega dela terja veliko prizadevanj pa tudi prostega časa. Spiski delegatov v organih in organizacijah so sicer obširni, vendar so prenekateri od njih samo na papirju. To pa pomeni, da delo sloni na nekaterih posameznikih, ki so že sicer preobremenjeni.

Najlažje se je ograditi od družbenopolitične dejavnosti in imeti po končanem delu prosti čas. Za aktivnost v krajevni skupnosti pa naj skrbi nekdo drug. Takega mnenja so mnogi krajanj, so poudarili sogovorniki. Po drugi strani pa ugotavljamo, da se pojavlja odtujenost, da sostanovci težko navezujejo stike, ter da se srečujejo zgolj slučajno.

Vendar ni povsod tako. Za delo na področjih, ki neposredno prizadevajo krajane kot je na primer komunalna ureditev, otroško varstvo, šolstvo in tako dalje je več zanimanja in pripravljenosti za sodelovanje. Čeprav v krajevni skupnosti ni predvidenih večjih investicij, je na tem področju več nerešenih vprašanj.

Eno izmed njih je urejevanje razsvetljave, asfaltiranje cest, urejevanje ob gradnji avtoceste in dogovor o bencinski črpalki, ki bi ogrozila naravni potencial. Ko govorimo o raznih dograditvah, ne moremo mimo finančnih sredstev. Krajanj so zaposleni v več kot dvajsetih delovnih organizacijah in nima jo nobenega pokrovitelja, ki bi jim lahko pomagal s finančnimi sredstvi. Menimo, da so razna pokroviteljstva neustrezna, ter da bi morali vprašanje financiranja krajevnih skupnosti sistemsko urediti. Za najnujnejša dela, kot je na primer graditev prostorov za potrebe krajevne skupnosti, sedanji so neustrezni, in raznih športnih objektov, so tudi krajanj pripravljeni prispevati en odstotek od dohodka za dobo petih let. Prizadevamo si predvsem za množično rekreacijo, ne samo naših krajanov, ampak vseh občanov Kranja. Zlasti pomembna je urbanistična ureditev Trim steze pri Rupi.

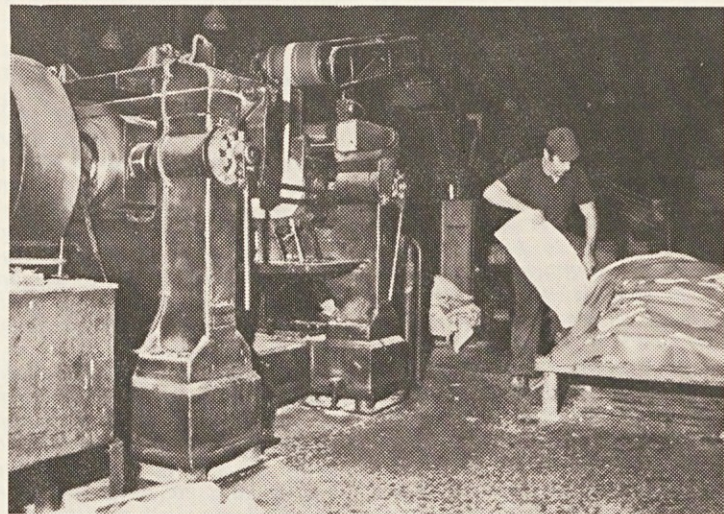
Vsakodnevno se srečujemo z vprašanjem preskrbe prebivalcev. Vzrok je predvsem v širokem območju, ki ga zajema krajevna skupnost. Tudi z gradnjo večje prodajalne tega vprašanja ne bi rešili.

Veliko pozornosti posvečamo tudi organizaciji in podružbljanju družbene samozaščite. Pri lanskoletni akciji »Nič nas ne sme presenetiti« del v drugih akcijah smo ugotovili nekaj pomanjkljivosti, ki jih sedaj odpravljamo. Sodelovanje krajanov, razen redkih izjem, je bilo dobro.

O vprašanjih in problemih v krajevni skupnosti Vodovodni stolp bi se še lahko pogovarjali in lahko zapisali veliko uspehov pa tudi težav. Vendar naj današnji zapis zaključimo z ugotovitvijo sogovornikov. V krajevni skupnosti so Savčani premalo aktivni. So pa tudi izjeme. Savčani kot so na primer tovariš Flander, Prislán in Planinškova so vedno pripravljeni sodelovati. Želijo bi, da bi bilo takih še več.

P. B.

NOVICA IZ GUMARSKE INDUSTRIJE JUGOSLAVIJE

(Sam) — V Industriji gumijastih proizvodov Balkan iz Suve Reke uresničujejo ambiciozen razvojni program, ki bo tej kosovski delovni organizaciji omogočil pomembnejšo vključitev v proizvodne programe avtomobilske industrije. Balkan zadovoljuje kar 70 odstotkov jugoslovanskih potreb po klinastem jermenju različnih vrst. Zaradi povečanih zahtev avtomobilske in druge industrije povečujejo svoje zmogljivosti od 6 na 24 milijonov metrov klinastega jermenja letno. Sodelovanje z neko ameriško firmo pa omogoča izvoz 30 odstotkov te proizvodnje.

Prihodnje leto naj bi se v tej kosovski tovarni začela proizvodnja zelo iskanega

in doslej uvoženega proizvoda. To je sintetični pas za proizvodnjo radialnih gum. Proizvodnja bo potekala v sodelovanju s »Progresom« iz Prizrena.

Te dni pa so v »Balkanu« začeli z realizacijo doslej največje investicije v gumarski industriji pri nas. Gre za tovarno gum za težka vozila, za katere sedaj dajemo dragocene devize. Tovarno gradijo v sodelovanju z angleško firmo Dunlop. Njena zmogljivost bo 20.000 ton takšnih gum letno. Proizvajali naj bi vse dimenzije teh specialnih gum — od najmanjših do največjih, ki jih uporabljajo za težke prekućnike z nosilnostjo do 150 ton.

Avto Magazin

Ne ženite si preveč k srcu, če vam kdo reče, da je razočaran nad vami;

Zamislite pa se — če so razočarani ljudje!

Najlažje je — udobno se zleknjen v fotelj — deliti nasvete in stresati ideje!

Najtežje je — z malimi bogovi!

Prepotovati tisoče kilometrov — ni problem. Toda, kako priti do — samo nekaj metrov oddaljenega — stolčka?

Pregovor pravi: Nezačudenost je spodbuda za napredek. Saj potem ni čudno, da tako napredujemo.

ISKRICE IZ ŠOLSKEGA GLASILA PISANI TRAK

Iz gozda smo pripeljali smrečje. Stara mama je začela delati butare šele čez kak mesec. Šla sem z njo. Skakala sem po smrečju in ji podajala veje.

Ene veje pa nisem mogla potegniti iz kupa, zato ji rečem: »Mama, pomagaj mi!« Med kupom sem zagledala lep pisan trak in ponovno pokličem mamo: »Mama, pogledaj kako lep trak za mojo punčko!« »Zelo lep je,« pritrди mama. »Mama, ali je lahko moj?« jo vprašam. »Lahko, samo do bro ga operi, ker je umazan.« »Bom, mama,« ji prikimam. Vzamem ga v roke. »Kaj pa je to, ali je živ, ker se ovija okoli roke?« »Saj to je kača belouška,« se zasmee mama. Spustim jo in tečem, kar me noge nesejo. »Kam pa tečeš, saj ne teče za teboj,« upije mama.

Vsa preplašena se urnem in nikoli več nisem šla na smrečje. Mama pa se je od srca nasmejala.

Andreja Porenta, 6. a

KOKOŠI NA SVOBODI

Star sem bil komaj leto. Ravno toliko, da sem lahko hodil. Stanovali smo na Trati pri starih starših. V isti stavbi je stanoval tudi moj bratranec Tomaž. Bil je istih let kot jaz.

Kot ponavadi sva popoldan odšla na dvorišče, kjer je bila pralnica, garaža in kurnik. Vedno sva se igrala s putami, tako da sva zunaj ograje pulila travo in jo metala v kurnik. Ker pa sva se bala kljunov, ki so naju nekajkrat uščipnili, sva travo kar izpustila. Kmalu sva se naveličala trganja. Kokoši so imele v kurniku dovolj trave, ki je niso hotele jesti. To naju je seveda jezilo. Ker pa sva staro mamo večkrat videla, kako odpira kurnik, sva poskusila tudi midva. Prvikrat se zapah ni premaknil, drugič je malo popustil, tretjič pa sva kurnik odprla. Skočila sva noter, da bi kokošim dajala travo, vendar so se prestrašene živali samo razbežale po dvorišču in po vrtu. Uvidela sva, da s kokošmi ne bo nič, pa sva začela stikati po kurniku. Mami pa, ki je prav takrat v kuhinji, se je začelo čudno zdeti, od kod toliko kokodakanja. Pogledala je skozi okno: »Joj, prejoj, kure na vrtu!« Hitro je stekla na vrt, kjer so

se kokoši že gostile s solato. Dosti je trajalo, da jih je spravila v kurnik. naju pa seveda ven in v kopel.

Kolikokrat se spominjam! Huda mami takrat ni bila preveč, saj jih nisva dobila po riti. Sicer pa sem takrat komaj vedel, kaj je to udarec po riti.

Aleš Balanč, 6. a

GLEJ, GLEJ ...

Sem spreten krt skrivač. Kar povejte, komu sem se že pokazal! No, res je, da ste že večkrat videli moje delo. Vem pa tudi, da sem že ujezil vašega očeta, ko sem kopal ravno pod sadikami. Toda kaj morem, tak sem pač. Stikam za deževniki, bramorji in ogrci. Zares moram veliko pojesti, da ostanem topel in živ.

Moj dom je votlina v tleh. Do votline posteljem z listjem in suho travo. Gobček in rep spodvijem pod trebušček in spim. Če sem sit, spim po več ur. Prebuja me lakota, a poln želodec me sili k počitku. Moj dom prekriva velika krtina, ki jo najraje naredim pod drevesom, da imam dvojno streho nad glavo.

Votlina je podobna trebuštemu vrču. Dno votline pa se izteka v dolg rov, po njem se odteka deževnica, ki mi prikaplja skozi strop, kadar močno dežuje. Oh, kolikokrat me preganjajo naliivi in poplave! Rešujem si golo življenje. Kot brezdomec tekam po zemlji in se tresem za svoje življenje, po katerem hlepijo moji sovražniki. Najbolj varen sem v svojem domu, kjer živim sam.

Janez Kert, 8. a

ŽABA

Moj dom je v mlaki sredi jase. Moji najbližji sosedi so žabec Jaka, žaba Matilda in še drugi. Jaka in Matilda živita skupaj, jaz pa sem še sam. Pravijo mi Martin. Večkrat pride na obisk štokrlja Mica, takrat se vsi poskrijemo. Mica je zelo hudobna. Lansko leto mi je ubila očeta.

Poleti smo organizirali pevski zbor Kvak. Vsak večer smo se odpravili na površino mlake in se usedli na liste, ki so plaval na vodi. Peli smo pozno v noč.

Prišla je jesen in mi se moramo pripraviti na zimo. Zaprli bomo svoje hiše in trdno zaspali.

Janez Porenta, 8. a

SRNJČEK ZAKAJ

Srna je morala svojemu sinu venomer odgovarjati. Zavaljo tega je dobil ime Zakaj. Bil je celo preveč radoveden. Mati je imela venomer skrbi, kam je vtaknil svoj nos.

Zakaj je vprašal: »Kam greva?«

Mati mu odgovori: »Na travnik.«

»Zakaj?« hoče vedeti Zakaj.

Mati mu odgovori: »Ker je tam hrana.«

Nenadoma zbeži zajec iz svojega skrivališča.

Zakaj vpraša: »Mati, zakaj je pobegnil?«

»Ker se je bal,« mu odgovori.

»Zakaj, saj mu ne bi storil nič žalega.«

»Zajec zbeži pred vsakim, ker ne ve, kdo mu je sovražnik.«

Zakaj vpraša: »Koliko je še do travnika?«

»Blizu je,« odgovori mati.

»Kdo tako vrešči v vrhovih dreves?« je radoveden Zakaj.

Mati mu odgovori: »To so ptice.«

»Zakaj tako upijejo?« vpraša Zakaj.

»Ne vem,« odgovori mati.

Tedaj mati obstane. Z visoko dvignjeno glavo ovoha zrak. Naposled odide na travnik in z njo Zakaj. Tu sta se najedla. Med igro pa nenadoma počí strel. Mati zaječi in pade. Z zadnjimi močmi zakriči: »Steci, dirjaj, ne hodi nazaj! Odidi v gozd in pozabi name!« Zakaj je oddirjal in ni še vedel zakaj.

Bojan Valančič, 8. a

Osli neumni!

Naron, pripadnik dolgo živeče rigelijanske rase, je bil četrti svojega rodu, ki je vodil matično knjigo galaksij.

V zajetni knjigi je imel seznam številnih ras, ki so v svojih galaksijah dosegle inteligenco, v mnogo manjši pa je imel zapisane le tiste, ki so toliko dozorele, da so izpolnjevale pogoje za vstop v Galaktično federacijo. V veliki knjigi je prečrtal že veliko ras, ki so propadle zaradi takšnih ali drugačnih vzrokov. Svoj davek so zahtevale najrazličnejše nesreče, biokemične ali biofizične pomanjkljivosti in družbena neprilagojenost. Na srečo pa v mali knjigi še ni bila prečrtana nobena rasa.

Veliki in neizmerno stari Naron se je zazrl v bližajočega se sla.

»Naron!« je vzkliknil sel, »O največji!«

»Je že dobro! Kaj se je zgodilo? Pusti ceremonije!«

»Odrasla je nova skupina bitij.«

»Odlično, čudovito. Vse hitreje se pojavljajo nove skupine. Skoraj ne mine leto, da ne bi dozorel kak nov organizem. Kdo pa so ta nova bitja?«

Sel mu je izročil številko galaksije in koordinate planeta v njej.

»Aha«, je dejal Naron, »ta svet pa poznam.«

Hitro ga je označil v veliki knjigi in prenesel njegovo ime v malo knjigo. Pri tem je kot po navadi uporabil ime planeta, ki so ga uporabljali njegovi prebivalci: Zemlja.

»Ta bitja so postavila nov rekord. Še nobena druga skupina ni tako hitro prešla s stopnje inteligence v zrelo dobo. Upam, da ni nobene pomote, kaj?«

»Nobene,« je odgovoril sel.

»Saj so razvili termonuklearno energijo, kajne?«

»Da, gospod.«

»Lepo, kajti to je pogoj za pristop,« se je nasmehnil Naron.

»Kmalu bodo njihove rakete zapustile planet, in stopili bodo v stik s Federacijo.«

Sel je obotavljajoče se odgovoril: »Pravzaprav, o Največji, moram povedati, da so nam Izvidniki sporočili, da sploh še niso poleteli v vesolje.«

Naron ga je začudeno pogledal: »Kako? Sploh ne? Nimajo niti vesoljske postaje?«

»Ničesar, gospod.«

»Kje za vruga pa potem izvajajo svoje termonuklearne eksplozije in poskuse?«

»Na lastnem planetu, gospod.«

Naron je dvignil svoje šest metrov visoko telo in zarohnel: »Kaj? Na lastnem planetu!«

»Da, gospod.«

Naron je počasi s svinčnikom prečrtal zadnjo vrstico v mali knjigi — to se dotlej še ni zgodilo. Modri Neron je, tako, kot bi usakdo drug v galaksiji, soznal, kaj bo neizogibno sledilo temu.

»Osli neumni!« je še zamrmral.

Isaac Asimov

Visoko priznanje

FRANC HVAŠTI

imenovan za zveznega kapetana seniorske kolesarske reprezentance Jugoslavije in trener jugoslovanske ekipe kolesarjev za olimpijske igre v Moskvi 1980.

Čeprav je vest morda že nekoliko pozna, saj je od imenovanja preteklo že ves mesec, pa je sam dogodek — še posebej za Kolesarski klub Sava — tako in toliko pomemben, da ga je na vsak način treba zabeležiti.

Dvoje odločitev — najprej odločitev Biciklističkog saveza Jugoslavije, da imenuje Francija Hvastija za zveznega kapetana in Jugoslovanskega olimpijskega komiteja, da Hvastija prevzame priprave jugoslovanskih kolesarjev za letošnje Olimpijske igre — je bilo nedvomno zasnovanih na njegovem delu in uspehih, na

izredni požrtvovalnosti in pri-
zadevanjih.

Franc Hvastija je letos napolnil šestinideset let, s kolesarstvom pa se ukvarja že celih petnajst let.

Če ne štejemo, da je že pri dvajsetih — morda še nekoliko prej — poganjal pedala koles med tistimi redkimi navdušenci, uradno prične njegova kolesarska pot tam v letu 1965, ko je postal trener kolesarjev tedanjega ODREDA v Ljubljani. Štiri leta trdega dela, v izredno težkih pogojih, ko so bili uspehi bolj odvisni od entuziazma kot pa od materialnih možnosti, ga je najbrž za zmeraj priklenilo nase.

Od leta 1969 do 1972 je vodil kolesarje Biciklističnega kluba Partizan. V tem klubu je delal tri leta in, ko so bile dane — za tedanje razmere — dokaj ugodne možnosti, je prevzel vodstvo savskih kolesarjev.

Pravim, za tedanje razmere ugodne možnosti, saj je bil sprva sam in za vse: tehnični, pa trener, organizator in sam je skrbel za kolesa. Naporno, pa vendar je, morda prav zaradi tega, rastel v vsestranskega strokovnjaka za kolesarstvo.

Ko so se začeli prvi uspehi naših kolesarjev, je postala tudi podpora izdatnejša, pomoč drugih sodelavcev v Kolesarskem klubu Sava pa vse bolj dragocena.

Z njemu svojstvenim načinom dela je znal pridobiti vedno zadostno število mladih kolesarjev in skrbeti za nenehno rast svojih varovancev. Delo v klubu je zasnoval na visoki strokovni ravni. Danes v savskem kolesarskem klubu redno sodelujeta zdravnik dr. Jaka Vadrnjak in psiholog Jože Šepić, ki skupaj s trenerjem redno in celovito spremljajo kolesarje od vstopa v klub, pri načrtovanju treningov in preverjanju psihofizičnih sposobnosti vsakega kolesarja posebej in vseh skupaj. Uspehi takega dela so Savčanom gotovo dobro znani, saj ne mine nobeno kolesarsko tekmovanje v Jugoslaviji, da se ne bi vsaj eden od »naših« kolesarjev uvrstil na zmagovalno stopnico.

Od leta 1976 dalje je Franc Hvastija zaposlen pri Zvezi telesno kulturnih organizacij Kranj. V njegovi delovni mapi sem našel dve diplomi. Ena je iz Ljubljane, ko je na Visoki šoli za telesno kulturo dobil naziv »trener kolesarstva«, iz istega področja pa je diplomiral tudi v Bratislavi v ČSSR. Čeprav navadno radi rečemo, da je uspeh posameznika zasluga številnih dejavnikov, je le treba priznati, da je Hvastija z neugnano voljo in z velikim veseljem do kolesarstva »povzdignil« ta pojem tako visoko, da so vsi ti dejavniki tudi začeli delovati. Zapišem celo lahko, da je to primer nesebične predanosti, ki jo danes najdemo le malokje.

Nove naloge in obveznosti, ki jih je prevzel, ne bodo lahke. Kot v mnogih športnih panogah tudi v jugoslovanskem kolesarstvu ni vse tako kot bi moral Franc Hvastija — žal — nekaj naporov usmeriti tudi v urejanje neurejenih razmer, čeprav bo že po svoji vesti in značaju napravil vse, da bi se jugoslovanska reprezentanca kar najbolje uveljavila. Predvsem mislim seveda na bližajoče se Olimpijske igre v Moskvi — pa tudi na številna tekmovanja doma in v tujini. Morda pa mu bo vsaj majčekeno v pomoč spoznanje, da mu zaupamo in da smo z njim jošt

ŠPORT

Tekmovali smo v malem nogometu

Prvi pomladanski dnevi in lepo vreme so vzpodbudili zanimanje mladih Savčanov za eno najstarejših športnih panog, za nogomet. Zato se je komisija za šport pri svetu ZSMS Sava potrudila in organizirala turnir v malem nogometu, v počastitev savskih jubilejev.

Turnir, ki je bil v soboto, 5. aprila, je eden najbolj množičnih turnirjev, kar so jih organizirali v naši delovni organizaciji. Na njem je sodelovalo dvajset ekip ali več kot dvesto nogometašev. Turnir je trajal ves dan.

Poleg šestnajstih ekip iz delovne organizacije Sava, so na turnirju sodelovale še ekipe iz Kemične tovarne Moste, Iskre, JLA in postaje milice Kranj.

Zaradi številčnosti ekip smo bili razdeljeni v dve skupini na dveh igriščih in sicer: skupina A na igrišču Save in skupina B na igrišču na stadionu Staneta Mlakarja.

Čeprav smo bili lokacijsko oddaljeni, to ni posebno motilo športnikov pri tekmovanju.

Tokrat so športniki, udeleženci turnirja dokazali, da je nogomet kolektivna igra, ne pa

igra preprirov, konfliktov in podobnega.

Videli smo dober nogomet, tovarništvo in fair igro.

Najboljše rezultate na turnirju so dosegli mladi iz Kemične tovarne Moste-Ljubljana, ki so se do konca pošteno borili, obnašali kot pravi športniki, tako da jim je pripadla diploma za prvo mesto in pokal v trajno last.

Drugo mesto na turnirju je zasedla ekipa AVTOZRAČNICE 80, zato jim je pripadla diploma ter pokal v trajno last. Diploma za osvojeno tretjo mesto je pripadla ekipi PER-SPEKTIVA iz Gumenja tehničnih izdelkov.

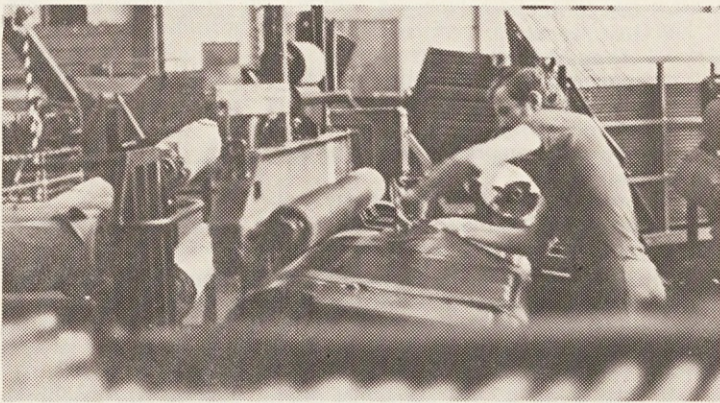
Postaja milice pa je zasedla na turnirju četrto mesto. Priznanje najboljšemu strelcu turnirja je pripadlo Janezu Lužanu iz ekipe AVTOZRAČNICE 80, ki je dosegel sedem golov.

Komisija in sodniki so odločili, da diploma za FAIR PLAY igro na turnirju pripada ekipi AVTOZRAČNICE 80.

Tako smo mladi Savčani, športniki, prispevali k praznovanju naših jubilejev. Želimo se vključiti v druge akcije, ki jih bodo pripravili mladi iz drugih organizacij.

Na koncu naj omenim, da je za tako uspešno izvedbo turnirja treba pohvaliti sodnike, komisijo za šport pri svetu ZSMS ter vse ostale, ki so bili vseskozi prisotni, pomagali in se zavzemali, da je turnir uspel organizacijsko in tekmovalno.

Dragiša Novič

Ugodnosti za voznike

AMD V LETU 1980

V Jugoslaviji in po svetu se vse več voznikov vključuje v Avto moto organizacije. V Sloveniji je najštevilnejša organizacija prav Avto moto zveza, ki vključuje že preko 90.000 članov. Vsakdo se ob tej številki sprašuje, kaj neki združuje te voznike in zakaj se spleča včlaniti v Avto moto društvo.

Z namenom, da odgovorimo na to vprašanje vsem tistim voznikom, ki še niso člani, oziroma da naše člane spomnimo na nekatere ugodnosti in novosti v letu 1980, smo se odločili, da pripravimo nekoliko obširnejšo informacijo.

V uvodu naj vam naštejem ugodnosti člana Avto moto društva, oziroma prednost pred voznikom-nečlanom. Tako imajo člani:

1. popust pri tehničnih storitvah
2. popust pri turističnih storitvah
3. možnost nabave garantnega pisma
4. pravico do brezplačnega pravnega nasveta
5. pravico do brezplačnega prevoza v prometni nesreči poškodovanega vozila

V nadaljevanju te informacije bi vam radi te ugodnosti še pojasnili.

Člani AMD imajo razne popuste pri uslugah v tehničnih bazah po vsej Sloveniji in sicer v:

- a) turistično tehničen centru AMZS v Ljubljani
- b) tehnično turistični bazi AMZS na Otočcu
- c) tehnični bazi AMZS v Kranju
- d) tehnični bazi AMZS v Celju
- e) tehnični bazi AMZS v Kopru
- f) tehnični bazi AMZS v Novi Gorici
- g) tehnični bazi AMZS v Mariboru
- h) tehnični bazi AMZS v Postojni
- i) tehnični bazi AMZS na Tepanjah pri Slovenskih konjicah

AMZS na Gorenjskem ima tehnično bazo v Kranju. Člani lahko tu koristijo naslednje usluge s popustom:

- vleka
- test motorja
- test preme
- varnostni test
- merjenje koncentracije CO
- pregled in polnjenje akumulatorja
- tehnični pregled

Popolnoma brezplačne usluge pa so:

- test zavor
- pregled in nastavitve žarometrov
- pri pomoči na cesti SPI lahko član izrabí 40 km brezplačne vožnje vozila SPI ali 4 ure dela avtomehanika.

Pravico vseh teh ugodnosti oziroma popustov vsak član lahko opraviči s kuponi iz ATP (Avto turing pomoč) knjižice, ki jo prejme ob plačilu članarine.

V želji izenačiti vse člane pri raznih ugodnostih, pridobiva turistična služba za člane AMD razne ugodnosti v gostinsko hotelskih objektih, turističnih agencijah. Pri tem moramo omeniti dejstvo, da omenjeni popusti že v najkrajšem času celo povrnejo izdelek za članarino.

Kupon iz ATP knjižice za turistično storitev lahko uporabimo za popust v gostinsko-turističnih organizacijah.

Seznam organizacij, ki dajejo popust članom AMD, objavlja člansko glasilo Moto-revija.

Eden od kuponov pa je namenjen za popust 15 odstotkov pri najemu vozila Rent a car pri turistični organizaciji »Kompas-Hertz« Rent a car.

Poleg teh popustov v sklopu turističnih dejavnosti nudi AMZS preko svojih turističnih pisarn pri AMD po celi Sloveniji napotke za potovanja z avtomobili, informacije o stanju glavnih cest, prevoznosti, mejnih prehodov itd.

Največja in najpomembnejša ugodnost, ki jo nudi organizacija svojim članom, je vsekakor možnost nabave garantnega pisma za v tujino. Član AMD – avtomobilist ali motorist imata

pravico kupiti na podlagi kupona iz ATP knjižice garantno pismo za tujino. To garantno pismo, katerega dobijo samo člani AMD v okviru mednarodnega sistema pomoči motoriziranih potnikom AIT, je namenjeno za pomoč in zaščito v tujini. Člani AMD lahko s kuponi iz garantnega pisma krijejo v tujini stroške naslednjih storitev:

- popravilo in vleko poškodovanega vozila
- nabavo rezervnih delov, ki so nujno potrebni za popravilo voziladomov, če je zaradi poškodbe ali okvare nesposobno za nadaljnjo vožnjo
- nakup železniških ali letalskih vozovnic za povratek v domovino za člana AMD in njegovih sopotnikov v primeru, da vozilo ni več sposobno za nadaljnjo pot
- prevoz v bolnico in zdravljenje zaradi prometne nesreče ali nenadne oboletosti
- honorarji in odvetniški stroški v primerih, povzročenih z uporabo vozila na tujih cestah

Poleg kuponov za repatriacijo oseb in vozila vsebuje garantno pismo tudi denarne kupone AIT v vrednosti – malo 500, – veliko 1.000 SFR. Nastale stroške ob uporabi garantnega pisma povrne član po povratku v domovino v dinarjih – preračunano po deviznem tečaju.

Člani AMD imajo v ATP in MTP knjižici dva kupona za pravne nasvete. Kupon daje pravico do brezplačnega pravnega nasveta pri pogodbenih odvetniških pisarnah ali odvetniku. Na podlagi kupona dobi član AMD pri odvetniku brezplačno le pravni nasvet, kasnejše pravne storitve mora plačati po običajnem ceniku.

Seznam odvetnikov in odvetniških pisarn bo objavljen v Moto-reviji.

V letu 1980 bodo člani slovenskih AMD lahko prvič deležni nove brezplačne usluge. Član – avtomobilist lahko enkrat letno uporabi brezplačen prevoz svojega avtomobila, ki je v prometni nesreči poškodovan v toliki meri, da ni več sposobno nadaljevati vožnje na lastni pogon.

Največja dolžina brezplačnega prevoza znaša 500 km, pri čemer se šteje kilometrino, ki jo mora vlečno vozilo opraviti za izvršitev tega posredovanja.

Nova članska ugodnost velja, v okviru sprejetega pravilnika, tudi če član društva poškoduje vozilo v tujini. Obširno navodilo oziroma pravilnik o koriščenju te usluge je objavljen v članskem priporočniku za leto 1980.

Iz vsega tega navedenega je razvidno da ima član Avto moto društva izjemno veliko ugodnosti, ki jih lahko koristi, oziroma zahteva z že omenjenimi kuponi iz ATP in MTP knjižice.

Za lažje razumevanje te knjižice vam navajamo vsebino po listih:

- List št. 1 – prostor za osnovne podatke
- List št. 2 – 4 kuponi za usluge SPI
- List št. 3 – kupon za garantno pismo za tujino
- List št. 4 – 2 kupona za brezplačno pravno pomoč
- List št. 5 – 2 kupona za brezplačno pomoč cestne službe korespondenčnih klubov
- List št. 6 – 2 kupona za turistične storitve s popusti
- List št. 7 – 2 kupona za vleko po članski ceni
- 4 kuponi za različno testiranje vozila s popusti
- List št. 8 – 1 kupon za brezplačno nastavitve luči ali brezplačno kontrolo zavor
- List št. 9 – 1 kupon je rezerviran za tehnične usluge razen SPI

- 1 kupon matičnega društva
- List št. 10 – 1 kupon za brezplačen prevoz v prometni nesreči poškodovanega vozila do 500 km

Na koncu te obširne informacije lahko še dodamo, da se bo z eventualnim včlanjevanjem vas v našo oziroma vašo bodočo

organizacijo število članov povečalo in bo s tem v zvezi organizacija razpolagalaj z večjimi sredstvi. Tako bo avto moto organizacija še močnejše podpirala svoje člane in jim omogočila nove ugodnosti.

Člane AMD delimo na naslednje skupine:

- vozniki A, članarina za leto 1980 znaša 250.00 din
- motoristi, članarina za leto 1980 znaša 120.00 din
- člani brez vozil E, članarina za leto 1980 znaša 80.00 din
- traktoristi C, članarina za leto 1980 znaša 120.00 din
- podmladek D, članarina za leto 1980 znaša 7.00 din

Vse preostale informacije dobite v članskem materialu oziroma v turistični pisarni društva. Včlanite se lahko v turistični pisarni Avto moto društva Kranj vsak dan od 8–18 ure.

Srečno vožnjo!

AVTO MOTO DRUŠTVO
KRANJ

PO ČEM, KAKO IN KOLIKO SE BOMO VOZILI LETOS?

PAR, NEPAR— ALI KAJ DRUGEGA?

Razprave o ukrepih za varčevanje z gorivom ne pojenjuje, najsibo v zasebnih pogovorih ali pa v »uradnih« krogih.

Idej, predlogov in zamisli je veliko — vendar ostaja dokaj nepopularen varčevalni ukrep PAR-NEPAR. Slišijo se (in berejo) tudi številni, če hočete, avtoritativni in kvalificirani predlogi.

Ante Zelič, predsednik Zveznega komiteja za promet in zveze, je izjavil, da bi bilo treba priporočiti avtomobilski industriji, naj bi izdelovali več avtomobilov z manjšo porabo goriva. Za tak predlog se zavzema tudi predsednik Avtomoto zveze Srbije... Pa vendar... se pravkar vodijo razgovori s tujimi proizvajalci — za izdelovanje oplov in peugotov pri nas, vozil, ki največ »žro«.

V Zveznem komiteju menijo, da bi bilo treba več pozornosti nameniti mestnemu prometu in sicer vozilom, ki ne uporabljajo bencina za svoj pogon. Toda, iz desetih mest (kolikor jih je preverjal pisec tega članka) so odgovorili, da šele razmišljajo o tem.

Uradna ocena pravi, da smo lani v Jugoslaviji z ukrepi varčevanja prihranili okrog dva milijona ton surove nafte. Ta zares visoka številka se ne nanaša samo na cestni promet, ampak tudi na industrijo, ki uporablja tekoča goriva. Sistem PAR-NEPAR, pa je »dal« skupaj s podražitvijo 11.000 ton prihranka, čeprav se je število vozil povečalo za enajst do dvanajst odstotkov. Ta prihranek pa ni zadosten, da bi se potrošnja umirila in da bi bile ustvarjene določene rezerve. Pa vendar, pravijo, premaknili smo se z mrtve točke.

Delovna skupina, ki jo sestavljajo člani treh komitejev (Energetika in industrija, kmetijstvo ter promet in zveze), Zveznega zavoda za planiranje, Zveznega sekretariata za tržišče in splošne gospodarske zadeve in Gospodarske zbornice Jugoslavije je predložila trideset kratkoročnih ukrepov za varčevanje z energijo.

• Najbolj oster je tisti ukrep, ki predlaga, naj se cena gorivu tako zviša, da je bodo občutili vsi, ki se vozijo z avto-

mobili, zasebno ali družbeno. Menijo, da bi se tako ljudje bolj vozili z avtobusi.

• Predlogi, naj bi uvedli bone za nabavo goriva, so se pojavili že lani. Delovna skupina med svojimi predlogi zdaj »obdeluje« tudi tega — s pripombo, da bi veljale dvojne cene (občan bi lahko kupil bencin tudi brez bonov — a znatno dražje!)

• Tujci naj bi plačevali pri nas gorivo — z devizami.

• Tovorni prevoz naj bi skrajšali od sedanjih 200 km na 150; usmerjen naj bi bil predvsem na lokalni prevoz.

• Tuja tovorna vozila in avtobusi, ki vozijo skozi našo državo, bi dobila šele ob prihodu na mejo bone, za kupljeno gorivo pa bi dobivali potrdila.

• Poostriti bi bilo treba nadzor nad uporabo gorilnega olja, ki ga nekateri »tankajo« namesto dizelskega goriva. Za kršitelje predlagajo kazen: izključitev iz prometa od pol do enega leta.

Našteti je le nekaj ukrepov, zdaj pa pogledimo še nekatera druga mnenja o tej problematiki...

S sistemom PAR-NEPAR je veliko nezadovoljnih. Avtomoto društvo iz Priboja je na primer zahtevalo ugotovitev ustavnosti tega sklepa, Avtomoto društvo iz Celja je v imenu 1300 inštruktorjev zahtevalo, naj se spremeni odredba o omejevanju vožnje... To sta le dva primera, medtem ko jih zvezni organi in ustavno sodišče dobivajo kar pogosto. Tudi zato, ker Avtomoto zveza Jugoslavije pri sprejemanju dosedanjih ukrepov ni bila udeležena.

Predsednik AMS Srbije je dejal:

Opomba:

Čeprav se v teh statistikah še ne pojavlja informacija o prizadevanjih Save, da bi z najboljšo konstrukcijo avtomobilskih plaščev prispevala svoj delež k varčevanju, pa so naši (strokovni) prispevki v javnosti o tem že naleteli na ugoden odmev. Tako je bilo lani objavljenih več člankov na temo USTREZNI AVTOMOBILSKI PLAŠČI VARČNA VOŽNJA, letos smo eno od podobnih akcij že izvedli, načrtujemo pa tudi drugo. Gre namreč zato, da avtomobilist, ki ima avto opremljen z ustreznimi avtomobilskimi gumami, ki skrbi za ustrezen pritisk v njih in ki kolikor toliko redno kontrolira motor svojega vozila ter vozi zmerno, lahko sam zase in za vse skupaj prihrani precej več kot pa prihranimo s sistemom, ki je bil že na začetku sprejet z negotovanjem.

Naj za konec navedem še dve novosti, ki bodo letos »prišle« iz Save in se nanašajo na varčevanje z gorivom:

— Jože Logar iz Sektorja za pripravo prodaje je s svojimi sodelavci pripravil majhen priročnik z enostavnim računalom o porabi goriva in opozorili, kaj je treba narediti, če avto »kuri« preveč;

— Branko Markun iz Tovarne avtopneumatike pa je izdelal nekaj kontrolnik (za zdaj samo za 101), ki si ga bo voznik lahko nalepil na armaturno ploščo. Na tem kontrolniku bo voznik lahko »bral«, pri kateri hitrosti v ustrezni prestavi je poraba goriva najmanjša.

Jošt

»Mislim, da sistem PAR-NEPAR ni dal pričakovanih rezultatov... Od skupnih 12 milijonov ton nafte uporabimo samo 2 milijona za avtomobilski promet. Nismo proti varčevanju, toda varčujemo tam, kjer so učinki največji...

Največ goriva — če govorimo o avtomobilskem prometu, — bi prihranili — z omejitvijo hitrosti. Na primer: pri hitrosti 90 km/h porabi avto 6,5 litrov bencina, pri hitrosti 120 km/h pa kar dva litra več...

Mnogi se zelo zavzemajo, naj bi predvsem Avtomoto društva glasneje opozarjala voznike motornih vozil na redno kontroliranje nastavitve motorja, pravilne polnilne pritiske v avtomobilskih gumah in na številne druge, za varčno in varno vožnjo, pomembne dejavnike.

»Najpomembnejše je dobro vzdrževati vozilo in zmanjšati hitrost«, pravi voznik pri Pomoč-informacije.

Prometniki pravijo, da je z ukrepi PAR-NEPAR na cestah manj vozil — čeprav natančni opazovalci tudi pravijo, da se v tistih dneh pojavljajo na cesti vozila, ki bi bila drugače doma. Toda, opozarjajo drugi, na cestah je vsak dan več vozil, ki imajo posebne nalepke za vožnjo v vseh dneh.

Po podatkih UJV Srbije je bilo v devetih mesecih omejitve — nevoznih 112 dni. V tem obdobju so zabeležili 2.182 težjih prometnih nesreč, s smrtnim izidom 874, težje poškodovanih pa je bilo 708 ljudi. Ugotovljeno je, da je v »nevoznih« dneh več nezgod s smrtnim izidom, celo 20 odstotkov več kot prej.

Prirejeno po reviji HALO

Občni zbor Numizmatičnega društva Gorenjske

Člani Numizmatičnega društva Gorenjske so na letni skupščini razpravljali o svojem delu v preteklem obdobju. Po poročilu predsednika društva in blagajnika ter nadzornega odbora, se je razvila razprava o preteklem in bodočem delu.

Govorilo se je o boljši povezavi z drugimi društvi v Sloveniji, z Numizmatičnimi društvi v Novi Gorici, Kopru, Ilirski Bistrici in s slovenskim Numizmatičnim društvom v Ljubljani. Od slednjega naj bi odkupili tudi njihov mesečni strokovni tisk. Izrečene so bile pohvale nekaterim članom društva za njihovo aktivnost. Za pomoč društvu pa so bila izrečena priznanja tudi nekaterim ustanovam v občini.

Po živahni razpravi je bila dana razrešenica staremu odboru. Izvoljen je bil novi odbor, ki naj bi poizkusil uresničiti želje in izpeljati naloge, katere je pred njega postavila skupščina društva.

Sestanka Numizmatičnega društva se udeležujejo tudi posamezni zbiralci značk, ki so tudi dobrodošli v naši sredini.

C. A.

LJUBITELJI KRIŽANK!

Upamo, da boste kljub prazničnim dnevom našli čas in se lotili reševanja prvomajske križanke.

Pri reševanju vam želimo veliko uspeha.

Zaradi prazničnih dni pa nikar ne pozabite poslati križanke v naše uredništvo, Škofjeloška 6, 64000 Kranj. Sprejemamo jih do 19. maja.

Med pravilno rešenimi križankami bo komisija izžrebala naslednje nagrade:

1. nagrada	200,00 din
2. nagrada	150,00 din
3. nagrada	100,00 din
4. nagrada	50,00 din
5. nagrada	50,00 din

Š. K.

Sava, glasilo delavcev delovne organizacije industrije gumijevih, usnjenih in kemičnih izdelkov Sava Kranj. Glasilo izdaja odbor za informiranje, izhaja štiri-najstrednevo, glavna in odgovorna urednica Vera Drašak, tehnični urednik Peter Bogataj, foto-

grafije Ivan Draškič. Naslov uredništva: Kranj, Škofjeloška 6, telefon 25-461, interno 482 ali 282. Tisk TK Gorenjski tisk Kranj

Glasilo je oproščeno temeljnega davka na podlagi mnenja republiškega sekretariata za prosveto in kulturo SRS (št. 421-1 72) z dne 27. marca 1973.

Martinu Zorku v spomin

Iztekla se je še ena življenjska pot, pot našega sodelavca, tovariša, gumarja.

Pred več kot tridesetimi leti si prišel v Kranj, v Savo. Izučil si se za gumarja in ves čas ostal med nami in z nami. Delal si na številnih delovnih mestih, bil si po svojih močeh prizadeven in marljiv. Pot nikakor ni bila lahka. Marsikomu so prihranjene velike preizkušnje, skozi katere si moral ti in vendar si vse prenašal s tebi lastnim pogumom in močjo, z voljo, ki je bila včasih večja, a te je včasih tudi zapustila.

Človeško življenje je stekano in prepredeno s številnimi odločilnimi dogodki, ki lahko vsak zase ali pa splet njih usodno — v dobrem ali slabem — vpliva, kam bo človek krenil, kaj bo v trenutku odločil sam zase ali za krog

svojih, s katerimi si deli slabo in dobro.

Ko v mislih preletimo tvojo pot, ti lahko ob slovesu rečemo, da si bil naš, da si bil dober sodelavec in tovariš. Poslavljamo se od tebe, ko legaš k zadnjemu počitku. Vsi, ki smo te poznali, te bomo ohranili v spominu predvsem s tistih srečanj, ko si na vse okrog sebe gledal z optimizmom in veliko voljo do življenja.

Premlad odhajaš od nas, marsikateri tvoj načrt ne bo uresničen. Od nas odhaja tudi gumar prve generacije, ki je pred tridesetimi leti zaorala ledino izobraževanja gumarskih delavcev in v to vejo gospodarstva dala nekaj več.

V imenu kolektiva, v katerem si delal in v imenu vseh, ki so te poznali, želimo, da bi ti bila lahka domača zemlja in želimo, da bi ostal med nami svetel spomin nate.

ZAHVALI

Ob tragični smrti najinega sina FRANCIJA OMANA se zahvaljujemo vsem sodelavcem Nabavne službe in kontrolnemu laboratoriju za venec in izraženo sožalje ter spremstvo na njegovi zadnji poti.

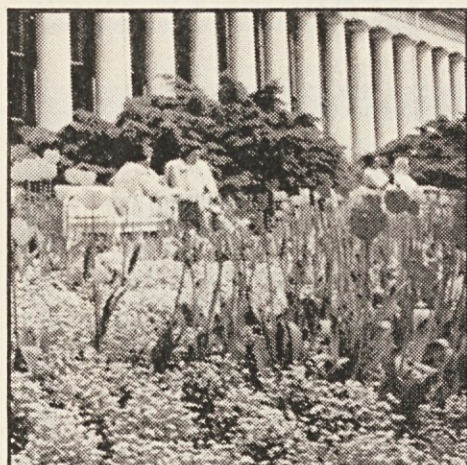
Franc in Marica OMAN

Sodelavkam in sodelavcem Razvojno tehnološkega inštituta se iskreno zahvaljujem za podarjeni venec in izrečeno sožalje ob smrti mojega očeta. Še posebej se zahvaljujem sodelavcem, ki so ga pospremili na njegovi zadnji poti v Cerkljah, dne 2. aprila 1980.

Vaš sodelavec
Ciril Globočnik

Nagradna skandinavska križanka

					PARKING	OSEBA IZ WINETOWA	TOVARNA ALKOHOL. PIJAČ	ZAVAD- LAV ANJA	DUŠIK	POLITIK: FAHMI	SODOBNI SLOVENSKI PISEC (MATJAŽ)	OTROK	ŠKOTSKO JEZERO	LIJAK	SAMOGL.
					GLINA				DELCI NESNAŽE						KUHALO NA PARO
					BRANKA KOREN- ČAN			HIŠA S POSESTJO							
					AVTOM. OBDEL. PODATKOV			MEHIŠKO M. IME		MAKED. JUNAK					
					ŽVEPLO				PES (ANGL.)					VZHOD	
														LETOVIŠČE V BELGIJI	
30 60	PREISKO- VALNA IGLA, GREZILLO	LUKA V IZRA- ELU	ČAROV- NIJA	SMOLIČ NUŠA			NADZORNIK STARORIM. ZGRADB					ESTONEC			
				OVITEK			EDŽIŠ- NIK					NOČNA PTICA			
NAŠA DO (KRATICA)					ZDRAVILO PROTI PREHLADU						ŠVEDSKA		PAVEL OMAN		
					ITAL						NAŠA SUROVINA		HLADA KOKOŠ		
SPONE, VEZI						ENOTA DELA				TV JUNAK					
						KOŠAR. DANEU				VRSTA MOTOR. OLJA					
NAPOTEK									NAŠA TOVARNA					LITER	
									ŠOLSKA MIZA					ZNAČAJ	
NEMČIJA		ENA OD BARY					PNNICA KAVE								
		ZNAČAJ					NAŠ SEKTOR								
AMERIŠKO ŽENSKO IME				LIDIJA OSTERC			RODODEN- DRON					ŽUŽEL- KA			
				ŠTAMPILKA ZA DATUME			CEHOVSKI JEZIK					SKUPINA GOVEDI			
30 60	CESTNI ZAVOJI						VULKAN NA FILI- PINIH			GORA V ISTRI					NAŠ IZDE- LEK
PALČEK, MOŽIC						OBOROŽEN NAPAD				DOMAČA ŽIVAL					
						SNOV ZA SVEČE				TRINITRO- TOLUEN					
UDELE- ŽENEC SVATBE					SPLOŠNO GRADB. PODJ.				TONA		ŠPANIJA		RIMSKA 4		
					SPLIT				FRANC. KNJIŽEVNIK		OPOJ		GRŠKA POKRAJINA		
RIMSKA 2			PRAV ENAKO					POZITIV. ELEKTR.						TOČKA	
			TOŽI- TELJ					KARLO- VAC						PORCELAN, GLINA	
VODIK		VINSKE SADIKE					VODJA NOTR. TRANSPORTA (303D)								
		MESTO V B: H					LOČINA, STRANKA								
KOPNO V MORTU					MESTO NA SEVERU DANSKE					AVSTRIFA		ITAL. AĞENC. PRESS			
										RIBIČ VESNA					
MAJHNA LUKNJA Z VODO (NA CESTI)					KARTASKI IZ RAZ.			NIZKO RASTJE				DEBELA PALICA			
					KONEC BAHOVSKE PARTIJE			TOVARNA NA BLEDU				ZDRUŽ. PREDŠOL. LUTKARJEV			
ORGANIZ. ZDRUŽ. NARODOV				SKETOVA POVEST											
				STANE UDIR											
TEKOČINA PROTI ZMRZO- VANJU										BELGIJA	VRSTA ŠAMETA		LANTAN		
											AMPER				
SESTAVILA: JELKA ŠTULAR	OSTRI- VEC					ALENKA PLEVEL			DIREK- TOR FRS (FRANC)						

Kako smo gospodarili v prvih treh mesecih?

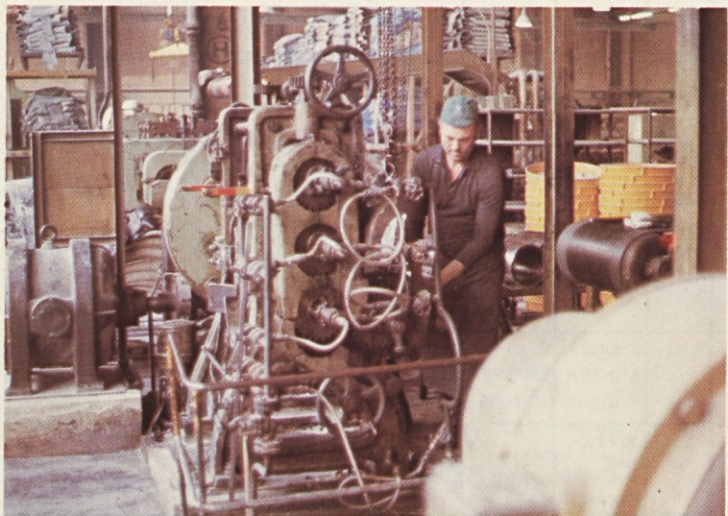
V obdobju januar–marec 1980 smo v naši delovni organizaciji izdelali 13.327 ton izdelkov v skupni vrednosti 728 milijonov dinarjev. Letni gospodarski načrt smo presegli za 1,5 odstotka, v primerjavi z enakim obdobjem lani pa smo izdelali za 4,7 odstotka več izdelkov.

V analiziranem obdobju so vse proizvodne temeljne organizacije, razen tozda Tovarna avtopnevmatike in Tehnični in kemični izdelki, pod načrtovano produktivnostjo za leto 1980. Dosežena produktivnost je 54,4 (kg na zaposlenega na delovni dan) in je za 2,2 odstotka pod planirano. V primerjavi z letom 1979 je večja za 4,8 odstotka.

V prvem kvartalu se je kolektiv povečal za štirinajst delavcev. 31. marca 1980 je bilo v delovni organizaciji Sava zaposlenih 3.749 delavcev. V delovni organizaciji Sava Commerce se je število povečalo za dva delavca tako, da je bilo ta dan zaposlenih 471 delavcev.

V prvih treh mesecih smo prodali za 859,3 milijonov dinarjev izdelkov. To je za 13,9 odstotkov več kot smo predvidevali z letnim gospodarskim načrtom in za 37 odstotkov več kot v enakem obdobju lani.

Napori za pravočasno preskrbo surovin, predvsem iz uvoza, se odražajo v visoki stopnji izvoza. V prvih treh mesecih smo izvozili za 6.186.261 dolarjev izdelkov. To je sicer nekoliko manj, kot smo načrtovali, vendar v primerjavi s prvim tromesečjem lani za 34,2 odstotka več.

Gospodarjenje v kranjski občini v letu 1979

Te dni bodo zbori Skupščine občine Kranj razpravljali o gospodarskih tokovih občine v letu 1979 in o načrtih gospodarjenja za letošnje leto.

Lani je bilo poslovanje organizacij združenega dela manj uspešno kot v letu 1978. Zaradi visoke konjunktore in inflacijskih tendenc v prvi polovici leta 1979 so bili sprejeti nujni ukrepi. To je vplivalo na nekoliko bolj umirjeno rast finančnih kazalcev.

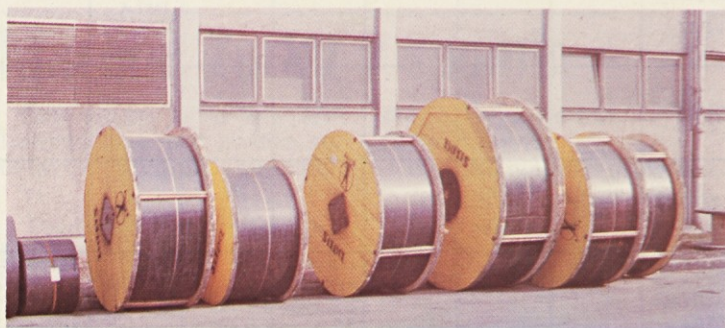
Kranjsko gospodarstvo so ukrepi zlasti zadeli na področju zunanje trgovine — omejevanje uvoza in pospeševanje izvoza. Kljub prizadevanjem, je gospodarstvo občine uspelo z izvozom pokriti le nekaj več kot 61 odstotkov uvoza.

Celotni prihodek je v letu 1979 v primerjavi z letom 1978 porasel za 22,5 odstotkov, čisti dohodek je rasel počasneje kot preteklo leto. Neusklajeno je bilo tudi gibanje osebne, skupne in splošne porabe in sredstev za reprodukcijo.

Analiza je pokazala, da so poročila o gospodarjenju za leto 1979 razumljiva in dostopna. Tudi letošnji gospodarski načrti so taki. Njihova vsebina večinoma v večji meri izraža realna pričakovanja, v manjšini so tista, ki planskih elementov ze letošnje leto ne primerjajo z doseženimi rezultati v letu 1979.

Pomembno je, da letošnji načrti predvidevajo počasnejšo rast sredstev za osebne dohodke od rasti dohodka, načrtujejo pa tudi močan porast sredstev akumulacije.

V. D.

Nekaj pokazateljev o slovenskem gospodarstvu

— V SR Sloveniji je bilo v januarju zaposlenih 769.669 delavcev, od tega v gospodarstvu 652.224 delavcev.

— Fizični obseg industrijske proizvodnje je v februarju v primerjavi z januarjem večji za 11,5 odstotkov. Dvomesečni obseg industrijske proizvodnje je v letošnjem letu za 7 odstotkov večji kot v prvih dveh mesecih lanskega leta.

— V januarju in februarju 1980 smo iz SR Slovenije izvozili za 5.899 milijonov dinarjev blaga, uvozili pa za 10.038 milijonov dinarjev. To je v primerjavi z enakim obdobjem lani za 56 odstotkov večji izvoz in za 32 večji uvoz. Tako je zunanjetrgovinski primanjkljaj v naši republiki po prvih dveh mesecih 4,14 milijard dinarjev. Več kot tri petine vrednosti uvoženega blaga predstavlja material za reprodukcijo. V prvih dveh mesecih smo ga uvozili za 6268 milijonov dinarjev.

— Medtem ko so delavci v združenem delu na območju SR Slovenije prejeli lani v decembru povprečno za 5 odstotkov višji osebni dohodek kot v novembru, se jim je ta v januarju letos zmanjšal za 472 din oziroma za 5,5 odstotkov. Pri tem se je osebni dohodek za delo prek polnega delovnega časa zmanjšal skoraj za petino, periodična izplačila pa so obsegala le desetino decembrskih. Brez teh postavk je znašal poprečni čisti osebni dohodek v januarju le 7678 din kar je za 4,8 odstotkov manj. Zaradi naraščanja cen življenjskih potrebščin tudi v januarju je normalni poprečni čisti osebni dohodek v vrednosti 8064 din realno manjši v januarju v primerjavi z decembrom za 8,3 odstotke. V januarju se je poprečni čisti osebni dohodek v gospodarstvu zmanjšal za polovico manj kot v povprečju za združeno delo tj. za 2,3 odstotke, medtem ko se je osebni dohodek v negospodarstvu zmanjšal kar za 18,5 odstotkov, to je toliko kolikor se je povečal v decembru 1979.